

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Miguel aşk de ve Unamuno pedagoji

ROMAN

YAYINEVİ

Aşk ve Pedagoji
(Amor y Pedagogia)
Miguel de Unamuno
Çeviri: Mesut Özden Gözütok
1984 Yayınevi: 14 Roman: 6

Yayın Yönetmeni: Demir Büyükoçkan
Son okuma: Abdullah Karasu
Tasarım ve uygulama: Tamer Arslan
Kapak tasarımı: Hakan Ballıoğlu

Baskı ve Cilt: Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No: 4NB- 7-9
Topkapı 34010 İstanbul / Sertifika No: 12064

I. Baskı: Nisan 2017
ISBN: 978-605-67164-3-0
Sertifika No: 33479
© Yayın hakları 1984 Yayınevi

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

1984 Yayınevi
Selami Ali Efendi Cd. Eser Çarşısı No:34/61
Üsküdar İstanbul
Tel: 0216 695 11 10
Web: www.1984yayinevi.com
E-posta: bilgi@1984yayinevi.com
Facebook 1984yayinevi
Instagram 1984yayinevi

MIGUEL DE UNAMUNO

AŞK VE PEDAGOJİ

ROMAN

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİREN:
MESUT ÖZDEN GÖZÜTOK

YAYINEVİ

*Yazar,
bu eseri,
okura ithaf eder.*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
I	15
II	31
III	39
IV	49
V	61
VI	73
VII	83
VIII	91
IX	99
X	107
XI	115
XII	123
XIII	133
XIV	143
XV	153
SONSÖZ	161
BİR KOKOTOLOJİ İNCELEMESİNE DAİR NOTLAR	187

ÖNSÖZ

Bazıları, bu eserin yazarının üzüntü verici, gerçekten de çok üzüntü verici bir hatası olduğunu ve bunun da ispatları olabileceğini düşünmektedir.

İkisi de birbirinden beter rehberler olan kapris ve sabırsızlık, bir sınıflandırmaya dâhil etmeye cesaret edemeyeceğimiz bu romanı -ya da her neyse onu- yazmaya zorlamış olmalılar. Bu kitabın diğer pek çok kusurunun kökeninde, yazarının tam olarak ne önerdiğinin belli olmaması bulunur. Belki kötü okumaların aklını başından aldığı ve üzerinde fazla kafa yorulmamış düşüncelerle takıntılı hale geldiği, her şeye rağmen sıra dışı olmaya niyetlenip tuhaf şeyler anlattığı ve bunlardan daha da kötüsü, öfkesini ve keyifsizliğini gidermeye çalıştığı söylenilebilir. Gerçekten de bu eserin arka planında, saldırgan ve hırçın bir ruh yatmaktadır.

Mevcut bu roman, kavramcılık selinde boğulmuş bazı hassasiyetleri barındıran, soytarılıklar, kaba şakalar ve zırvallıkların anlamsız bir karışımıdır. Denilebilir ki yazar, neredeyse ciddi ciddi üzerinde düşündüğü bazı saçmalıkları kendi adına ortaya koymaya cesaret edemeyerek, bunları şaka yollu, tuhaf ve anlamsız karakterlerin ağzından dile getirmenin rahatlığını benimsemiştir. Her ne kadar çok kullanışlı olsa da asla tavsiye edilemez bir yöntemdir bu.

Pek çokları için bu roman, yanlış anlaşılan bilimin gülünçlüklerine ve gerçek amacından saptırılan pedagoji saplantısına bir saldırı gibi gelse de bizzat bilime ve pedagojiye bir saldıridir ve itiraf etmek gerekir ki yazarın niyeti böyle olmasa da -kendisinin bir bilim adamı ve pedagog olduğuna inanmakta zorlanıyoruz- hiç değilse bunu belli etmek adına bir şey yapmamıştır.

Okuru eğlendirmekten çok aklını başından alıp şaşırtmak ve özellikle şakayı anlamayan kişilerle alay etmek gibi uğursuz bir heves tarafından, ölümcül bir biçimde sürükleniyor gibidir. Davranışlarında ciddi, belli bir kariyeri olan, sıradan ve geçerli kavramlar dışına çıkan, ne bir söylemi ne de eylemi olan bir adamın, neden ağırbaşlı insanlara karşı hastalıklı bir saplantıdan muzdarip olduğunu ve hayattaki rolünden asla çıkmayıp daima kasvetli topraklarına sahip çıkan kişilerden bu denli iğrendiğini bilemiyoruz. Bütün ciddi adamların görüntüleri altında, başlarında deli kukuletası olduğunu söyler sürekli ve bunda haklılık payı yoktur.

İnsani bahtsızlıkların kötülüğü yerine aptallığa atıfta bulunma saplantısı, onun tedavi edilmesi gereken bir yanını gösterir. Bizim araştırmalarımıza göre, İncili belli bir titizlikle okuyan insanın, Matta İncili 5. Bölüm 22. cümlesi üzerinde daha çok düşünmüş olmaması imkânsızdır.

Ancak tekrar etmek gerekirse, bu eserin sahip olduğu en büyük kusur olarak, yazarının açık bir biçimde ne önerdiğinin belli olmaması gösterilebilir ve işte bizler de birilerini güldürmek, diğerlerini ise gülünç duruma düşürmekten başka bir amacı olmadığına inanmak durumundayız.

Sahip olduğu ilimin şanına olan nefreti ve bu nefretin, gösterdiği gülünç çabayla uyum sağlamaması ona büyük ölçüde zarar vermektedir. Yunan edebiyatı profesörü olarak bu kadar sıklıkla yazan ve böylesine saygın bir ismin, asla ben-

zer bir edebiyata girmeme konusunda neden bu kadar dikkatli olduğuna ve onu neden bu kadar rahatsız ettiğine dair bir açıklama bulamıyoruz. Bilgi yetersizliğinden ve resmen öğretmen olduğu için bu konudaki zayıflığını göstermekten korkuyor olabilir mi? Bunun cevabını bilmiyoruz.

Kendisine çok zarar veren bir diğer saplantısı da İspanyol edebiyatına olan saplantısıdır. O kadar kötü tanımaktadır ya da üzerinde öylesine önyargılı çalışmaktadır ki -eğer çalışıyorsa şayet-, İspanyol edebiyatının, kabalıkların ve bayağılıkların en açık seçik görüldüğü bir ayna ve o aynadan yansıyan ruhun, en sersemleten anlamı itibarıyla hazımsızlık yaşayan bir ruh olduğunu söyleye gelmektedir. İspanyol edebiyatına olduğu kadar, ondan aşağı kalmaz biçimde Fransız edebiyatına da nefret duymaktadır ve bu iki edebiyatın ruhlarının birbiriyle bütünleşmesinin sembol ismi ona göre Moratin'dir. Moratin hakkında konuştuğunda -onun hakkında konuştuğunu pek çok kez duymuşluğumuz vardır- dizginleri kaybeder ve hiçbir sınır tanımaz. "Moratin bir bayağılık ve anlamsızlık abidesidir -söylediği aynen buydu-, eserleri olabilecek en yavan yemekler gibidir; o eserlerde ne duygu, ne hayal gücü, ne de zekâ var; soğuktur, tek bir yeni mecaz bile üretmemiştir; herkesin sahip olduğu düşüncelerden fazlasına sahip olmamıştır; kelimenin tam anlamıyla basit bir embesillik vakasıdır." Ksenefon kadar onu iğrendiren başka bir yazar var mıdır bilmiyoruz. Ksenefon'la ne zoru vardır acaba?

Evet, mesele budur; Ksenefon ile ne sorunu vardır? Bu soruyu genişletip, Moratin, İspanyol ve Fransız edebiyatları, hatta bizzat İspanyol ruhunun ona ne zararı olmuştur diye sorabiliriz. Çünkü bir yazardan beklenecek ilk şey, kendi halına saygı duyması ve ona sadık kalmasıdır ve gerçekten, bu romanın yazarı, yazılarında kendini onlardan soyutlayarak, bize öyle geliyor ki, onu hiç aksatmadan okuyan halkına karşı

saygısızlığa vardırır işi ve bu affedilemez. Halkın her şeyden önce ve özellikle, duruma göre yalandan bir ciddiyetle ya da şaka yollu kendisine söylenen şeyin onu eğlendirdiği her ne kadar doğru olsa da tartışma götürmez bir biçimde ne zaman kendisine şaka yapıldığını ve ne zaman ciddi konuşulduğunu bilmeye hakkı vardır. Şüpheli bir okur, yazarın okurlara şöyle dedirtmekten başka bir niyeti olmadığına inanabilir: "Artık bu haddini aşıyor... Bu adam bizimle dalga geçiyor." Eğer gerçekten de böyle bir niyeti varsa, bu affedilemez.

Ruhunun tüm bu ve buna benzer sapkınlıklarını, yargımızı tekrar edip can sıkmamak adına dillendirmemeyi tercih edersek, Bay Unamuno'nun, daha önce söylediğimiz gibi, üzüntü verici, çok üzüntü verici bir hata olan bu eseri üretmesine sebep olmuştur.

İlk olarak karakterlerin kusurlu, yazarın kendisi konuşurken sahnede dolaştırdığı kuklalar olduğuna dikkatinizi çekerim. Don Avito karakteri canımızı sıkacak kadar bizi hayal kırıklığına uğratar ve işte, herkes oğlu için ciddi bir pedagojik yöntem uygulayacağını düşünürken, çocuğu kitaplarda okuduğu şeylerle dolduran zavallı bir aptalla karşı kaşıya kalırız, ama sonra yol göstermesi için, düzenbazlığının farkına bile varmadan Don Fulgencio'ya teslim eder onu. Marina hakkında konuşmasak daha iyi; yazar kadın karakter yaratmayı beceremiyor, zaten hiç beceremedi.

Romanın anahtarı olan, ama bizzat yazarın, grotesk filozofun Apolodoro ile Herostratizm sendromu hakkında konuştuğu son görüşmede, gizli kalması çok daha iyi olacak diğer şeyler gibi bize ifşa ettiği Don Fulgencio karakterini bir güzel inceleyebildik belki.

Üslup hakkında söylenecek çok şey yok. Yalnızca, öyküyü anlatırken, basit bir beceri olmaktan öte gitmeyen ve neyse ki başarı kazanamayacak geniş zaman kipi kullanımı nedeniyle

yavan, bazen de özensiz bir üslubu olduğu söylenebilir. Asıl dikkat etmemiz gereken konu ise, yazarın Kastilya dilinde reform ya da devrim yapma lehine, bazı gazete ve dergilerde verdiği vaazlardan sonra, mümkün olan en düz ve basit biçimde yazması ve daha soylu bir dil kullanmıyorsa sebebi- nin bunu beceremiyor oluşudur. Arka planda şüphesiz kıt ve bulanık estetik duygusu nedeniyle dil hassasiyeti olmadığını kabul etmek gerek. Dili faydasından başka bir değere sahip olmayan, tam manasıyla bir alet gibi değerlendirdiği ve romanındaki o karakter gibi matematiksel bir ifade tarzını arzu ettiği söylenebilir. Kullandığı her kelimeye, her türlü eş anlamlılıktan kaçarak, nasıl iyi belirlenmiş ve somut bir anlam yüklediğine, kesinlik içeren bir dil yaratıp, okunduğu gibi anlaşılmaya gayret gösterdiğine dikkat ediniz. Gerçekten ona adil davranmak gerekirse, kabul edilmelidir ki, bir belirsizlik gördüğünüzde bunun sebebi ifadesinde ya da dildeki kusur değil, bir konseptüalizm saptırması ve sıradan olmaktan uzak şeyler söylemek için gösterilen rezil gayrettir.

* * *

Şu ana kadar söylediğimiz her şeye rağmen, bize öyle geliyor ki, bu eser ilgi göstermeye değerdir ve eserin bazı unsurları ve bölümleri onu tavsiye edilebilir kılmaktadır. Ancak bunun sebebi, söz konusu unsurları yazarın esere yerleştirmek istemesi değil, daha ziyade yazarın kendine rağmen, eserin bu unsurları barındırmasını engelleyememesidir. Neredeyse emin olabiliriz ki, bu romanda çok az da olsa değerli şeyler, yazarı tarafından aşağılanmaktadır ve buna karşılık, barındırdığı üzüntü verici diğer şeyler sanki onun tarafından özenle esere yerleştirilmiş gibidir.

Her zaman en iyi zevkin ürünü olamasalar da tüm bu mas-

karalıklar ve kaba saba şakalar, bu eserin yazarının bilime ve pedagojiye hakkını teslim eden, her türlü iyi niteliği barındıran irfanını ele vermektedir gibi geliyor bize. Eğer bu şekilde entelektüalizme karşı duruyorsa bunun sebebi, çok az sayıda İspanyol'un başına gelebilecek gibi ondan muzdarip olmasındandır. En nihayetinde, kendini düzeltme gayreti içinde, kendisiyle alay ettiğinden şüpheleniyoruz.

Ancak bu çok hassas bir konu olduğundan hiç girmek istemeyiz.

* * *

Bu önsözü bitirmeden önce, yazarın arzusunu yerine getirmek adına bir açıklama yapmak durumundayız. Kendisini vazgeçirmek için yapılan nasihatlere rağmen, eseri yayımlamaya hazır olduğunda, her şeyden daha çok kitabın biçimi ve hacmi konusunda endişelenmişti ve işte bu konuya çok fazla önem veriyordu.

Dediğine göre, geçen yaz doğduğu şehir Bilbao'da bulunurken, *Savaşta Barış* ve "*Üç Deneme*" isimli romanlarının kopyalarını da satan kitabevinde, kitabevi sahibi ona, tekrar bir kitap yayımlayacağı zaman, mümkün olabildiğince yeni çıkacak kitabın diğerleriyle aynı şekilde olabilmesi için, hacmine ve kullandığı materyale dikkat etmesini söylemiş. Bu konuyla alakalı olarak, kitabevi sahibi, bir müşterisiyle olan tecrübesini ona anlatmış.

Anlattığına göre adamın birisi, pek çok defa dükkâna gelip Galdos, Pereda, Valera, Palacio de Valdes ve diğer meşhur ve başarılı yazarların tüm eserlerini ister, o da tedarik edermiş. Sonra bir gün Picon'un eserlerini istemiş ve geldiklerinde, müşterisinin yüzü değişmiş, keyfi kaçmış çünkü hepsi aynı boyda değil, kitaplardan bazıları daha uzun bazıları daha genişmiş.

“Eğer bu kadar farklı boylarda basarlarsa, ‘D. Jacinto Octavio Picon’un tüm eserleri’ nasıl yerleştirilir kitaplığa?”

**Kitapçı, söz konusu olan iyi bir müşterisi olduğundan, kitapları hediye olarak almasını istemiş ve böylece sakın-
leşince, içlerinden ilgisini çeken, daha doğrusu, aynı ebat-
ta ve biçimde olan iki ya da üç kitabı seçmekle yetinmiş.
Bu olan biteni anlattıktan sonra, kitapçı Bay Unamuno’ya
kitaplarının mümkün olduğunca tek biçimde basılmasına
gayret etmesini, çünkü bu şekilde daha iyi satacağını söyle-
miş.**

**Çünkü hiç şüphe yok ki bazı insanlar kitapları okumak
için alırlar ve bunların sayısı hiç de az değildir ve bazıları
da vardır ki kitaplık oluşturmak için kitap alırlar ve bun-
ların sayısı daha çoktur. Böylece kitaplıkta, bir yazarın bir
arada olması gereken tüm kitaplarının ne yukarı ne de ileri
tek bir çıkıntı olmadan mükemmel bir şekilde dizilememe-
si çirkin olacaktır.**

**Ancak Bay Unamuno şimdilik kitaplıkseverler için değil
sadece kitapsever okurlar için kitaplarını yayımladığından,
bu endişelerinin fazla önemi olmadığını ve bu gibi önemli
tasarıları, “Tüm eserleri” koleksiyonunu matbaaya verece-
ği -memnuniyetle, bunu yapmakta fazla gecikmeyeceğine
inandığımızı söyleyelim- zamana bırakması gerektiğini dü-
şünüyoruz. Bunu yaptığı zaman kitaplıklar için yayımlaya-
caktır; şimdilik okurlar için yayımlamakla yetinmek zorun-
da.**

**Yazarın kendisi de bu düşüncelere katılmakta olup, şim-
dilik onun için kitabının ebadı ve kullanılacak diğer mal-
zemelerle oluşacak görünümü konusunda kayıtsızdır. Belki
böyle olmasında, üslubundaki gibi, şüphesiz haklılığı tam
doğrulanmamış, dış görünüşe karşı belli bir küçümseme-
nin etkisi vardır.**

* * *

Bu açıklamaları yaptıktan sonra, okuru, belki biraz zevk alacağı ve bir miktar fayda da sağlayacağına inandığımız eseri okuma işine girişmeye davet ediyoruz.

Miguel de Unamuno

I

Avito Carrascal'ın nasıl, ne zaman, nerede, niçin ve ne diye doğduğuna ilişkin az ya da çok kabul edilebilir varsayımlardan, ama sonuçta sadece varsayımlardan başka şey yok elimizde. Geleceğe dönük bir adamdır, asla geçmişinden bahsetmez ama kendisi için böyle davranmadığından sırrına saygı duyalım. Geçmişini unuttuğuna göre haklı sebepleri olmalı.

Hikâyemizin sahnesinde, her türlü bilimsel ilerlemeyi hevesle takip eden ve sosyolojiye âşık genç bir adam olarak ortaya çıkar. Bir pansiyonda, yemek sonrası, masada tabaklar henüz kaldırılmadan başlayan sohbetlerde bilgi dolu konferanslar verip pansiyon arkadaşlarının hazmını kolaylaştırmaya yardım ederek yaşar.

Carrascal faiz geliriyle yaşar ve sessiz sedasız, kimse bunun farkına varmadan, Herkülvâri bir iş yapar ki artık zirve noktasına ulaştırdığı bu iş, düşünce gücüyle tüm içgüdülerini bastırmak ve kendisindeki her şeyin bilimsel olmasını sağlamaktır. Yürüyüşü mekaniğe, sindirimi kimyaya, elbise için kestirdiği kumaşlar geometri esaslarına göredir. Onun sık sık söylediği bir laf vardır: "Sadece bilim hayatın öğretmenidir," ve arkasından şöyle düşünür: "Hayat bilimin öğretmeni değil midir?"

Ancak onun asıl güçlü olduğu alan sosyolojik pedagojidir:

"Bu asrın yıldızı olacak -der hayranı olan Sinforiano'ya,

yemek sonrası sohbet esnasında birkaç cevizin kabuğunu temizlerken; bununla neler yapılabileceğini kimse bilmiyor...”

“Bazıları kimyasal-organik sentezlemeyle laboratuvarında insan yapma noktasına bile geleceğimize inanıyor” diye ilham vermeye cesaret eder doğa bilimlerine kayıt yaptırmış olan Sinforiaño.

“Olmaz olmaz diyorum, çünkü insanoğlu hayal gücüyle kendine benzer tanrılar yaptı, her şeyi yapmaya gücü yeter; ama kesin olan bir şey varsa, toplumsal pedagoji aracılığıyla dâhiler yaratabileceğimizdir ve tüm insanların birer dâhi olduğu gün...” cevizi yutar.

“Ne güzel teoriler Don Avito!” diye araya girer kendini tutamayan doğa bilimleri öğrencisi.

“Siz, arkadaşım Bay Sinforiano, arılar kraliçelerini nasıl yapar bilir misiniz?”

“Hayır, henüz o konuya gelmedik...”

“O halde anlatmalı mıyım bilmiyorum... çünkü yöntem...”

“Ah evet, evet Don Avito, evet ne ilginç teoriler, ne ilginç teoriler!”

“Durum şöyle ki herhangi bir dişi yumurtayı alırlar, herhangi birisini ama, diğerleri gibi olan birini, bu konuya dikkatini çekerim Sinforiano, sıradan bir dişi yumurta ve özel bir işlem ve ayırt etme yoluyla, larvayı ‘kraliyet hamuru’ ile ya da krallara layık şekilde besleyerek, arılara özgü bir pedagojik yöntemle, ya da daha teknik bir ifade kullanmak gerekirse, çiçekoloji vasıtasıyla o yumurtadan kraliçe yaparlar...”

“Ne teoriler, ah ne teoriler!”

“Hayır dostum Sinforiano, hayır; bunlar gerçek. Arıların larvalarına yaptığı şeyi, biz insanlar neden kendi çocuklarımıza yapmayalım? Bir çocuk al, herhangi bir çocuk, bu şekilde bir erkek ama kız olmasın...”

“Bana izin verir misiniz Don Avito?” Teorisyenin sessizliği

üzerine Sinforiano devam eder: “Neden illa erkek olması gerekiyor?”

“Peki neden kraliçe arı dişi yumurtadan çıkmak zorunda? İnsan denen türde deha, şüphesiz eril olmak zorunda.”

“Ne teoriler!”

“Herhangi bir erkek çocuğu al, onun embriyon halinden itibaren ve sosyal pedagoji esaslarını uygula ve eminim, sana bir dâhi çıkacaktır. “Deha olunmaz, doğulur,” diyen atasözü ne derse desin; evet olunur... Olunur... Olunmaz mı diyorlar? Madem öyle bunu göstereceğim.”

Bakıp susan Sinforiano’nun sessizliği üzerine, bir cevizi kıran Carrascal şunu ilave eder:

“İyi ama nasıl göstereceğim? Nasıl? Pekâlâ... Eyleme geçerek!”

“Ah eylemle!” diye iç geçirir Sinforiano.

“Eylemle!” diye tekrar eder Carrascal ve her ikisi de odasında diğerlerinden ayrı yemek yiyen yönetici için krem karamel götüren kadına bakakalır.

“Cevizler güzel mi?” diye sorar Bayan Tomasa.

“Doğrusu çoğunun içi boş,” diye cevap verir Carrascal.

“Mümkün değil Don Avito, çünkü çok tazeler ve kilosu dünyanın parası...”

“Mümkün değil diyorsunuz Bayan Tomasa, ama öyle!” diye karşılık verir Carrascal.

Böylelikle Bayan Tomasa mutfağın kötü kokulu buharıyla sarmalanmış halde ortamı terk edince Avito şöyle devam eder:

“Eylemle, evet, dostum Sinforiano, eylemle!”

“Ah evet eylemle!”

“Bir süredir teorilerimi pratiğe geçirmek için, *in tabula rasa*¹ benim sosyolojik pedagojimi uygulayacağım kapsamlı bir plan geliştiriyorum...”

1 * *Lat. Boş levhada*. (Bütün dipnotlar çevirmene aittir.)

“Öğretmen mi olacaksınız?”

“Daha derin bir şey.”

“Daha mı derin?”

“Daha derin, evet, baba olacağım!”

“Baba olunur mu yoksa doğulur mu?” diye düşünen doğa bilimleri öğrencisi, düşüncesini şu sözlerle ifade eder:

“Ne teoriler ama Don Avito, ah ne teoriler!”

Biri planını gerçekleştirmek, diğeri ertesi günün dersine çalışmak üzere masadan kalkarlar. Çünkü iyi bir çocuk olduğundan, Sinforiano’nun her zaman önünde bir dersi ve arkasında birkaç dersi daha vardır.

Gerçekten de Carrascal kendisi ve eseri için, evlenmek ve bu evlilikten bir oğul sahibi olup, o çocukta kendi toplumsal pedagoji sistemini uygulayarak bir dâhi yapmak için uygun bir kadın aramayı düşünür. Pedagojiye olan aşkı yüzünden, mantık evliliği yapacaktır.

Çünkü kendi öykümüze devam etmeden önce bilinmesi gerekir ki, evlilikler kendiliğinden olabileceği gibi, sonuçları düşünülmüş de yapılabilir. Gerçekte sıklıkla olan şudur ki, dünya üzerinde dolaşan adam, tarzı ve edasıyla omuriliğinden beynine giden sinirleri zedeleyen zarif bir dişi bedeniyle karşılaşır, o gözler ve ağız kalbine işler, âşık olur, yürüme yetisini kaybeder ve bir kez dalgaya kapıldıktan sonra, eğer onun da kendisine karşı beslediği hisler varsa, ruhsal içeriğiyle beraber o zarif bedene sahip olmaktan başka su yüzüne çıkmanın bir yolunu bulamaz. Bu kendiliğinden gerçekleşen evliliktir. Diğer hallerde, belli bir yaşa geldiğinde adam, bazı şeylerin eksik olduğuna dair açıklanamaz bir boşluk deneyimleri ve erkeğin yalnız kalmasının iyi olmadığını hisseder, kendisine malum olan eksiklik duygusuyla, fazla gelen hayat enerjisini boşaltacağı kanlı canlı bir varlık aramaya koyulur. İşte o zaman kadını arar ve onunla mantık evliliği

yapar. Tüm bunlar şunu söylemektedir ki ya kadın bizi yönlendirdiği evlilik fikrinden önce ortaya çıkar, ya da evlenme niyeti bizi kadına götürür. Dâhi çocuğun müstakbel babasının evliliği de apaçık ortadadır ki, mantık evliliği olmak zorundadır.

Modern bir adam olarak, her ne kadar sosyolojik pedagojiye bu kadar çok iman etmiş olsa da soyaçekim yasasını düşünmekten kendini alıkoyamayan Avito, gece gündüz eser ortağında olması gereken huy, mizaç ve karakter özelliklerini en ince ayrıntısına kadar hesap etmektedir. Çünkü müstakbel dâhinin diğerleri gibi sıradan bir yumurta olması gerekliliği, doğa bilimleri öğrencileri için teoride mümkün, bizim pedagojik uygulamanın hareket noktası ve en temel özelliği olabilir, ama... içgüdüleri yok sayabilir miyiz? O halde, kadını aramaya başlayalım.

Masasına oturmuş, deri taklidi bir örtüyle iyice büzüşmüş bacakları sarılı halde, uzun saatler süren verimli bir tefekkürün ardından, Avito birkaç sayfa kâğıda, müstakbel dâhinin müstakbel annesinin sahip olması gereken antropolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik özelliklerini yazar. Bu özellikleri taşıyan en iyi aday, güçlü, uzun-sarışın, sağlıklı ten rengi olan, geniş kalçalı, iri ve kalkık göğüslü, sakın bakışlı, iyi iş-tahlı ve hazım sorunu çekmeyen, iyi eğitim almış, mistik konular hakkında özgür düşünebilen, kontralto sesi ve sıradan bir çeyizi olan Leoncia Carbajosa'dan başkası değildir. Avito, kendisine bir ipucu verirler mi diye gözleriyle onun bakışlarını yakalamaya başlar; ancak, müstakbel dâhinin müstakbel annesi olarak sadece ağzıyla konuşmaktadır ve o da sadece kendisine bir soru sorulunca.

Leoncia'yı fethetmeye karar veren Avito, mürekkep ve vezinli cümlelerle şu ilân-ı aşk mektubu dedikleri mektubu yazmaya koyulur. Ancak bu mektup, doğal olarak aşk içgüdü-

sünün dikte ettirdiği parlak cümleler derlemesi değil, evliliğin bilimsel teorisinden kaynaklanan dingin argümanlardan meydana gelecektir. Sosyoloji penceresinden bakıldığında görülen evlilikten. Bu belgeyi yazmak, art arda altı gece boyunca, on iki saatlik bir çalışmaya mal olur. Ne de olsa hafife alınacak mesele değil, çünkü pedagoji marifetiyle kazanılacak dâhinin üzerinde yıllar süren çalışma esnasında, seçilmiş ders konuları içinde, şüphesiz bu -Magna Carta- onun için başlangıç noktası olacaktır. Bu nedenle Avito mektubu gelecek için, geniş kalçalı uzun-sarışın Leoncia'yı bahane ederek yazar. Tamamen aşk kokan bir belge; orada, o malum asma yaprağıyla, önüne geçilmez organik ihtiyaçlar, orada Leoncia Carbajosa'nın uzanabildiği yerde seksüel aşkın psikolojisi ve türünün dâhisi ve diğer fizik ötesi konuları anlatan gelecek hayali, orada Malthus yasası, orada tekeşliliğe olan sosyolojik eğilim ve orada, en nihayetinde soy meselesi. Tüm bu konular, sırası geldiğinde hayal gücünü tetiklemek üzere zarif bir dokunun içinde beklemekte, orada, o şanlı gelecekte baştan çıkaran çığırktan kuşa benzeyen muhteşem dâhiyi göstermektedir. Her defasında düzeltmeler yaparak defalarca belgeyi okur, gelecekte bakarak tekrar inceler ve iyi olduğunu gördüğünde bir kopyasını alıp, orijinal metni ilgiliye iletme üzere uygun zamanı bekleyerek muhafaza eder. Daha öncesinde, mektubu aldığı anda sebep olacağı heyecanı en aza ve etkisini en yükseğe çıkarmak üzere, kızı buna hazırlamak istemektedir.

Böylelikle Avito, dâhinin meydana gelişini başlatmak üzere Leoncia'nın evine yönelir.

* * *

"Ciddiye alma Leoncia, bunlar kardeşimin meseleleri ve

kardeşim gibi meseleleri olan bir adamın lafları, yağmur sesi gibi vız gelir..."

"Ama ben romatizmadan mustarip olduğum için, yağmur sesi duymak hoşuma gitmiyor..."

Bu esnada hizmetçi kız "Bay Avito Carrascal!" diyerek onun geldiğini bildirir.

Leoncia "Onu tanıyor musun?" diye sorar Marina'ya.

"Sadece kulaktan dolma..."

"O halde seni tanıştırmam gerek."

Böylelikle Bay Avito girince Leoncia'yı selamlar ve o da şöyle söyler:

"Avito Carrascal, çok iyi arkadaşım... bu da Marina del Valle, kız kardeşim kadar yakın..."

Bir yandan cebindeki aşk belgesini okşarken "Del Valle mi?" diye mırıdanır Avito ve kendi kendine şöyle söyler: "ama bu da neyin nesi, bana olan bu şey de nedir, bana ne oluyor, şimdiye kadar onu hiç görmediysem, nerede bu kadar çok yakınlaştım ben bu kızla, bu da neyin nesi?"

"Güzel bir gün!" diye seslenir Leoncia.

"Çünkü artık ilkbahardayız Leoncia" der Marina.

"Çok yerinde bir gözlem! Dün gündönümüydü... Bununla beraber, bitkilerin özsuğu..." diyen Avito, kendilerinininkine yönelen parlak gözlerini ve bütün vücudu ve tüm ruhuyla onu dinlemeye koyulmak için aralanan ağzını görünce durur.

"Ama bugün benim neyim var," der kendi kendine dâhinin müstakbel babası, "iki kelimeyi bir araya getiremiyorum, ne olacak bana böyle? İçimdeki hayvani taraf beni ele mi geçiriyor?" Bu esnada Marina, bitkilerin özsuğu açıklamasını bekliyor gibidir; kalbinin atış ritmi görülmekte, tül perdeden süzölüp üzerine saçılan ışık kehribar saçlarında dinlenmektedir.

"Bitkilerin özsuğu" diyerek devam eder Carrascal "bir sü-

redir çiçeklerin tomurcuklarını şişirdi..."

"Çiçeklerden hoşlanır mısınız?" diye sorar Leoncia.

"Onlar olmadan nasıl botanik çalışılır?"

Marina, sanki şöyle diyen biri gibi, gözlerini Avito'dan ayırıp gülümseyerek Leoncia'ya ve sonra tekrar adama çevirir: hoş biri! Bunu gözlemleyince Carrascal içinde şöyle diyen bir ses duyar: "İlkel, protoplazma tık, bakir ruh, masum yürek!" ve aynı anda her şeyin farkında olarak, kalp atışları hızını arttırmaya başlar.

"Siz çok bilgili biri olmalısınız Bay Carrascal."

"Neden Bayan Marina?"

"Çünkü böyle çok karmaşık bir konu olduğu zaman kardeşim şöyle der: bu tam Carrascal'ın harcı!"

"Kardeşiniz mi?"

"Evet, Fructuoso del Valle."

"Zavallı kız!" diye düşünür Avito "Bu kadar güzel ol ve hâlâ onun düşüncelerinden etkilen..." ve şöyle söyler:

"Ah hayır, bana iyilik yapmak istediğinden ve belki bunu yaptığından Bay Fructuoso böyle demiştir, çünkü şu çok bilgili olma konusu..." deyip tikanır.

"Hangi konularda bilgilisin sen Avito Carrascal, sana bilinmeyi ve asla bilinmeyecek olanı söylemeye başlayan, bu tertemiz ışıldayan gözler karşısında ne biliyorsun sen?"

Leoncia şüphelenmeye başlar ve hatta neler olduğunu tahmin etme noktasındadır. Bu her zamanki Avito, kendine hâkim, konuşurken akıcı ve kesin konuşan, düşüncelerinde sağlam ve şaşmaz Avito değildir. Dilinin ucunda şu soru vardır: "İyi ama bugün neyiniz var sizin Bay Avito?"; fakat Avito hislerinin geçici değil kalıcı olduğu sonucunu çıkararak, ziya-retini kısa keser.

"E peki evlilik açıklamamı ne yapacağım şimdi?" diye düşünür Avito. "Bunu kabul etmeye hazırlamak için geldim ... Bu

konuda daha yavaş düşünmek gerekecek!"

Çıkmak için ayağa kalkar ve diğer iki kadın da onunla ayağa kalkarlar. Bol yapraklı ve hoş kokulu bir bitki açılmış gibi, Avito birden ruhunda parfümlü bir serinlik hisseder. Ona elini uzatır... ve bu da nesi, adı neydi, evet adı neydi?

Sokakta Avito kendi kendine "Aptala mı döndüm ne? Dâhinin müstakbel annesini hazırlamak için ne güzel bir yöntem, benim hakkımda ne düşünecek şimdi?" diye düşünür. Eve geldiğinde ise "Bana ne oluyor böyle, adı neydi, evet adı neydi, çünkü meselenin özü, adının ne olduğu. Uyuyalım bari, bu olup biteni hazmetmek için uyku gerek!... Benim için Bilinçdışı oyuna girdi demek... sırayı ona verelim... haydi uyuya!" Aşk belgesini yastığının altına koyup yatar. Uyandığında Marina'ya aşık olduğunu kesin olarak bilmektedir; uyku ona bunu söylemiştir. Bilimselliğin yüce zirvelerinden, duygusallığın derin uçurumlarına düşmüştür.

*** * ***

Böylelikle Avito'nun bilincinde, o ana kadar giriştiği tek savaş patlak verir. Bir deprem yaşıyor gibidir; iç dünyasının karanlıkları dalgaları kabartmaktadır; Carrascal'ın bizzat kendi jeolojik mecaz anlayışına göre, bu trajik kavga sahnesinde, ruhunun Plüton tarafı, Neptün tarafının asırlık çalışması bilimi yok etmekle tehdit etmektedir. Her adımda "Bilinçdışı oyuna girdi işte," der kendi kendine.

Leoncia, mantıksal olan, sağlıklı ten rengiyle uzun-sarışın, geniş kalçalı, dolgun ve kalkık göğüslü, sakın bakışlı ve iyi iştahlı olarak bir yanda, yukarıda, bilimin sularıyla sarılmış halde durmakta, diğer yanda, duygusal olan, gizemli zıtlık yasasına göre kara-kuru, uykunun ete kemiğe bürünmüş hâli, sülün ağacını andıran bir volkan misali, içgüdünün alevleri

arasından şaşaalı bir şekilde fışkıran güzel kokulu çiçeklerle donatılmış canlı bir çalıyı vücudunda barındıran Marina bulunmaktadır.

Hemen sonra, âdet olduğu üzere, ateş ve su bir uzlaşmaya varır; biri kısmen buharlaşır ve diğeri kısmen söner. Böylece bilimselliği devam ettirirler ve içgüdü, tesadüfen olmuş gibi Avito'ya tekrar Marina'yı gösterip tekrar onunla konuşmasını sağlar. Carrascal'ın aşk içgüdüğü, teorisyenin bilimselliğine ayak uydurmaya razı gibidir; ancak öncesinde sessizce, karanlıkta kulağına kendi emirlerini fısıldar.

Avito kendi kendine "Dâhi, sanat gibi tabiatın öz çocuğu değil midir, doğa sanatın vücut bulmuş halidir demek, sanat doğadan ibaret demek midir, içgüdü ve aklın mutlu birlikteliği, aynı anda içgüdüsel akıl ve akılcı içgüdü değil midir?" demektedir. Şu halde doğaya, içgüdüye, bilinçdışına hakkını teslim ediyoruz -diye düşünmektedir birinci çoğul şahıs dilek şart ya da isterse emir kipinde-; madde olmadan biçim olmaz. Sanat, akıl, bilinç, biçim ben olacağım ve o, Marina, doğa, içgüdü, bilinçdışı, madde. Ama ne doğası ne içgüdüğü ne maddesi... özellikle de bu, ne maddesi! -diye ona seslenmektedir sarsılan kalbinden, kendi üslubuyla Plütönsal dalgalar. Ne maddesi! Onu işleyeceğim, suyun toprağa yaptığı gibi, onu süreceğim, şekil vereceğim, onun sanatçısı olacağım. Sus, sus! -der ona içinden gelen bir ses şöyle homurdanarak: "Bak, Avito, kaybedersin... Kaybedersin Avito... Kaybediyorsun... Bu bir tuzak... Dâhiye bu şekilde ulaşamazsın... Kaybedersin..." Sus! -Şu sonuca varır nihayetinde: Marina dâhinin hammaddesi, ben de biçimiyim! Madem öyle, fiziksel güzelliğin hiçbir anlamı yok mu? Gerçek dâhiler, gerçekten dâhi olanlar, güzel kadınların çocukları olmak zorundadırlar ve eğer tarih bunu inkâr ediyorsa, ya söz konusu dâhi gerçekte bir dâhi değildir ya da annesine pek dikkat edilmemiştir.

Peki ya aşk mektubu? Plüton'dan gelen kara-kuru kız bu mektubu anlayabilecek mi? Ah, içgüdü anlamadığını tahmin eder. Böylece Avito, bir defasında dişi bir kedinin nasıl dikkatle tifo aşısı yapılmış bir kobay faresini izlediğini ve kırdaki ağaçlardan uzakta, telgraf tellerine konan kuşların aralarındaki hoş samimiyeti gözlemlemiş olduğunu hatırlar. İşte böylece karar verilir; Leoncia için yazılmış olan belge, aynen olduğu gibi Marina'ya gidecektir.

* * *

Marina mektubu okur okumaz, kalbi yerinde dans ederken, istemsiz olarak, kardeşi gibi şöyle der: "Bu tam Carrascal'ın harcı!" Daha sonra: "Ne adam bu Carrascal, Tanrım, ne Carrascal ama, beni beğeniyor!" Hemen, yine istemsiz olarak, kendisine bilinmeyi ve asla bilinmeyecek olanı söyleyen kendi gözlerinin bulunduğu aynaya bakmaya gider. "Ah, ne adam şu Carrascal, evet şüphe yok ki şöhretini hak ediyor. Çirkin de değil, hayır, çirkin değil, ama ben... Ne fikirleri var öyle... Ne düşünceler, beni böyle düşünmesi, bu amaçlar için istemesi..."

İşte şimdi, kırlardaki ağaçlardan uzakta telgraf tellerine konan minik kuş kendi kendine konuşur: "Kaçınılmaz organik ihtiyaçlar... -ateş yanaklarını kızartır- kendi türünün dâhisi... Malthus yasası... Anaerkil... Anaerkil mi? Anaerkil!... Tekeşliliğe olan sosyolojik eğilim... Evlilik ve miras... Geleceğin dâhisi... Sosyolojik pedagoji... Ona nasıl hayır derim? Hangi yüzle ona hayır derim ki, zavallı ben, Marina del Valle, tamamen Bay Avito Carrascal'a emanet. Şu ya da bu, sonunda birisi olacaktı. Ama Bay Avito... Bay Avito Carrascal! Ona nasıl hayır derim? Bu nasıl yapılabilir? Öğüt vermesi için annem hayatta olsaydı. Ama bir Fructuoso, Fructuoso'dan başka bir

şey değildir!" Erkek kardeşini hatırlayınca, soğuk bir rüzgâr onu gerçeğe döndürür, çünkü Fructuoso del Valle, tahıl tüccarı, ırkçı komitenin başkanı, kelimenin tam anlamıyla bütün olumsuzlukları taşıyan biridir.

Marina'nın, kendisinin yaptığı teklifi kabul ettiğini bildiren mektubu aldığıında, Carrascal kendi kendine şöyle der: "Bu yazıyı bir kitaptan kopya etmiş olmalı!" ve bu tatmin edicidir. Kopya etmek içgüdüye, doğaya, maddeye özgü değil midir? Mektupta ne yazarsa yazsın, ama gözler...? Ah o gözler! İşte onlar her şey kopyalanırken hiçbir şeyi kopya etmezler; aşırımlarda bile kendini koruyan, klasik bir orijinallikle, onlar tamamen kendine özgüdürler.

Avito'nun, bilime uygun kişi olarak erkeksi, baskın ve derhal maddeye hâkimiyet kurmaya niyetlendiği bir görüşme ayarlarlar.

"Bana onur verdiniz, Bay Avito..."

"Siz mi? Bay mı? Bana sen diye hitap et Marina!"

"Adetim olmadığımdan..."

"Adetler edinilir; alışkanlık uyum sağlama yüzünden başlar; tekrarlanan bir fenomen..."

"Ah, Tanrı aşkına!"

"Sana ne oluyor?"

"Fenomen meselesi!"

"Ama nedir?"

"Fenomenlerden bahsetme, tam fenomen bir erkek kardeşim var ve sanki yuvalarından fırlayan gözlerini görür gibi oluyorum ve kafasını, ne kafa ama, Tanrı aşkına, fenomenlerden bahsetme..."

"Ah cehalet, bu bir cehalet, fenomen demek..."

"Hayır, hayır, fenomen deme... Daha az telaffuz edelim..."

"Ama ne gözler, Marina, ne güzel gözler!" içinden: "sus!" der şöyle söylenip duran sese: "Kaybettin Avito... Kaybediyorsun..."

Bilim hata yapıyor..."

"Söyleyeceğim şeye gülmeyeceksin ama..."

"Ciddi bir konudan bahsederken gülmem ve Marina biz şu anda dünyanın en ciddi konusundan bahsediyoruz."

"Gerçekten öyle" diye ekler Marina makine gibi, tamamen ikna olmuş halde, ikna olmuş bir makinenin hissiyatıyla.

"Olduğu kadar gerçek. Burada söz konusu olan Marina, sadece kendi hayatımız hakkında karar vermek değil, belki de gelecek nesillerin hayatı..."

Bu noktada Hammadde öyle ciddileşir ki, gözlerini açınca Biçimi tereddüde sürükler.

"Diyorum ki, gelecek nesillerin hayatı... Arılar kraliçelerini nasıl yapar biliyor musun sen Marina?" diyerek ona yaklaşır.

"Ben bu konulardan anlamıyorum. Eğer siz bana bahsederse-niz..."

"Bana sen diye hitap et Marina, tekrar ediyorum; sen diye hi-tap et. Bu tür ifadeleri bırak, çünkü burada her şey samimi, çok samimi."

"İşte... işte... Bilmiyorum..." Nar gibi kızarır, "eğer sen öyle söylüyorsan..."

"Ama hayır, arıların yaptıkları ilgini çekiyor mu, aşkım?" ve sonra iç sesi: "Sus!" der ve kendini tutar.

"Aşkım mı?" Kim söyledi bunu? Bu "aşkım" da neyin nesi? Kendi türünün dâhisi, ah o Bilinçdışı.

"Türünün dâhisi..." diyerek devam eder Avito.

"Ne ilginç fikirler, Carrascal, ne fikirler!"

"Carrascal mı? Kocalarına soyadlarıyla hitap eden kadınlar-dan hoşlanmam."

Karı koca kelimelerini duyunca Marina'nın yanakları kızarır ve bu Avito'yu ateşlendirdiğinden ona daha fazla sokulup, Mad-denin yanması ve Biçimin tutuşturması misali, bir elini kalçası-nın üzerine koyar.

“Fikirler mi, benim aklım fikrim sensin Marina!”

“Ah, Tanrı aşkına Avito, Tanrı aşkına!” diyerek çekilir.

“Tanrı aşkına mı? Tanrı mı?.. Pekâlâ... Evet... Tüm mesele bunu anlamak. Sonunda beni de ona inandıracaksın” ve kendisine “Bilim hata yapıyor, kaybediyorsun Avito...” diyen iç sesine bir “Kes sesini!” fırlatarak Maddeyi kollarına alıp göğsüne bastırır.

“Bırak beni Tanrı aşkına, bırak beni... Bırak beni... Erkek kardeşim...”

“Kim? Fructuoso mu?”

“En iyisi çabuk bitirmek Avito.”

“Yani erken başlamak demek istiyorsun Marina.”

“Nasıl istersen.”

“Evet, erken başlamak gerek. Şimdi gel seninle bir anlaşma yapalım.”

“O da nedir?”

“Gel, gel göreceksin.”

Sonra onu yeniden kollarına alır, kollarında sıkar, dudaklarına şu kalıcı olanlarından bir öpücük kondurur. Böylece eli kolu bağlı, nefes nefese, kalp çarpıntısıyla kıza şöyle der:

“Sen... sen... Marina... Sen...”

“Ay Tanrı aşkına Avito, ay... Tanrı aşkına ..” ve gözlerini kapatır.

Avito da bir an için gözlerini kapatır ve sadece kalplerinin atışları duyulur. Bu halde iç sesi Carrascal'a şöyle demektedir: “İnsan kalbi, bu emme basma pompa, normal olarak attığı zaman, bir günde 20.000 kilogram /metre iş yapar, yani 20.000 kiloyu bir metre kaldırmaya eşdeğer bir güç...” ve yüksek sesle, kendinden geçerek:

“Emme basma pompa...”

“Ay Tanrı aşkına Avito... Hayır... Hayır...”

“Sen... sen... işte, sen... Bak teslim olana kadar seni bırakmıyorum...”

Zavallı Maddenin dudakları Biçimin burnuna sürter ve sonra o diğer yarısına olan arzu içinde, biçimsel ağzıyla maddesel ağzı arar, iki ağız birbirine karışır. Sonra Bilim ve Bilinç, hüznü ve ciddiyet içinde hemen yükselir ve *Sosyolojik Pedagoji* saf düşünceler diyarından onlara gülümserken, dâhinin müstakbel ebeveynleri utanmış olarak birbirinden ayrılırlar.

* * *

Durumu öğrendiğinde Fructuoso bir müddet kız kardeşine baka kalır, gülümser ve odada birkaç kez turlar.

“Ama kızım, Bay Avito Carrascal ile! ...”

“Sonunda biri olacaktı...”

“Elbette, ama... Carrascal ile!”

“Karşı olduğun bir konu mu var?”

“Karşı çıkmak mı, ben değil.”

“Carrascal ile! -diye düşünür- Bay Avito’nun kayınbiraderi, hah! Koca olarak belki iyi olur... Servet... Evet parası var. Ama eli açık değil. Diğer şeyler aile olunca kendiliğinden gelir. Tüm bunlardan sonra, kardeşim için değer...” Tüm bu düşünceler, bencillik tam manasıyla ahlâki bir değer olduğundan, tam manasıyla baş belası ve son derece bencil olan Fructuoso’nun aklından geçer.

“Karşı çıkmak mı? Tanrım beni kurtarsın! Kiminle istersen, bu Bay Avito bile olsa fark etmez evlen, yeter ki onurlu biri olsun ve senin çeyizine ihtiyaç duymadan seni geçindirebilsin!”

Marina kalbinden şöyle geçirir “Ne kaba!”, kendisi bile farkında olmadan, evliliği bu tahlil tüccarından kurtulmanın bir yolu olarak görmektedir.

Carrascal için, dünyayla barışıp dini bir evlilik töreni yapıp yapmayacağı konusu onun hayatındaki ikinci büyük savaş olur. Sosyolojiye başvurur ve o da barışması konusunda onu ikna eder.

Bu şekilde, çözülmez bir düğümle Madde ve Biçim bir araya gelir.

II

“Kaybettin Avito, kaybettin - demektir iç sesi- kaybettin, bilimi çöpçatana çevirdin!.. Kaybettin!” Bu esnada kendisine sadık Sinforiano’yu özlerken, şu şekilde tekrar etmesi de işe yaramaz: “Kes sesini! Kes sesini! Kes sesini!” İlk günlerin sarhoşluğu geçip, içgüdünün ateşiyle bilimin sularından kalkan buhar yok olunca, gerçek ortaya çıkmaya başlar. Bu bir yenilgidir, duygusal karar alma sonucu çok acı bir mağlubiyettir ama bunu açıkça kabul etmek ve müstakbel dâhinin yararı için kullanmak gerekmektedir. Şimdi Marina’ya sahipken Leoncia’yı daha çok düşünmektedir, kara-kuru kızın saçlarını koklarken, uzun sarışının saçlarını hayal eder. İkisini tek yapmak keşke mümkün olsaydı!.. Neden sahip olunan şeyden alınan haz, sahip olamadıklarımıza olan iştahı arttırmak zordur?

“Tembel ve aptaldır Madde: Belki de kadın güzelliği insan aptallığının ısıltısından başka şey değildir ve bu aptallık kendini mükemmel sağlık, istikrarlı denge hâli olarak ortaya koymaktadır. Marina beni anlamıyor; birbirimizi anlayabileceğimiz ortak bir alan yok; ne o havada yüzebilir ne de ben suda uçabilirim. Onu eğitmek mi, bu imkânsız! Kadınlar eğitilemez; benim ki en beteri.” Böyle düşünmektedir Avito.

Peki Marina? Erkek kardeşinin iktidarından kurtulup, kocasının kine tabi olduktan birkaç gün sonra, artık başıboş ve fantastik bir alana girer, koca rolünde yürüyen, yiyen, içen ve

tuhaf kelimeler söyleyen kişinin egemenliğinde, sürekli ve tutarsız rüyalar görerek uykuda yaşar.

“Kocan ne âlemdе?” diye sorar ona bir gün Leoncia.

“Kocam mı, ah evet, Avito mu, iyi!”

Nasıl bir ev, Tanrım nasıl bir ev öyle! Gecedен, dışarının karanlığı ve temiz havanın girdiği odanın penceresini açık bırakmak gerek, yemeği taşırmamak gerek, yemek takımlarını her defasında masanın üstündeki kovada, aşındırıp temizleyen süblime solüsyona batırmak gerek ve o dereceli, H2O etiketli tuhaf bardaklar, üzerinde NaCl² yazan tuzluk ve şu tartı aleti olan tuvalet ve... ne dünya ama Tanrım, nasıl bir dünya!

* * *

Bir gece, Marina kronik uykusundan bir an için kalkıp tekrar uykuya geçmeden önce, Avito'nun kulağına birkaç kelime fısıldar ve o da kendine hâkim olamayıp onu kucaklar ve tüm geceyi uyuyamadan geçirir. Pedagog görev başındadır.

“Hadi Marina, biraz daha kuru fasulye!..”

“Ama canım istemiyor...”

“Önemli değil, önemli değil... Şimdi canın istediği için içgüdüsel olarak değil mantık gereği yemelisin, ağzınla değil aklınla... Hadi, biraz daha fasulye ye, fosfor içeren gıda. Fosfor, fosfor, ihtiyacı olan şey bol bol fosfor...”

“Bak sonra pirzolayı yiyemeyeceğim...”

“Pirzola mı, önemli değil! Et mi? Hayır, et sadece geçmişte kalmış barbarlık içgüdülerini uyarır... fosfor, fosfor!”

Böylece Marina fasulyeden tiksinecek kadar kendini zorlar.

“Sonra da sana Newton'un biyografisini okuyacağım... Ne büyük bir adam, sence de öyle değil mi, sence de Newton bü-

2 Sodyum klorür.

yük bir adam değil mi?”

“Evet.”

“Ne büyük bir adam olduğunu iyi düşün... Keşke oğlumuz Newton gibi biri olsa...” sonra da kendi kendine “Sanırım çok heyecanlıyım... Öyle, öyle...” der.

Öyle laf olsun diye “Ya kız olursa?” dediğinde, Avito çok ciddi bir tavır takınır, kız dâhiyi aklına bile getirmek istemektedir.

“Bu öğleden sonra müzeye gideceğiz, tüm şaheserleri göresin ve içine işlesinler diye; orada sana sanatın sosyal rolünü, yani sosyolojik rolünü anlatacağım.”

“Ama eğer...”

“Anlamazsan mı? Önemli değil, hiç önemli değil. Amacım sana öğretmek değil, sadece ilham etmek... İlham bir fenomendir...”

“Tanrı aşkına Avito, Tanrı aşkına, fenomen deme, hayır... hayır... hayır...”

“Haklısın, benim aptallığım, haklısın... Bu cehalet... Gece de operaya gideceğiz, sakınleşirsin...”

“Ama ya çok geç biterse... canım sıkılırsa...”

“Bunları yapmak gerek. Bak Marina artık sen kendine, biz kendimize ait değiliz.”

Kadın kendini ona bırakır; patlayana kadar fasulye yer, Bay Avito’ya göre büyük adamların biyografisini dinler, tabloları bakar, müzik dinler.

Bir gün uykusundan “En iyisi bana Hristiyan takviminden bugünkü azizin hayatını okumanı isterdim...” diye rica etme cesaretini gösterir.

Avito şöyle söylenerek ona bakar: “Ah bu geri kafalılık!” ve Hristiyan takvimindeki tüm azizlere karşı olan, anti sosyal adamların ve hatta anti sosyolojik anti sosyallerin bilimsel fikirlerini anlatır. Karısının tepkisini gördüğünde kendi kendi-

ne şöyle der: "Ruhunun derinliklerine kazındı, bunun olumlu etkileri olacaktır!"

* * *

Marina kendisini kötü hisseder ve Avito telaşa kapılır. Ak-lına erken doğum ihtimali gelmektedir ve bu öngörüsünün tedirginliği ile her ihtimale karşı bir Hutinel³ kuvvözü tedarik etmeyi düşünür. Orada, çok derinlerde bir yerde, neredeyse durumun gerçekten böyle olmasını arzu etmektedir çünkü böylelikle oğlu aracılığıyla bilimin harika icatlarını deneme fırsatı olacaktır. Karısının durumu ağırlaştığı için kendisi gibi sosyolog olan bir doktoru çağırmak zorunda kalır.

Kuvvözü düşünerek, doktorun muayenesi ardından, Avito kaygıyla sorar "Nedir?"

"Sadece bir hazımsızlık sorunu... Kuvvetli bir hazımsızlık, ne yediniz hanımefendi?"

"Fasulye!"

"Ama bu..."

"Artık midemi bulandırıyor, bundan tiksiniyorum..."

"O halde neden yiyorsunuz?"

"Benim, ona fasulye yediren benim. Fosfor nedeniyle..."

"Ah!" doktor bir elini onun omzuna koyarak şöyle devam eder: "dâhimizi fosfor hazımsızlığına sokmayın dostum Car-rascal, beyne ışık vermesi için sadece fosfor yeterli değildir; yeterli değil, işte gerekenden fazlasını bile almıştır."

"O halde?"

"Ayrıca gereken... Kav!"

"Çocuk şarkısında olduğu gibi, ateş için taş, kav ve çelik."

"Kesinlikle!"

* * *

3 Victor Henri Hutinel.

“Madem operaya gitmek istemiyorsun -der Avito bir gün karısına- bu işi değiştirmeyi düşündüm.”

Kurmalı bir plakçalar getirtip, melodik bir sonatın plağını yerleştirir ve eli kurma kolunda şöyle der:

“Müzik dinlemeni istiyorum. Ayrıca ritmik titreşimler havada yayılacak ve bu titreşimler etrafını etkileyecek... Orada, ulaştığı yerde mümkün olduğu kadarıyla, her şey ritmik biçimde hatırlanacak ve şüphe yok ki, embriyonun taze hücreleri de bu sayede daha uyumlu şekilde oluşacak. Gel, yaklaş, şuraya otur.”

“Ama...”

“Ama şimdi dinle!”

Kolu çevirmeye başlar. Uykulu haldeki zavallı Madde, uykusuna baskın gelen Biçime parlak, temiz ve iri gözleriyle bakar; sonat içinde uyuyan annelik sıcaklığını uyandırır ve müstakbel dâhinin babasına karşı yoğun bir şefkat, ana şefkati yüreğini doldurur.

“Gel, yaklaş, ritmik dalgalar vücuduna yayılsın; taze embriyonu sarıp sarmalasın...”

Vücudunun derinliklerinden gelen suların, acı suların şişirdiği zavallı Madde oturur, ana yüreği boğulur, tüm nesneler, komodin, sandalyeler, konsol, ayna, özellikle de ayna, masa hepsi ona gülerler; onu görüp yine diğerleri gibi gülmek için kan yüzüne hücum eder, kızardığını hissedince utanmış halde, gözlerinden onu tedirgin eden sessiz gözyaşları sızmaya başlar.

“Oh, gördüğüm kadarıyla seni çok etkiliyor, böyle olmaması... böyle olmaması... Senin duygusallaşmanı istemiyorum. Duygusal biri iyi sosyolog olamaz. Şimdi de madem çok güzel bir hava var, bir süre dolaşmaya çıkıyoruz, güneşlenmeye... Işık, ışık, bolca ışık!”

Gezerken şöyle der:

“Eğitim gebelikte başlar... Ne diyordum, hamile kalındığı anda... Daha da önce, çok daha önce *ab initio*⁴ ilkel türdeşlerimizden itibaren.”

Diğeri susar ve o devam eder:

“Sen de Marina, çok türdeşsin.”

Bir hakaret hisseder. Hakaret mi? Ama bu adam hakaret eder mi? Tüm bunlar ne anlama geliyor? Söylemeye çalıştığı bir şey mi var?

Avito şöyle düşünmektedir: “Ona embriyoloji hakkında bir şeyler okumalıyım; böylece yaşadığı şeyin bilincinde olur. Ama hayır, bilincinde olmasın, daha iyi sonuçlanır... bununla beraber...” Ertesi gün, içinde bulunduğu döneme denk düşen embriyolojik oluşumu gösterir. O kronik uykusundan sıyrılarak bağırır:

“Kaldır, kaldır, Tanrı aşkına, kaldır şunu...”

“Ah keşke biz erkekler doğursaydık,” diye iç çeker Avito, devamında içinden konuşarak: “Bu işi daha bilimsel ve bilinçli bir şekilde yapardık.”

“Eğer siz erkekler doğurabilseydiniz, erkek değil kadın olurdunuz.”

Bunu duyunca Avito neşe içinde şöyle düşünür: “Dâhi, dâhi, kesinlikle dâhi!” sonra iç sesine “kes sesini!” yerine “görüyor musun?” diye karşılık verir.

* * *

Günler çabucak geçer. Zavallı Madde, Ruh, kendi ruhunu hisseder, maddesel tatlı bir ruh, onu sünger gibi içine emmektedir ama artık acının suları içinde değil, bu acılık buharlaşıp yok olduktan sonra kalan en tatlı çiy tanesinde. Ruhun ebedi derinliklerinde, Ebedi İnsanlık ona şarkılar söyler. Yalnız kaldığında şişmeye başlayan göğüslerine dokunur; uykudan ha-

4 Lat. *Başlangıçtan itibaren.*

yat fıskıracaktır, rüyanın hayatı. Zavallı Avito şimdi uyanacak mı, yoksa uykuya mı dalacak?

Beklenen gün gelir; Carrascal her şeyi önceden hazır etmiş ve o, sakin, bilim kalkanını kuşanmış halde, kaderle karşılaşmayı beklemektedir. Madde zaman zaman doğrulup, birkaç dakika dolaşıp tekrar oturarak sızlanmaktadır.

“Yapamam, yapamam Bay Antonio, daha fazla dayanamam... ölüyorum, ay, ölüyorum... daha fazla dayanamıyorum...”

“Bu hiçbir şey değil Marina, önemsiz bir sancı; ona yardım et, ona yardım et. Hadi makul bir sancı, olması gerektiği gibi bir sancı ve her şey bitti.”

“Fazlası var Bay Antonio, bende fazlası var. Bu başka bir şey... Bu çok ciddi bir şey... Ben ölüyorum... Ölüyorum...”

“Bu herkesin başına gelen şey Bayan Marina, herkesin başına gelen... Bu hiçbir şey değil...”

“Hiçbir şey değil mi... ay ben ölüyorum... ölüyorum... ölmek istiyorum... hoşça kalın!”

“Hadi, hadi, biraz dinlenin...”

Bay Avito “Bu sancıların meyvesi medeniyet olacak” diyerek araya girer, “medeniyet bunları yok edecek. Sana dediğim gibi eğer kloroform...”

“Kes sesini... Hayır... Hayır... Kloroform olmaz... Ay ölüyorum ben... Ay... Ölmek istiyorum. Bay Antonio... Kloroform Yahudi icadı... Ay ben ölüyorum...”

“Ya da bilimsel olarak doğumu erkene alıp sonra da kuvöze...”

“Sus, sus, sus...”

Gizli saklı bir biçimde, üzerinde iki mısra halinde Latince kısa bir dua olan, rulo şeklindeki kâğıt şeridini ve arkasından üzerinde Ebedi Kurtarıcı formunda bir Meryemana resmi olan diğer bir kâğıdı yutar. Bunlar onun kloroformudur.

O an gelir, müstakbel dâhi dünyaya bakmak için kafasını uzatıp sahneye dâhil olur ve yaygarayı koparır. Madem dünya-

ya ayak basmıştır, yapabildiği tek şeyi gerçekleştirir. Havayla oynar; gırtlığındaki düdükle bir çığlık koparır. Avito saate bakar; saat tam olarak 18:55'i göstermektedir.

Anne bitkin bir halde "Bu kafa..." der.

"O kendi kendine düzeler," diye karşılık verir doktor.

"Ama ne kadar çirkin kafası var, zavalıcılık!" deyip gülümser.

"Hah -der Avito-, doğum anını yaşadı. Her şeyi sen yaptın o hiçbir şey yaşamadı mı sanıyorsun yoksa?"

"Onu doğurdum be adam!"

"O da doğdu işte be kadın!"

"Peki şimdi de ölmek istiyor musun?" diye sorar doktor.

"Zavalıcılık!" diyerek cevap verir.

Baba çocuğu alıp tartmak için teraziye götürür; daha sonra da ne olur ne olmaz diye getirdiği, çocuğun her yerini tamamen daldırarak, dereceli tüpte kaç litre su taşırdığını ölçüp çocuğun hacmini hesaplamak için özel bir küvete. Ağırlık ve hacim değerleriyle daha sonra yoğunluğunu, doğum anındaki dâhi yoğunluğunu hesaplayacaktır. Sonra onu ölçer, baş ve yüz çevresini ve akla gelebilecek tüm diğer açıları, üçgenleri ve daireleri alır. Bununla dosyasını açacaktır.

Ev çocuğu karşılamak için mükemmel bir şekilde teçhiz edilmiştir; yüksek tavanlar, şimdi olduğu gibi, aydınlatma, havalandırma, antisepsi. Her yanda aletler, barometre, havaölçer, dinamometre, haritalar, diyagramlar, teleskop, mikroskop, spektroskop ve gözler ne yöne bakarsa baksın bilimle yıkanmaktadır; ev rasyonel bir mikro kozmos halindedir. Orada sunağı, inancının delili, üzerine "Bilim" kelimesi kazılmış bir tuğla ve onun da üstünde merkezine yerleştirilmiş küçük bir tekerlek bulunmaktadır; tüm bunlar sembolik, yani Bay Avito'nun dediği gibi, dini bir önem taşımaktadır onun için.

III

Artık çocuğa, yani özneye sahibiz ve şimdi ilk olarak isim koyma sorunu başlıyor. Birisine verilen ve taşımak zorunda kaldığı isim, onun mutluluğuna ya da bahtsızlığına neden olabilir; bu kalıcı bir öneridir. Pek çok kişinin “bunu adıma borçluyum,” dediğini duymaz mıyız? Diğerlerinin beni ve benim kendimi nasıl adlandırdığım meselesi çetin bir konudur!

Sahip olacağı isim, bilim dili olduğu için Yunanca ve aynı zamanda güzel tınısı olan, anlamlı bir isim olmalıdır. Carrascal, bu sorusuna cevap veren eşsiz filozof Fulgencio’nun şöyle diyen mektubunu tekrar okur:

“Bazıları ismini bir ceza gibi taşır, doğduğu an sırtına konulan bir kambur gibi. Gerçekte, uygun olan ismi koymak için, o kişinin vereceği meyveleri beklemek gerekirdi; bu esnada, kendi karakteri ortaya çıkmadığı sürece, anonim olmamak şartıyla kalıcı değil, değiştirilebilir bir isim kullanmalı kişi. Lakaplar ve rumuzlar yasal isimlerden çok daha fazla gerçektir, yasal olan çok az bir kısmı gerçeği yansıtsa da yasal olmasına rağmen gerçek olanlar asla yasallık sayesinde gerçek olmamıştır.”

Daha sonra Bay Fulgencio aralarında şunların geçtiği isimler önerir: Fisidoro, doğanın inayeti; Niceforo, muzaffer; Filateles, hakikat âşığı; Aniceto, yenilmez; Aletoforo, hakikatin taşıyıcısı; eşsiz filozofun onun adına Tanrıdan ne anladığını ifade eden Teodoro; Tanrının inayeti ve Teoforo, Tanrının taşıyıcısı; Apolodoro, Apolo’nun inayeti, güneş ışığının, hakikatin ve ha-

yatın babasının... Avito tereddüt eder; sembolik olmasından dolayı ve özellikle de Avito gibi A harfiyle başlaması, bunun da baba oğul aynı bavulu ve eşyaların üzerinde bulunan A.C. harflerini değiştirmeden ikisinin de kullanabilmelerine olanak sağladığı için Apolodoro ismine yönelir. Tek uygunsuz durum, ne denirse densin, Apolo isminin bir pagan tanrısına, bir boş inanç biçimine ait olmasıdır. Her ne kadar Apolo ismi, artık sadece bir sembol, güneşin sembolü, ışığın, hayat verenin sembolü haricinde düşünülemez de böyledir durum. Apolodoro isminde karar kılacaktır ve iç sesi konuşur: "Artık yenildin ve tekrar kaybediyorsun, yüz kere de olsa kaybedersin, sürekli kaybeden olacaksın; aşkı, içgüdüyü, bedensel olanı tercih ederek hata yaptın, şimdi de boş pagan inançlarının ürünü seçerek hata yapacaksın ve oğlun bir yara izi gibi bu ismi daima taşıyacak, ismini kısaltarak söyleyip, onu Apolo diye çağıracaklar; en iyisi ona Teodoro ismini vermen, çünkü daha yaygın ve düz bir isim ve aynı anlama çıkıyor, Tanrı ya da Apolo demek arasında ne fark var?" Böylece Avito, âşık olduğunda içine giren bu münasebetsiz şeytana şöyle diyerek yanıt verir: "Hayır, Apolo ve Tanrı aynı anlama gelmez, Teodoro Apolo'ya denk gelmez çünkü artık kimse Apolo'ya inanmıyorken ve tam bir şiirsel kurmaca, bir sembol olmaktan öte geçmezken, hâlâ Tanrıya inanan insanlar var ve eğer ona Apolodoro ismini veririm kimse gerçek, etkili bir Apolo'ya inandığını düşünmez ama onu Teodoro ismiyle vaftiz ettirsem, yani demek istediğim Teodoro diye adlandıırırsam, Tanrıya inandığımı düşünülebilir. Tanrıdan bahsedebileceğiz ama kimse ona inanmadığı, tam anlamıyla bir sembol olduğu zaman... işte o zaman bize faydası olacak!" Bunun üzerine iç ses: "Yenildin, yenildin ve yüz kez tekrar yenileceksin, hiç durmadan yenileceksin... Ya onu matematikteki gibi A, B, C ya da X diye

adlandırabilseydin? Ona Apolodoro ismini vermek Teodoro ismi kadar saçma olur: Anlamı olmayan bir isim koy, matematikteki gibi, Acapo ya da Bebito ya da Futoque koy, anlamı olmayan ve kendisinin belirlediği anlamı vereceği bir isim; şapkaya heceler olan kâğıtlar koy, üç tanesini çek ve ismi belirle." Avito cevap verir: "Kes sesini, kes sesini, kes sesini!" ve Apolodoro isminde karar kılar, geriye vereceği meyveye göre, isminin hakkını verip vermeyeceğini görmek kalır.

* * *

Marina'nın uykusu, sonsuz gerçekliklere doğru inerek iyice derinleşir. Oğlunu emzirdiğinde kendini hayat kaynağı olarak hisseder. Süt çocuğu başını ondan ayırıp annesine bakabilir ve sonra meme başıyla oynar. Uykusunda gülümsediğinde annesi şöyle der: Rüyasında melekleri görüyor. Dünyadan uzakta, orada uyusun diye, sanki tekrar içine almak ister gibi göğsüne bastırarak o da kendi meleğiyle uykuya dalar.

Soru sormaktan başka Avito'nun elinden bir şey gelmez: "Ne haber, yeterli sütün var mı, güçsüz hissediyor musun?" Karısının kendisini temin etmesiyle tatmin olmadığından, sü-tünü mikroskopta ve kimyasal olarak titizlikle tahlil ettirmek için gönderir.

"Çünkü bak, emzirmek eğer seni ya da çocuğu rahatsız ediyorsa, biberonumuz var, mükemmelleştirilmiş biberon..."

"Biberon mu?"

"Evet, biberon ama modern biberon ve sterilize edilmiş sütle beraber, suni süt, büyük bir yenilik, doğal süttten daha iyi, inan bana..."

"Daha mı iyi? Ama doğal olan..."

"Bırak doğal olanı. Doğallık kaba saba, tam manasıyla kaba saba bir şey, Bay Fulgencio'nun dediği gibi..."

“Bu konuda ben inanıyorum ki en doğal olanın...”

“Neye inanman gerekiyor senin, önünde sonunda sen doğallığın kendisi olarak neye inanabilirsin? Diyorum ki biberondan iyisi yok...”

“Ama sütüm olduğu sürece...”

“Eğer karşı çıkmazsam... bak, pedagojinin kendisi, bir şekilde adlandırmak gerekirse, ruhsal bir biberon, onun suni sütü değildir de nedir?”

“Yenildin, yenilmeye de devam ediyorsun –demektedir iç sesi- emzirmesine izine vereceksin; böylece kendi kanını ona daha fazla bulaştıracak; aşk günahı meyvelerini veriyor.”

“Bir de bu kundak bezleri, bu kundak bezleri... Onu böyle sarmalama dedim sana; siz kadınlar geleneklerin yılmaz bekçilerisiniz.”

“İyi ama ne yapmam gerekiyor?”

“Şu resme bak, onu böyle giydir.”

“Ben yapmasını bilmiyorum, sen yap.”

“Sen yap... Sen yap... Pedagoji bu ilk bakım işlerini annelerin yapması gerektiğini söylüyor.”

“Emzirmeyi söylemiyor mu?”

“Kadın mantığı! Emzirmek değil; biberonun kendisi zaten annenin görevi.”

“Ama bak, ben başka türlü yapmasını bilmediğimden...”

“Tamam kadın, tamam... Böyle devam et...”

*** * ***

Avito bugün, kendisinden gizli olarak, annesi ve Leoncia'nın suç ortaklığıyla çocuğu vaftiz ettirmeye götürdüklerini ortaya çıkarır. Otoritesi, doğru pedagojik yöntemin temeli ve hareket noktası sarsılmıştır; peki nasıl, mantığın aklını çelmesiyle mi? Bu durumun protesto edilmeden unutulmasına

izin verilemez.

“Sana çocuğu bu tür işlere bulaştırma demedim mi Marina?”

“Bu işler hep böyle olmuştur – diye cevap verir kadın, iç dünyasından kopup gelen bağımsızlık duygusunun arta kalmasıyla. Senin tek istediğin yeni kurallar koymak.”

“Bunu da nereden çıkardın?” der ve Marina sessiz kaldığı için sesini yükselterek şöyle devam eder: “Bunu nereden çıkardın diyorum; hangi aptal adam ya da kadın sana bunu söyledi? Hadi cevap ver. Kocan olduğumu unutuyor musun?”

Zavallı Madde, dâhiyi göğsüne bastırarak, önce şişmiş göğüslerinden yükselen, sonra boğazını tıkayan unutulmuş bir kaygı topağını hisseder ve gözlerini yıkayarak bakışını netleştiren kara mizah aracılığıyla kocasını görmeye başlar.

“Senin bahtsızlığın aptal olarak doğmuş olman ve artık yaşını başını aldın...”

Yaralı hayvan böğürmesi gibi, zar zor duyulan şu cümle dişlerinin arasından kaçırır: Sen bir hayvansın.

“Hayvan mı, ben mi?” diyerek kolunu kavrayıp onu sarsar; “hayvan mı, başka zaman olsaydı...”

Böylece ağlamaya başlayıp şöyle demektedir: Kutsal Bakire...

“Sus, adını anma!”

Apolodoro sabit bir şekilde annesine bakmaktadır. Baba dolaşarak kendi kendine konuşur: “Aptalca davrandım, makul değil, bilimsel değil, bunca zaman dizginlediğim, âşık olunca uyandırdığım içimdeki hayvan tekrar başkaldırdı; bu talihsizin suçu yok. Onu vaftiz mi ettirdi, e ne olmuş yani, kadınların işleri işte, zavallılar bir şeyle meşgul olsunlar bari.” Sonra Marina’ya dönüp en tatlı sesiyle şöyle der:

“Hadi Marina, sert davrandım, kabul ediyorum ama...” İç sesi “yenildin, tekrar yenileceksin, yüzlerce kez yenilecek-

sin..." diye fısıldarken ona yaklaşıp öpmek için dudaklarını uzatır.

Marina çocuğu kucığına bastırarak öpüşmeyi bırakır ve hayat uykusuna yeniden düşer.

"Evet sert davrandım, ama... Benim irademe uyman gerekir. Vaftiz ha, ne için, ilk günahından çocuğu arındırmak için mi, sen bu masum bebeğin günah işlemiş olduğuna inanıyor musun?"

Aile şeytanının sesi duyulur: "Hayır, günah işlemedi, ama günaha yol açtı, ilk günahı getirdi; aşkın meyvesi olmak, içgüdüsel beraberliğin, duygusal evliliğin meyvesi; aşk ve pedagoji birbiriyle bağdaşmaz; biberon tek başına bir işe yaramaz."

"Onu öpme, onu böyle öpme Marina, onu öpme; bu temaslar mikrop bulaştırır."

Ses şöyle der: "O halde sen neden onu öpüyordun, sana da bulaştırdı, mikroplarını sana da bulaştırdı, kişiliğinin mikroplarını, çünkü her birimiz kendi mikroplarımızı barındırırız, özel ve kendimize özgü mikropları, Bay Fulgencio'nun dediği gibi -bakterius kişiselus-, sana da bulaştırdı. Yenildin, yenildin ve tekrar yenileceksin!"

Bunlar dünkü konulardı ve bugün Marina, kocasını bir şişle çocuğu dürterken görür, ana yüreği dayanmaz, uykusunu bölerek bağırır:

"Ama delirdin mi Avito, ne yapıyorsun?"

Baba gülümser, şişlemeye devam ederek şöyle cevap verir:

"Sen anlamazsın..."

"Ama Avito," diye ısrar eder uysallıkla.

"Ne hayat böyle Kutsal Bakire!" diyerek tekrar uykuya döner.

Kadının göreceği diğer bir tuhaflık, Apolodorocuk süpürge sapına iki eliyle yapışmış haldeyken, babasının onu yuka-

rıya kaldırmasıdır. Annesi bir çığlık atıp kollarını uzatırken, gizemli bir gülümseyişle baba şöyle der:

“Bu kavrama gücü maymuna özgü ve zamanla onu kaybedecek. Büyük büyük babamız Java maymunsusu ve amcaoğlumuz şempanze...”

“Ne hayat böyle Kutsal Bakire!” der ve daha derin bir uykuya geçer.

Başka bir zaman gözlerinin önüne bir mum koyar ve çocuk gözleriyle takip ediyor mu diye gözlemler ya da dikkatini çekmek için gürültü yapar. Birbirini takip eden deneylerden birinde, çocuk küçücük elini mum ışığına yaklaştırdığında eli yanar ve ağlamaya başladığında, onu susturabilmek için annesi meme vermek zorunda kalır. Annesi ağlamaması için memesini ağzına tıktırırken, Avito şöyle der:

“Bırak ağlasın; bu onun ilk ve en büyük dersi. Her ne kadar unuttuğunu sansa da bunu asla unutmayacak” ve annenin bu derin kavrama ilgi göstermiyor gibi görünmesi üzerine, baba devam eder: “Bu sayede parmağın kendisine ait olduğunu öğrenecek, çünkü bu ağlama şöyle diyor; benim parmağım, ah parmağım! Benim ile ben arasında bir adımdan fazla yoktur, sahip olmaktan özne olmaya sadece bir adım, bu acıyla atılmış bir adım. Böylece ‘ben’, ‘ben’ kavramı...”

Marina’nın kocaman gözleriyle ne kadar boş baktığını görünce, Avito susar ve ben kavramını tekrar kılıfına sokar.

* * *

Carrascal, birey ve tür arasında, ya da başka kelimelerle ontojeni ve filojeni arasındaki paralelliği düşünerek, küçük vahşinin evrimini gözlemler. “Annesi onu fetişist yapacak – der kendi kendine, önemli değil! Tür olarak ele aldığımızda, birey fetişizmden geçmek zorundadır; bu konuyla ben ilgi-

leneceğim. Şimdilik, orada onunla annesi, psişik bir omurgasız olarak devam etsin, ne omurgası ne de beyni olan bir ruh, ama sonra ona düşünsel bilinç gösterilecek, omurgalılar arasına böyle girecek, benim nazarımda henüz ruhu olan bir batrak⁵ bana bu şekilde sunulacak.”

Marina kendi dünyasında, uyurgezer halde şöyle diyerek iç çekmektedir: “Ne hayat böyle Kutsal Bakire!” ve ninni söyleyerek çocuğu uyutmaktadır:

*Uyu, uyu bebeğim,
Hemen uyu,
Uyu ki annenle beraber
Uyusun hayat.
Uyu gözümün nuru,
Uyu güzelim,
Uyu, eğer uyumazsan,
Sana yok ninni,
Uyu benim tatlı düşüm,
Uyu, hazinem,
Uyu, eğer uyursan,
Sana taparım.
Uyumak için uyu,
Zavallı annen,
Kavgı eder sonra,
Kavgı eder babanla.
Uyu küçük çocuğım,
Yoksa gelir umacı,
Götürmek için
Uyumayan çocukları...*

5 Okyanus diplerinde yaşayan, kalbi, beyni ve gözleri olmayan, küçük balıklara benzer bir hayvan.

Apolodoro, babasının teknik direktörlüğü altında yumruğunu çekiç, kollarını manivela, parmaklarını maşa, tırnaklarını kanca ve yeni çıkmaya başlayan dişlerini makas gibi kullanmayı öğrenmeye devam eder. Kimsenin etkisi altında olmadan, kendi başına, eşsiz bir biçimde, bir şeyi istediğinde, verilen bir yiyeceği yemek istediğinde, evet anlamında kafasını uzatmayı, ya da ağzına tıkmalarını istemediği, hoşuna gitmeyen şeyler için, hayır manasında kafasını iki yana sallamayı becerir, sessiz bir şekilde, doğuştan gelen irade ifadeleri olan evet ve hayır kelimelerini söylemeyi öğrenir.

Bununla beraber babası her gün, sol kulağının üstünden kafasını iyice ovuşturmaktadır ve böylelikle beyninin sol ön lobundaki konuşma merkezi Broca alanına denk gelen bölgede kan dolaşımını hızlandıracak, bu masaj azıcık bile olsa kafatasını geçerek çocuğun konuşmayı sökmesine yardım edecektir.

IV

İşte şimdi Apolodoro'nun ruhu, kulak üstü masajlar sayesinde, ruhsal batırağa yaklaşmaktadır ve kendi şehirlerinde yaşamak için, Carrascal'ın akıl hocası, son derece derinlikli filozof Bay Fulgencio da gelmiştir.

Bay Fulgencio Entrambosmares yaşını başını almış eleğini duvara asmış, özellikle de görme yetisinde kayıp olduğu için, boş bakışları sonsuzlukta kayboluyor gibi bakan, hali tavrı oturmuş ve hayranlarının demesine göre italik yazılar gibi tüm kelimeleri muteber birisidir. Evli olmanın ve hele de bir kadınla beraber olma zorunluluğunun verdiği utançla, karısını asla kimseyle tanıştırmaz. Şaka gibi duran, özenle dikilmiş, birbirleriyle değiştirilebilir elbiseleri şöyle demektedir: "Bu organik bir giysidir; her daim kalçalarımı ve dizlerimi muhafaza eder ki onlar benim kişiliğimin işaretleridir, benim -kalçalarım-, benim -dizlerim-."

Çalışma odasında, bir piyanonun yanında, başında silindirik şapkası, kravatı, fragı, parmak kemikleri üzerinde yüzüğü ve bir elinde şemsiyesiyle, üzerinde -*Homo insipiens*- yazılı erkek iskeleti ve onun yanında, üzerinde -*Simia sapiens*- yazan çıplak goril iskeleti ve her ikisinin de üzerinde üçüncü bir yazı olarak şu bulunmaktadır: *Quantum mutatus ab illo!*⁶ Her tarafta üzerinde şu şekilde aforizmalar yazılı levhalar bulunmaktadır: "Hakikat lükstür; pahalıya mal olur." "Erkekler ol-

6 Lat. Eskideki halimize göre ne kadar değiştik.

masaydı, icat etmek gerekirdi.” “Hayatı düşünmek, düşünceyi yaşamaktır.” “İnsanoğlunun amacı bilimdir.”

Gerçekten aforizmalar onun güçlü olduğu alanlardan biridir ve -Aforizmalar kitabı ya da bilgelik hapı- adlı harcıâlem kitabı, ölümlülerin ortak yönlerini bir resim gibi ortaya koymak durumundadır. Çünkü diğer kitabı, onun Kombinasyonlu Ars Magna’sı⁷, büyük ezoterik eseri Latince ya da Volapük⁸ dilinde yazılacaktır ve bunu daha mutlu çağlar için bekletmektedir. Onun üzerinde devamlı olarak çalışmaktadır ancak onu hiç kimse görmeden, öldüğü zaman iridyum ya da molibdenden yapılmış hava geçirmez bir kutucukla kendisiyle gömmeleri için kapatmakta kararlıdır ve böylece asırlar geçtikçe onu kadere bırakarak, günün birinde cimri kemikler arasında topraktan çıkan çiçek gibi, insanoğlu türünün onu şimdikinden daha çok hak ettiği zaman belirecektir.

Çünkü yalnız olduğunda şöyle demektedir: “Benim en derin ve dâhiyane çalışmalarımın boşlukta düşer gibi kaybolduğu bu toplum için mi çalışacağım, daha önce bir kez kabul ettiği o kişiyi, kabul etmekte olduğu kadar kovmakta da bu kadar geç kalan bu toplum için mi? Bu kumda yürümek gibi; var gücünle vurup boşluktan başka bir şeyle karşılaşmadığında kolunun kırılması gibi. Burada yüz tane yazar var ve bunlar her bir eseri için yüz adet örnek bastırıp birbirleriyle paylaşıyorlar tıpkı hediye verir gibi, mektup gönderir gibi. Yazmayan okumuyor, yazarlar da okuması gerekenleri kendisine hediye etmedikleri için okumuyor. Hiçbiri sıkı, kalabalık ve kült bir toplum tarafından desteklenmediği için ne kendilerine ne de başkalarına inanıyor –işte kendimize inanmak için başkalarının bize inanmasına ihtiyacımız var- ve bu

7 Büyük sanat, simyadaki en büyük anlayış.

8 1880 yılında Johan Martin Schleyer tarafından, İngilizce Almanca ve Fransızca temel alınarak icat edilmiş dil.

inançsızlıktan, bizim yazarların tek inancı olan popülarite ihtiyacından, karşılıklı olarak birbirlerini küçümsemeye, daha ziyade kendilerini küçümsemeye başlıyorlar.”

Bu değerlendirmeleri yaptıktan sonra -Kombinasyonlu Ars Magna- üzerinde çalışmaya devam eder ki bu çalışma günün birinde asırların hayranlığını kazanacaktır. Gerçekte, Bay Fulgencio'ya göre bu çalışma felsefe değil, nihayete vardırılmış kombinasyonlar bütünüdür. Bu Herkülvâri güç gerektiren dâhiyane iş, kendisinin de olduğu gibi, dört ana fikre dayanmaktadır ki, bunlardan ikisi ideal düzen, ikisi de gerçek düzen hakkındadır ve gerçeğe ilişkin fikirler şu ikisidir: Ölüm ve hayat; ideal olanlar ise hak ve ödevdir ve Aristo ya da Kant'ın sınıflandırmaları gibi fizik ötesi ve soyut değil, potansiyel içeriğin büyüttüğü fikirlerdir. Bu fikirlerden yola çıkıp, bunları mümkün olan her biçimde koordine ederek, ilk olarak iki birimli, sonra üç, daha sonra dört birimli ve sürekli biçimde uygulayarak, Ebediyet Tiyatrosunun sonsuz yumağının bir ucunu yakalamak, Kâinat hiyeroglifinin şifresini çözmek mümkün olacaktır. İki birimli düzenlemeler ya da basitçe, her ne kadar genel geçer teknikten uzaklaşsa da, onun adlandırdığı gibi, kombinasyonlar, hayat, ölüm, hakkın kendisi ve görev hakkı üzerinde çalışmaktadır; hakkın, görevin, ölümün kendisinin ve hayatın ölümü; hakkın, görevin, ölümün ve bizzat hayatın hayatı. Hakkın hakkı, görevin görevi, ölümün ölümü ve hayatın hayatı ne kadar büyük bir düşünceler kaynağıdır öyle, ne kadar verimli paradokslar üretmektedir ölümün hayatı ve hayatın ölümü kombinasyonları! Ibsen "Tahta Krallar" adlı tiyatro eserinde Piskoposu şöyle konuşturduğunda Bay Fulgencio bundan ilham almıştır: *"Ama hangi hakla Hokon haklı oluyor da sen olmuyorsun? (Men med hvad Ret fik Hakon Retten og ikke !?)* İki birimli düzenlemelerden sonra üç birimli düzenlemelere ya da onun dediği gibi "üçlemelere" girecektir ki

bunlar da 'hakkın ölümünün hayatı', 'hayatın ölümünün hakkı', 'görev hakkının görevi' ve ah ne harika paradokslar kaynağı böyle, 'hakkın hakkının hakkı' ya da 'ölümün ölümünün ölümü' gibidir. Ibsen haricinde Ihering'in şu "haklardan vaz geçme hakkı yoktur," lafı ve haklar üzerine ceza, yani ölüm konusundan bahseden her şey ona ilham vermiştir. Üçlemeler altmış dört adettir ve sonra iki yüz elli altı dörtleme, bin yirmi dört beşleme gelmektedir ve daha sonra... İnsanlığın önünde ne güzel bir gelecek açılıyor! Bu sonu gelmez, ebedi olmalıdır, çünkü sonsuz düzenlemelerin oluşturduğu sonsuz serileri tüketmek için çağların sonsuz edinimleri yeterli değildir.

Bu düzenleme yöntemi, şüphesiz, tüm felsefenin kaynağı, düşünceyi uyarmanın şeklidir. Mesela, aşkın insan türünün açlığı olduğu sözünü mü duyuyorsun, tamam şimdi ters çevirip şöyle de: Açlık bireyin aşkıdır. Pascal da, iyi bir filozof olarak, doğa ilk alışkanlıktır lafını alışkanlıklar ikinci doğadır diye çevirmiştir. Sana bilinç özgürlüğünden mi bahsediyorlar, o halde hemen özgürlüğün bilinciyle karşılaştı; sana dairenin dört köşesi olduğunu mu ileri sürüyorlar, karenin daireselliği hakkında düşün.

Geceleyin karanlıklar içinde, başı yastığın üzerinde dinlenirken, Bayan Edelmira'nın hemen yanında, Bay Fulgencio bunları düşünmeye koyulunca, bu kadar ciddi düşüncelerin ağırlığıyla uykusu gelmektedir. Haklı olarak bu yaptığını insanüstü ritmik felsefe diye adlandırmaktadır.

Sağduyuya karşı kutsal bir nefret, bir 'odium philosophicum'⁹, hisseder ve bu konuda şöyle demektedir: "Toplumun fikri mi, çöpe at!" Böylece kafasının cırcır böceği dolu kazan gibi karma karışık olduğu şeklinde aptalca yorumlar kulağına çalındığında, kendisinin yazıp kendine hediye ettiği biricik şiir parçasını okur:

9 *Felsefi nefret.*

*Sevgili cırcır böcekleri şarkınızla,
Kafamdaki kazana verirsiniz mutluluk,
Ötün, ötün akılsızca,
Bu sizin kaderiniz ne de olsa,
Sağduyunun uyuşuk kovuklarından gelen,
Pis hamamböcekleri, dilsiz cırcır böcekleri
Doldurup dururken
En akıllıların tencerelerini.
Bu tencereler de yankılansın
Boşluğun şarkısıyla.*

Bay Avito'nun, dâhinin eğitimi için güvendiği rehber böyle biridir işte.

* * *

Bay Fulgencio'ya Carrascal'ın kendisini aradığını söylediklerinde, filozof terlikleriyle çıka gelir, bir elini Avito'nun omzuna atarak şöyle der:

"Barış ve bilim, dostum Avito... Burada olman ne güzel."

"Siz hep böyle yüce gönüllüsünüz Bay Fulgencio... Biraz terliyim; ev o kadar uzakta ki... Mesafeyi geçmek çok vakit kaybettiriyor."

"Neredeyse vaktin geçmesi mesafeyi kaybettiriyor gibi. Rolünüz nasıl gidiyor?"

Bay Avito bu adamın derinliği karşısında şaşkınlığa düşer ve çalışma odasına girerken gözüne "İnsanoğlunun amacı bilimdir" yazısı takıldığından ustaya dönüp ona bunu sormaya karar verir:

"Peki, bilimin amacı nedir?"

"Evrenin kataloğunu çıkarmak!"

“Ne diye?”

“Mevcut şeylerin dökümüyle beraber, Tanrıya bunu düzenli şekilde iade etmek için.”

“Tanrıya... Tanrıya...” diye mırıldanır Carrascal.”

“Tanrıya, evet, Tanrıya!” diye tekrarlar Bay Fulgencio gizemli bir gülümsemeyle.

Diğeri telaşlı bir şekilde “Ama şimdi Tanrıya inanır mı oldunuz?” diye sorar.

“Bana O inandığı sürece... - ve sağ elini din adamı gibi kaldırarak şöyle ekler; biraz rahat ol Avito.”

Dudaklarını büzer ve bakışlarını indirir, bunlar bir aforizmanın doğum belirtileridir ve bir kâğıt sayfa alarak, belki bir dua parçası, belki de anlamsız karalamalar olabilecek bir şeyler yazar. Bu esnada Carrascal’ın iç sesi ona şöyle der: “Yenildin... Sonra tekrar yenildin, yeniliyorsun, yüzlerce kez yenileceksin... Bu bir dolandırıcı, bu adam içinden gülüyor, sana gülüyor...” ve Avito aile şeytanı tarafından böyle korkunç bir küstahlıkla gülünç duruma düşünce ona şöyle seslenir: “Kes sesini küstah, kes sesini, sen ne bilirsin, aptal!”

“Devam edebilirsiniz Avito.”

“Devam mı edeyim? Ama daha başlamamıştım!”

“Asla başlanamaz, her şey bir süreçtir.”

Adamın derinliği karşısında şaşkına dönen Carrascal, baştan sona tüm evlilik hikâyesini ve oğluyla ilgili tasarısını anlatır. Bay Fulgencio din adamı tavırlarıyla bir aforizmayı kafasında oturtmak ya da herhangi bir şey ya da hiçbir anlamı olmayan bir şey yazmak için iki kez sözünü kesmek dışında, sessizce onu dinler. Açıklamasını bitirir bitirmez, arkasında bulunan ‘Simia sapiens’ ve filozofun görkemli başının üstünde yazan “erkekler olmasaydı icat etmek gerekirdi” yazılarını hissederek, Carrascal büyük bir dikkatle yüzüne baka kalır. Bay Fulgencio birkaç saniye başı önde bekledikten sonra ba-

kışlarını kaldırıp şöyle der:

“İnsanlığın bu acıklı komedisinde, oğlunuza önemli bir rol veriyorsunuz; sahneyi tasarlayan Baş Yönetici mi olacak?”

Carrascal gözlerini kırparak cevap verir.

“Bu bir acıklı komedi dostum Avito. Her birimiz kendi rolümüzü temsil ediyoruz; çalışmak istediğimiz zaman, bu çalışmaktan kasıt eyleme geçmekten başka bir şey değildir, zincirden çıkartıyoruz; orada, bilinçdışının gölgelerinde, karanlıktaki varoluş öncesinde, suflörün rehberliğinde ezberlediğimiz rolü tekrar ediyoruz; tüm bunlar büyük sahne makinistinin işi...”

“Varoluş öncesi mi?” diye sorar Carrascal.

“Evet, bundan başka bir gün bahsederiz; böylelikle ölümümüz bir anti doğum, doğumumuz da bir anti-ölümdür... Sıralama buradan gelir. Bu tiyatroda en korkunç durum kahramanın durumudur.”

“Kahraman mı?”

“Kahraman evet, rolünü ciddiye alıp ona sahip çıkan ve galeridekileri düşünmeyen, halkı hiç takmayan, canlı, gerçekten capcanlı rolünü temsil eden ve meydan okuma sahnesinde kendisine karşı çıkanı geçekten öldüren kişi... Gerçekten öldürmek demek, sonsuza dek öldürmek demek. Tüm galeriyi dehşete sokarak ve aşk sahnesinde, siz hayal edin, ben bir şey söylemek istemiyorum.”

Bir aforizma yazmak için ara verir ve sonra devam eder:

“Koro üyeleri vardır, repliği olmayanlar, birinci ve ikinci bölümler, rol dağıtıcılar. Ben Fulgencio Entrambosmares, Yazarın bana verdiği filozof rolünün bilincindeyim, diğerlerinin gözünde komik görünen, aşırıya kaçan filozof rolü ve bu rolü layıkıyla oynamaya gayret ediyorum. Bazıları komediyi başka bir sahnede tekrar edeceğimize inanıyor ya da yıldız sistemlerini dolaşan uzun mesafe yolcusu komedyenlerin, daha

sonra aynı eseri başka dünyalarda tekrarlayacağına; bazıları da, bu fikri ben de paylaşıyorum, buradan eve gidip uyuyacağımızı düşünüyor. Ayrıca, buraya dikkat ediniz Avito, bazen komediye kendi yorumlarını katanlar da var.”

Bir an için susar; bu esnada Carrascal, onun düşüncesini irdelemekle meşgul olurken, parlak gözleri ışık saçar ve şaka olsun diye giydirilmiş Homo İnsipiens’e bakıp devam eder:

“Yorum, ah o yorum! Biz hayatta kalanlar, yorum sayesinde hayatta kalmaya devam edeceğiz! Her erkeğin tüm hayatı boyunca bir an, sadece bir özgürlük anı, gerçek özgürlük, hayatı boyunca gerçekten özgür olduğu tek bir sefer vardır ve bu an, bu an, ah eğer kaçır geri gelmezse, hepsi geçip giden diğer tüm anlar gibi, bize ait olan tiyatrolar üstü bu an belirler tüm kaderimizi. Ama önce, siz Avito, yorumun ne olduğunu biliyor musunuz?”

“Hayır” diye cevap verir Carrascal, evliliğini, Marina ile karşılaştığı, Leoncia’ya yaptığı o gizemli ziyaret anını, bugünkü gibi iri parlak gözlerinin nasıl bilinmez ve asla bilinmeyecek olanı yansıttığı, o tiyatrolar üstü anı, o özgürlük anını düşünerek. Özgürlük mü, özgürlük mü yoksa aşk mı, aşk özgür kılar ya da özgürlüğü kısıtlar mı, özgürlük aşkı doğurur ya da öldürür mü? İç sesi ona şöyle der: “Yenildin ve tekrar yenileceksin.”

“Yorum diye, dostum Carrascal, oyuncuların ezberledikleri şeye, tiyatro yazarının eserine kendi kattıkları ya da eklediklerine denir. Yorum! Zamanını kollamak, onu hazırlamak, gözlemek ve fırsat geldiğinde araya sokmak, uzun ya da kısa ezbere kendi yorumumuzu katmak gerek ve sonra işlevine devam et. Bu yorum sayesinde kurtulacağız, yorum, ah, büyük suflör de onu kulağımıza fısıldayacak.”

Bay Fulgencio şu aforizmayı yazmak için ara verir: “Yorumlar bile rolümüzden kaynaklanır,” ve devam eder:

“Onu kendi yorumuna hazırlamak sizin pedagojik çalışmanız olmalı. Lombroso...”

Bu ismi duyunca Avito başını geriye çevirir, ancak Simia sapiens iskeletinin göz çukurlarıyla karşılaşınca başını düzeltip dikkatini ona verir.

“Lombroso, sağduyuya mal olmuş bu filozof, deha hakkında canı ne isterse onu söylesin ancak dâhi, yorumunu Yüce Dramaturgun kabul etmek zorunda olduğu kişiye denir. Madem rolün kendisinden çıkıyor, aslında Yüce Yazarın rollerimizi yorumumuzla beraber yazmasını istemek yerinde olur. Ya da daha açık konuşursak; dâhi, Yüce Yazarın planını düzelten kişidir ve bu Yazar sadece bizde, biz komedyenler yüzünden ve bizim için olduğundan, yaşar ve hareket eder, dâhi komedyen rolünde ete kemiğe bürünmüş, Yazarın bizzat kendisidir ve eseri kendi kendine onun ağzından düzeltmektedir.”

Carrascal düşünür; Bay Fulgencio’nun kelimeleri, en derin mağaraları bile dolduran sel suları gibi, bilincinde girdaplar oluşturarak iliklerine kadar işlemiştir.

“Yani şöyle ki...” der uykudan uyanan biri gibi.

“Hazırlamak, tiyatro üstü anı kollamak!” diye ekler Bay Fulgencio.

Bu Avito için çok fazladır; ilmini aşmaktadır. Bu öyle yüce bir felsefedir ki sadece parabollerde cismani hale gelebilir.

“Onu size getireceğim Bay Fulgencio...”

“Hayır, hayır hiçbir şekilde – diye tepki gösterir çocuğu olmayan filozof-, hayır, ne ben onu ne de o beni.. Doğru zaman gelene kadar birbirimizi görmemeliyiz. Her ne kadar insan eli olsa da gizli ve görülmeyen bir elin, gittiği yolda ona yardımcı olması daha uygun olur; biz ikimiz kendi aramızda anlaşacağız ve onun için zamanı geldiğine hükmettiğinizde, özgürlük anına hazır olmak için, açıklamalarımı dinlemeye buraya geleceek.”

“Ama ya o an daha önce gelirse?”

“Hayır, o anın hangi yaşlara doğru geldiğini iyi bilirim ben.”

Her şeyi görmesi, her şeyi tecrübe etmesi, her şeye doyması ve her yeri görmesi ilkesine dayanan çocuğun eğitimiyle ilgili planlamaya bir süre daha devam ederler. “Yorumunu bulma arayışına siz de katılınız, siz de katılınız,” diye tekrar eder filozof. Ancak her şey gerektiği gibi, izahatı ve bilimsel yorumuyla ortaya konmuştur. Doğa -doğa kelimesi ilk harf büyük yazılınca anlaşılır- insanoğlunun bazen önemli yerleri kırmızı kalemle altını çizdiği, sıradışı notlar ve resimler eklemek zorunda olduğu büyük bir açık kitaptır. “Kırmızı kalem, çokça kırmızı kalem ve gerçekte her şey kayda değer olduğundan, en iyisi tüm kitabın altını kırmızıyla çizmek,” demektedir Bay Fulgencio ki her yazısını italik harflerle yayınlamaktadır.

Geriye Bay Avito’nun, daha sonra o ikisinin göz önüne alıp çalışmalarında faydalanmak için, müstakbel dâhinin söylediği ya da yaptığı kayda değer her şeyi not etmesi kalmıştır.

Daha sonra Carrascal çıkar ve koridorda Bayan Edelmira ile karşılaşır. Uzun boylu, ciddi, heykel gibi, yaşı ilerlemiş, pembe tenli, soğukkanlı yüz ifadesi olan bir kadın; peruk kullanmaktadır. Törenselsel bir biçimde selamlaşırlar ve Carrascal çıkar.

“Bu Bay Avito mu Fulgencio?”

“Evet, neden?”

“Hayır, bir şey değil; iyi bir adama benziyor.”

Filozof eliyle ağırbaşlı karısının çenesini kavrayıp şöyle der:

“Hadi, Mira, kötü olma.”

“Kötü olan sensin Fulgencio.”

“İkimiz de kötüyüz Mira.”

“Sen nasıl dersen, ama ben ikimizin de çok iyi olduğumuza inanıyorum...”

“Belki haklı olabilirsin -diye ekler filozof düşünceli halde ve sonra şöyle der: Vay canına, her şeye rağmen ne kadar güzel kadınsın sen böyle...”

“Şşşt, şşşt Fulgencio, yerin kulağı vardır... ve gözleri.”

*** * ***

“Yenildin, yenildin ve yüzlerce kez tekrar yenileceksin- demektedir Carrascal eve giderken içsesi; “bu adam, Avito, bu adam... Bu adam...” Ancak eve girip bilim tuğlasının üzerine monte edilmiş tekerleği görünce sakinleşir.

V

Her başlangıcın bir sonu olduğu gibi, her son bir başlangıcı içerir ve Apolodoro da bu haldedir henüz. Marina adına mutluluk verici ve biraz sıkıntılı bir biçimde emzirmeyi bırakmaya başlarlar. Babası saate göre yemeğini yedirir; şu saatte şu kadar süreyle verdiği yiyeceği, ayrıca çocuğu günde üç kez tartar. Temizlik ve beden eğitimi önceliklidir; şimdilik onu iyi bir hayvan gibi baklagillerle semirtmek gerekmektedir; fosfor, bolca fosfor.

Yürümeye başlar. Bunu başarsın diye, babası geniş bir alanı yumuşak malzemeye kaplayıp, tutunabilmesi için sandalyeler ve başka nesnelerle, baston vazifesi görmesi için bir çubuk koyarak bu alanı düzenler. Marina onun sendelediğini görünce, kollarını uzatıp çocuğun yardımına koşarsa eğer:

“Sakin ol, sakın ol, bırak düşsün, yeri delip geçemez.”

“Ne hayat böyle Azize Meryem!” ve anne uyumaya devam eder.

Annesi gizlice oğlunu kucağına alıp ona şöyle demektedir: “Anne de tatlım, anne de.”

Kulak üstü masajları sonuç vermiştir; Apolodorocuk konuşmaya başlar ve babası, eşi benzeri olmayan bu doğal ifadesinin, ilk kelimenin ne olacağını beklemektedir. Böylece ilk kelimesi şu olur: Gogo! Gogo! Ne büyük bir gizem, gogo belki de yeni dâhinin kişiliğinin kabalist şifresidir... Çünkü, görünüşe göre, grafolojinin¹⁰ bir temeli varsa ve başka psikofizyolojik gizemli

10 *Yazıdan karakter analizi.*

ilişkiler olduğundan, her birimizin ilk kelimeleri neden böyle yorumlanamasın? Gogo! Hemen Bay Fulgencio'ya danışır. Gırtlaktan çıkarılan ses 'g'yi, a-o-u seslilerinin ortancası 'o' takip etmekte olup bunun dışında özel bir bilgi yoktur ve iki kez tekrarlanmaktadır... Gogo, gogo! Bu gizemli gogo ile gelecekteki tiyatrolar üstü an arasında nasıl bir ilişki vardır acaba?

Bay Fulgencio Herodot'un anlattığı deneyi hatırlar ki buna göre Mısır Kralı Psamtik, hangi dilin daha eski olduğunu öğrenmek için yeni doğan iki çocuğu, kimsenin konuştuğunu duymadan büyütmesi için bir çobana teslim eder ve iki yıl geçtikten sonra, onları görmek için çoban geldiğinde -becos- kelimesini söylediklerini duyar ve bu Frig dilinde ekmek demek olduğundan, Mısırlılar Friglerin daha eski bir halk olduğuna ikna olur. Bay Fulgencio araştırmalarının sonucunda Bask ya da Euskera dilinde "gogo" kelimesinin "arzu, istek, mizah, ruh hali" ve belki biraz zorlamayla irade anlamına geldiğini öğrenir.

"Çocuk bir şey arzu ediyor, sadece bunu Baskça ifade ediyor..."

Sonra, papa, mama, pa, aba, titi, çaça...ve bir gün, kendi kendine konuşuyormuş gibi, Bay Avito, küçük Apolodoro'nun yalnızken şu gizemli kelimeleri telaffuz ettiğini duyar: puçulili, paçulila, titamimi, tatapupa, paçulili.

"Anlamıyorum, bunu anlamadım, anlamıyorum -demektedir baba kendi kendine filozofun evinin yolunu tutarak; bunlar kötü belirtiler mi? Bu bir mağlubiyet oldu... bir yenilgi... anne tarafının kanı yüzünden... Sonra bu adam..." ama kendini toplayarak dişlerinin arasından şöyle der: "Kes sesini, kes sesini!"

Bu esnada çocuk, kelimelerin tüm parçalarını eğip büküp onları yeniden yaratarak, özgünlüklerinin kaynağını güçlen-

direrek ve daha sonra diğerkleri gibi feda etmek zorunda kalacağıını öğreneneğı yaratıcı rolünü oynamaktadır; çocukluğun tanrısal yaratıcı gücünü icra etmekte, önemli bir şair gibi, dünyayla oynayıp anlamsız kelimeler yaratmaktadır; puçulili, paçulila, titamimi... Anlamsız mı, dil de böyle başlamadı mı, önce kelimeler ardından anlamları gelmedi mi?

Bay Avito, küçük dâhinin yalnız oyunlarını, hareket etme denemelerini, bu ruhsal dokunuşları, orman kendisine yeni bir yol sunacak mı diye her yöne doğru gezmelerini gözlemler. İlk bakışta ve sonra mikroskop ile baktığında ona gösterdiği bitin nasıl bir etki bıraktığını gözlemler. İlk icatlar ile onların mucitlerinin resimlerinin olduğu, masayı örten muşamba bunlardan biridir. Montgolfier'e¹¹ baba der çünkü babasına benzemektedir.

* * *

Baba filozof ile bir odaya kapanırken, anne de oğlunu alıp kendi odasına kapanır ve orada uyku arasında onu öpücüklerle boğar.

“Anne de sevgilim.”

“Sevgilim, sevgilim benim, tatlım, evimin kralı, meleğim, sevgilim, sevgilim!... Luis, Luiscik, küçük Luis, benim Luis'im...”

Çünkü vaftiz ismi olarak Marina, çirkin Apolodoro yerine babasının anne tarafından dedesinin ismini seçmiştir ve Luis ismi yasaklı, utanç verici, gizli ismidir.

“Luis, benim Luis'im, Luis'im benim, küçük Luis, benim küçük Luis'im” deyip onu öpücüklerle yer bitirir.

Aynı anda başını tutup sallayarak ağzını ağzına bastırır, sonra birden ayrılıp bir süre ona bakakalır ve bağırarak “Luis,

11 *Sıcak hava balonunun mucidi.*

benim Luis'im! ..." deyip ateşli bir şekilde ağızlarını birleştirir.

"Söyle anne, beni seviyor musun?"

"Çok, çok, çok, Luiscik, Luis'im, çok, çok, çok, güneşim, cennetim, Luis'im, küçük Luis...! Luis!"

Beni çok mu seviyorsun anne?"

"Çok... çok... çok... Luis, hayatımın güneşi... Luis!"

"Beni ne kadar seviyorsun?"

"Herkesten çok."

"Babamdan da mı çok?"

Marina'nın yüzü kararır, ya Avito bunları görürse...!

Gizlice işlediği bir suçun pişmanlığıyla, görünmez Kaderin ortaya çıkması korkusuyla hemen doğrulup uykuya devam etmek için çocuğu bırakır.

Sonra tekrar onu göğsüne bastırıp şöyle inler: "Benim, benim, benim, benim Luis'im, benim Luisciğim, Luis, Luis'im benim, benim, benim, güneşim, cennetim, prensim, Luis'im, benim Luis'im, benim, benim" ve bu esnada çocuk, gezmeye çıkılınca gökyüzüne bakar gibi, ağırbaşlı bir ifadeyle ona bakar. Bu kaçamak görüşmelerde annesi ona Tanrı'dan, Bakire Meryem'den, İsa'dan, melekler ve azizlerden, cennet ve cehennemden bahsederek dua etmeyi öğretir. Daha sonra da şöyle der: "Bunlardan babana asla bahsetme Luiscik; duydun mu beni tatlım?" Babasının ayak seslerini duyunca da şöyle seslenir: "Apolodoro!"

Babasının önünde haç çıkarmayı tamamlar ve Marina'nın kalbi küt küt atmaya başlar, ah rüyanın sonu bir kez daha beklenmedik şekildedir.

"Ben bunu tahmin ediyordum Marina ama seninle tartışmayacağım, çünkü Bay Fulgencio ile bu konu hakkında konuşmam. Embriyon, kendi türü tüm aşamaları geçtiğinden o da bütün aşamaları geçmeli, var olma süreci beraberinde türe ait süreci de getirir, ilk olarak tek hücrelidir, neredeyse bazı

balıklar gibi sonra, alt memeli türüne evrilir ve daha sonra... İnsanlık fetişizm sürecinden geçmiştir; her insan bu süreçten geçer. Benim görevim onu bu halinden ileri götürmek ve hâlihazırdaki fetişlerini düşünsel yeteneklere dönüştürmek. Ona Umacıdan bahsedersen, sonunda o Umacıya dönüştüğünü görürsün..."

Marina mantıklı rüyasıyla tekrar uykuya dalar.

Avito annesinin etkisinden daha çok bakıcılardan tedirgin olmaktadır, cadı hikâyelerinden, halkın kaygılarını bulaştırmalarından. İyi ama neden o hikâyeler ve kaygıların, annesinin onu inandırdığı geleneksel efsanelerden daha vahim olduğunu düşünmektedir? "Bak Avito -der içsesi- ona Tanrıdan bahsetmelerinden daha ziyade Umacıdan bahsetmelerinden korkuyorsan, meleklerle inanması değil de cadılara inanması seni endişelendiriyorsa, böyle düşündüğün an, bunları farklı kategorilere koymuş oluyorsun... Bak, Avito, iyi bak" ve böylece, hakkında hiç konuşmadığı çocukluğunun posası ayağa kalkıp suyu bulanıklaştırır. "Kes sesini, kes sesini, kes sesini münasebetsiz!" der Avito.

* * *

Küçük Apolodorocuk konuşma yeteneğini kazanmasıyla, yalancıklar uydurarak hayal gücünü de kullanmaya başlar; tek ilahi yetenek olan mantıkla dalga geçmeye yönelir. Komik hakkında o kutsal duygu uyanmaktadır, her türlü anlamsız ilişki ve absürtlük onu eğlendirir. Tüm kalbiyle, çocuk kalbiyle, bütün anlamsız kelime dizilerine küçük kafasını geriye atarak gülmekte ve düşüncelerin ortak yönlerinin mantıksal birliğini ve onları birleştiren olağan döngüyü kırmaktan haz almaktadır; anlamsız bağlantılar denizinde yüzmektedir.

Bugün babası, bakıcıdan ya da belki diğer çocuklardan öğrendiği şu tekerlemeyi tekrarlarlarken yakalar onu:

*Teresa,
Yataktan masaya;
Şekerle,
Bana verdiklerinle;
Tütün,
içme onu bütün;
Yaprak,
İstiyorum rahibe olmak;
Carmen,
Keşişe hizmet et sen;
Francisco,
İsa'nın derdini üstüne ko;
Berber,
Ölüyorum birader;
Yan yat,
Ağrısın sırt;
Yukarıda,
Zeytin yeşili;
Aşağıda,
Portakal yeşili;
Ortada,
Uykucu güzeli.*

Daha sonra başka birini söylerken yakalar onu:

*Hoppala çok iyi,
Hoppala çok kötü,
Yedi tereyi,
İçti suyu,
İşte bu yüzden,
Şiştı karnı.*

Çok telaşa kapılan Carrascal, bu olanları Bay Fulgencio'ya anlatır ve üstat alnını kırıştırıp düşünceli başını yana eğip, biraz kızmasının sebebi, Avito masaya yaslanınca masanın üzerini dolduran ıvır zıvırı dağıtmış olmasıdır. Filozof her şeyi, hokka, kalemler, makas, saat, kibritler, tüy kalemler, olması gereken yere koyar ve şöyle der:

“Sahneden çıkmak için, sanal gerçeği üzerinden sıyırıp atmak için sarf edilen gayret, bizim acıklı komedinin yasası!”

“Ne yapmalı?”

“Ne yapmalı, onu bırakmalı, bırakalım uçsun, sert zemine basıp taneleri gagalamak için yere konmak zorunda kalacaktır. Taneleri uçarak toplayamazsın. Sadece mantık karın doyurur.”

Çoğu kez olduğu gibi konuşurken aklına gelen aforizmayı yazmak için durakladığı esnada, işte filozof konuşarak düşünen adama denir, Bay Avito kendi kendine şöyle der: “bırak onu, her zaman kendi haline bırak, her şey için kendi haline bırak, tuhaf bir pedagoji, ne önerecek bu adam acaba?”

“Bırakmak mı?”

“Evet, bırakmak! Carrascal, siz hiç çocuk oldunuz mu?”

Avito bu soru karşısında duraklar ve sonra cevap verir:

“En azından hatırlamıyorum... Evet, çocuk olduğumu biliyorum, çünkü herkes olmak zorundadır, bunu mantık yoluyla biliyorum ve ayrıca bana çocukluğumdan bahsettikleri için biliyorum, otoriteden biliyorum, ama doğrusu, doğduğumu hatırlamadığım gibi çocukluğumu da hatırlamıyorum...”

“İşte, işte burada her şey Avito, her şey burada! Çocuk olduğunuzu hatırlamıyorsunuz, içinizde o çocuğu taşıyorsunuz, çocuk olmadınız ve pedagog mu olmak istiyorsunuz, çocukluğunu hatırlamayan pedagog, kendi bilinci ışığında çocukluğuna bakamayan pedagog! Sadece kendi çocukluğumuz yoluyla çocuklara yaklaşabiliriz. Öyle ki;

*Yukarıda
Zeytin yeşili
Aşağıda
Portakal yeşili mi?*

Bu, bu, bu, çünkü anlamı yok, evet, çünkü hiçbir anlamı yok... Yorumların da anlamı yoktur çünkü rolün içine dâhil değildirler. Size ne, mırıldanma mı istiyorsunuz ki? İki kere iki dört; iki kere üç, altı; iki kere dört, sekiz...! Bu, öyle değil mi? Bunun da zamanı gelecek, o berbat mantıklı düşünme zamanı gelecek. Şimdilik bırakın onu, bırakın onu, bırakın onu..."

"Onu bırak -der sokakta Avito kendi kendine- onu bırak... onu bırak... Onu bırakacağım, evet, ama, her ne kadar beni anlamasa da diğer konuları tekrarlayarak. Neden mantıkla ve iyi niyetle yapılmış, çocukların da içine sindirdiği koro şarkıları yapmaya çalışan onca kişi başarısız olacakmış ki, neden bu çocuk saçma şeyleri seviyor ki?"

Eve varır, oğluna saçma bir tavsiyede bulunur ve ona sorar:

"Ama dur bakalım Apolodoro, buna inanıyor musun?"

Çocuk omuzlarını silker. Ne soru ama! Buna inanıyorsa..! Çocuk acaba söylenen bir şeye inanmayı biliyor mu ki?

"Hadi, söyle bana, buna inanıyor musun, buna gerçekten inanıyor musun?"

Gerçekten mi? Çocuk tekrar omuzlarını silker. Acaba müstakbel dâhi için henüz gerçek ve kurgu arasında bir duvar yok mu? Bay Fulgencio'nun söylediği gibi, acaba bir şeyler uydu-rup onlara inanıyor olabilir mi? Bu, yorumun başlangıcı olabilir mi?

İşte böylece bir gün, bakıcısının onu büyük bir kabahat işlemekle suçladığını duyunca şöyle bağırır:

"Sen bunu rüyada görmüşsündür!"

Madde, Biçimi hayretler içinde bırakarak, onun kadar düş kırıklığına uğramadan tekrar hamile kalır. İçgüdülerini böylece tekrar lanetler çünkü bu yeni varlık dâhinin oluşumuna yardım mı edecek yoksa zarar mı verecektir, onun da belki başına buyruk büyümesi doğru olmayacak mıdır, o da dâhi olacak mıdır?

"Vay canına, vay canına -diyerek şaşırır bir gün küçük Apolodoro-, annem ne kadar da şişmanladı!"

Zavallı Marina utanarak yüzü kızarıırken, baba şöyle der:

"Bak Apolodoro, oradan, o şişmanlıktan sana bir erkek ya da kız kardeş çıkacak..."

"Oradan mı - diyerek şaşırır çocuk, ne komik!"

Uykusunda, yalvarırcasına, iç çekerek Madde "Avito!" der.

"Evet, oradan. Ne Paris'ten getirdikleri ne de buna benzer diğer saçmalıklarla alâkası yok; gerçek, her zaman gerçek. Eğer büyük olsaydın oğlum, sana yumurta hücrelerinden morulanın nasıl oluştuğunu açıklardım."

Nefesi kesilen Maddenin gözlerinden yaşlar akmaya başlar.

Sonra bu olan biteni tatminkâr biçimde Bay Fulgencio'ya anlatan Carrascal, yeni bir sürprizle karşılaşır.

"Çocuğun gözlem yapma yeteneğinde, görüldüğü kadarıyla, bir sıkıntı yok -der üstat, ancak neden bunu ona söylediğinizi ya da neden bir yalan uydurmadığınızı anlamıyorum..."

Gözleri irileşen Carrascal "Bir yalan!" der hayretle.

"Evet, bir yalan... geçici olarak."

"Geçici de olsa... bir yalan!"

"Ama siz hâlâ aynı noktada mısınız Carrascal? Belki de gerçekten büyük yalan var mıdır? Bizi kandırmıyor mu? Gerçek

bizim en gerçek arzularımızı kandırmıyor mu?"

"Ama bu adam... Ama bu adam..." der kendi kendine Carrascal sokakta, şaşkın halde. Çarpıtılmış gerçek, planları karşısına dikilmiş bronz kale duvarıdır; iradesi yoktur. "Ama bu adam..." der ancak şu lafı hatırlayınca: "Ama siz hâlâ aynı noktada mısınız Carrascal?" tepki gösterir ve kendi kendine şöyle der: "Evet, o haklı!"

"Peki ya annesine verirse? Pedagoji hammaddeyi dönüştürebilir mi? Belki de saçmalık değildi tercihim şu... Şu... Şu... -o kavram düşünsel gırtlığına takılıp kalır- Şu... İtiraf et, Avito, aşkla ilgili olan!" Bu kavramı bir kez kabullendikten sonra, şöyle söylenen aile şeytanının sesi kısılmaya başlar: "Görüyor musun, yenildin, yenildin ve yüz kere olsa yine yenileceksin", devamında şöyle düşünür: "Aşk, ilk günah, oğlumun oluşumundaki kara leke, ah, şu ilk günah hakkında ne isabetli bir sembolizm! Sonuçta bir dâhi olmayacak; pedagojiye çok fazla güvendim, kalıtımı önemsemedim ve şimdi kalıtım intikam alıyor... Pedagoji uyum sağlamadır, aşk ise kalıttır ve uyum sağlama ve kalıtım her zaman mücadele içindedir, ilerleme ve gelenek... Ancak, Bay Fulgencio'nun yöntemi gibi, ilerlemenin geleneği ve geleneğin ilerlemesi yok mudur, aşkın pedagojisi, aşk dolu pedagoji ve pedagoji aşkı, aynı zamanda pedagojik aşk ile pedagojik pedagoji ve aşk dolu aşk yok mudur? Bu adamla temas sonucu bulaşan şey işte, bu çok fazla dostum! Annesinden oğluma kalan tüm ataleti yenmek zorundayım; Avito, karının çaresi olmayan tüm sıradanlığını açıkça biliyorum... Sanat çok şey başarır, ama ona Doğanın yardım etmesi zorunlu... Belki yetersiz bir gayret gibi, oğlum için aşkı feda edeceğime, aşkım için oğlumu feda ediyorum... İnsanlık hâlihazırdaki üzüntü verici durumu ile yaşayacak ve bu esnada biz aşk evliliği yapacağız, çünkü aşk ve akıl birbirini dışlar... Baba ve öğretmen olamaz; hiç kimse kendi çocuklarının öğ-

retmeni olamaz, hiç kimse öğrencilerinin babası olamaz; öğretmenler bekar olmalıydılar, daha doğrusu nötr ve en uygun olanlarına babalık yapmaya kendilerini adamalıydılar; evet, evet, erkeklerin tek işi diğerlerinin eğiteceği çocukları yapmak olmalıydı, eğitilebilir hammaddeyi vermek, pedagojiye edilebilir hamuru... İşlevleri özelleştirmek gerek... Aşk... aşk..! Ama Avito, Marina'ya hiç âşık oldun mu..? Ona âşık oldum mu? Ama bu âşık olmak da nedir?"

Düşüncelerinde bu noktaya geldiğinde, bakışları, kendi açtığı çukura işeyen bir çocuğa takılır.

"Ne anlama geliyor bu, neden bunu yapıyor? Ya ben Leoncia ile evlenseydim, Apolodorocuk, benim Apolodoro nasıl olurdu ve Leoncia ile evlenecek olan şu Medinilla Marina ile evlenseydi, nasıl olurdu küçük Apolodoro, onun Luis'i? Ya..." Bu noktada, aklına Bay Fulgencio'nun dünya tarihi ile ilgili paradoksu gelir, ya Kolomb Amerika kıtasını keşfetmemiş olsaydı da Aztek, Guarani ya da Quichua yerlilerinden bir denizci Avrupa kıtasını keşfetmiş olsaydı?

Evinin merdivenlerini tırmanırken "Ne olacak benim Apolodoro'nun hali?" diye düşünür ve çocuk bağırarak önüne çıkar:

"Baba, general olmak istiyorum!"

Bu bağırış bir göktaşı gibi düşüncelerinin üzerine düştü.

"Hayır, dostum, hayır; bunu isteyemezsin... yanılıyorsun, oğlum... Sana bunu kim öğretti, general olmak istediğini sana kim söyledi? Ha evet, bugün ordunun geçit törenini mi gördün? Hayır, Apolodoro, hayır; benim oğlum bunu isteyemez... Kendi duygularını yanlış yorumluyorsun... Spencer'in dediği gibi toplum askeri düzenden çıkıp sanayi düzenine geçiyor; bu isme dikkat et oğlum, Spencer, duydun mu? Spencer, henüz kim olduğunu bilmemen önemli değil, yeter ki isim aklında kalsın, Spencer, tekrar et, Spencer..."

“Spencer...”

“Böyle işte... Böyle, hayır bunu isteyemezsin.”

“Evet baba, general olmak istiyorum!”

Uykusunun derinliklerinden tatlılıkla “Ya sana bir mermi isabet ederse oğlum?” diye sorar Marina.

Carrascal bir karısına, bir oğluna bakar, başını eğer ve şöyle der: “Bırak onu, bırak onu, onu bırak... ama bu adam... bu adam... Hızlı bir şekilde ilerlemek gerek!”

VI

Filozof çocuğa sosyal eğitim verilmesinde, çocuk gruplarına katılmasında ısrar eder, diğer çocuklarla oynamaya göndermelerini ister ve her ne kadar önceleri istemese de sonunda Carrascal izin verir. Ama bu felakettir, felaket, okul felakettir. Nasıl tuhafıklar getirmektedir beraberinde!

“Baba, güneş gezegenlere ne yöne gitmeleri gerektiğini söyler...”

“Ah okul, okul! Orada çocuğa antropomorfizm öğretiyorlar! Güneş diyor ki mi...? Bunları ondan nasıl söküp atarım, sökmek mi, ama kökü var mı, sökmek! Bizzat kendisiyle bilim yaptığımız dil bile metaforlarla dolu. Eğer bir şeyi matematiksel yapmıyorsan, iyi olmaz. Kesinlikle müdahale etmek zorundayım ve her ne kadar okula gitse de onu ben eğitmeliyim.”

“Baba, herkes hırsız olmak istiyor ve ben en ufakları olduğum için beni hep polis yapıyorlar...”

“Daha iyi oğlum, daha iyi; polis olmak hırsız olmaktan daha iyidir...”

“Hayır, daha iyi değil; hırsızlar daha çok eğleniyorlar!”

“Ah bu çocuk sosyolojisinin eğitimi, Bay Fulgencio bundan ne elde etmeye çalışıyor, felaket, gerçek anlamda felaket!”

Daha sonra meydandan geçerken, bir kavgada ağlayarak gelen çocuğa annesinin şöyle söylediğini duyar: “Ağlayacağına önce sen vursaydın! Olmadı bir taş al kafasını kır!” “Ah bu

çocuklar, hiçbir pedagojik eğitim almayan bahtsız çocuklar... ne işe yararlar ki bunlar, karşıtlarıyla bir araya geldiklerinde pedagojinin önemini ortaya çıkarmaktan başka?" Böylece eve gelince:

"Bak Apolodoro, sen hiç kimseye asla vurma, ilk sen vurmayı aklına getirme ya da en iyisi hemen kaç..."

"Çünkü şimdilik gücüm yetmez, ama büyüyünce..."

Sonuç olarak, başka bir çocuğun yüzüne vurduğunu öğrenir babası.

"Ama Apolodoro, buraya gel, buraya gel dedim!"

"Çünkü hep benimle alay ediyorlar: 'Apolo, bolo, bolo, bolıçe..! Polodoro... boloro... boloriçe!' hep ismimle dalga geçiyorlar" der ve ağlamaya başlar.

"Ah hayır, hayır, bu bilim dışı, buna el koymak zorundayım. Şimdi ilkelerimi uygulamaya koyma zamanıdır!"

Kendi kendine, ona konuşmayı, okumayı ve yazmayı gerektiği gibi öğretmeye karar verir. Böylece ona konuşmayı usulüne göre değil kurallarına göre öğretmek için dilbilimi çalışmaya başlar ve işin başında çuvallar. "Dil denen şey ne tuhaf! Nehirde boğuldu – boğulmak, Latineden ad-focare¹², focus yani ateş, sanki nehirde yandı der gibi! Sanki ateşte boğuldu diyormuşuz gibi... Bir diğeri: Muhtemelen... ve muhtemelen ihtimal dahilinde, olası demek ama bilimsel olarak, muhtemel olan şeyden daha kesin bir şey yoktur... Ne yazık ki matematikle değil bu biçimdeki dillerle konuşmak zorunda kalıyoruz." Böylelikle çocuğa kuralına göre konuşmayı öğretmekten vazgeçer.

Ancak geleceğin tek mantıklı sonucu olacak fonetik imlaya göre yazmayı öğretmekten vazgeçmez. Önce gırtlaktan çıkan sert sessizleri sadeleştirerek, 'q' mi yoksa 'k' harfini mi seçeyim diye tereddüde düşer, Qarrasqal mı yoksa Karraskal mı,

12 *Kelimenin İspanyolca karşılığı 'ahogarse'dir.*

ama kilometre, kilogram gibi onun geleneksel bilimsel yanını gösteren kelimeleri bozmamak için 'k' harfinde karar kılar. Ayrıca Kant, Kepler, vs. k harfiyle başlamaktadır ve q ile hangi büyük adam vardır? Quesnay ve Quetelet dışında bir isim aklına gelmez. Pöylece, en azından pukün için, matematikle konuşmayı öğrenmetiğimiz sürece tek kerçek pilimsel yöntem olarak, çocuk tüşüncelerini krafik forma tökmeye paşlamış olacaktır.

"Fakat... Onu hiyeroglif şekilleri düşünmesi için bırakıp, kendi kendine yazıyı bulana kadar bu şekillerin evrimi konusunda ona yardım etmek daha iyi olmaz mıydı? Fonograf silindirlerine kaydedilen kelimelerden oluşacak bilimsel yazıda kelimeler bizzat eğrilerle yazılacaktır; ancak bu seviyeye varmak için önce çağ atlamak zorundayız."

Derinlik kavrayışına ulaşması için tek yol olarak, biçim duygusunu kazansın diye ona resim yapmayı da öğretir. Eğer varsa eğitim yöntemi dâhice düşünülmüştür. Her pozisyonda ve açıda, kâğıttan kuşların resmini çizdirir ona ve işte kâğıttan kuşlar kütlesi ve hacmi belirgin nesnelerin üzerinde, geometrik biçimleri etkilemektedir.

Ayrıca her gün dolaşmaya çıkarlar çünkü gezerek daha iyi eğitim verilir. Avito ansızın durup yerden bir taş alır ve şöyle der:

"Bak Apolodoro -taşı bırakır, neden düşüyor?"

Çocuk sessiz sedasız ona baktığından tekrarlar:

"Bıraktığım zaman neden yükselmiyor da yere düşüyor?"

"Eğer balon olsaydı..."

"Ama değil... Hadi, neden düşüyor?"

"Çünkü ağır."

"Aha, işte şimdi doğru yoldayız, neden ağır... Öyleyse neden ağır?"

Çocuk omuzlarını silker, bu esnada orada ruhunun derin-

liklerindeki küçük aile şeytanı -onun da bir tane vardır- ona şöyle demektedir: "Bu baba salak."

"Baba, soğuk üşüyorum!"

"Soğuk diye bir şey yoktur oğlum!"

"Salak, kesinlikle salak."

Bazı zamanlarda, babasını perişan etmek için soru sorma sırası çocuğa geçer. "Baba kadınların neden sakalı yoktur?" Carrascal tam şöyle cevap vereceksen: "Çünkü erkeklerde sakal vardır; yüzlerinin farklı görünmesi için", ama susar.

"Bak oğlum; bir üçgende, iki farklı açıdan büyük olan, uzun kenara bakar..."

"Evet, zaten görüyorum baba."

"Görmek yeterli değil, bunu ispat etmelisin."

"Ama görüyorum zaten..."

"Bunun önemi yok; eğer ispat edemezsek görmemizin ne yararı var?"

Böylece Apolodoro Carrascal beynindeki kaleydoskopu döndürmeye başlar ve orada her şekil bir tuzaktır; her birisinin altında deşifre edilmesi gereken yazılar bulunan görüntülerle dolu bir dünya.

Birgün Apolodoro sorar:

"Baba, üzerinde tekerlek ve "Bilim" yazısı olan tuğla ne için?"

"Tanrıya şükür, oğlum, Tanrıya şükür! -Bu esnada aile şeytanı ona fısıldar: "Tanrıya mı, Tanrıya mı Avito, Tanrıya mı, yenildin, yenildin ve yenilmeye devam edeceksin". İçindeki sese şöyle karşılık verir: Kes sesini, aptal!" ve devam eder- "Sonunda fark ettin onu! Bunu uzun zamandır bekliyordum. Bak Apolodoro, hayal gücüne bir şey katmalısın, evet, hayal gücüne, dinlerin yaratıcısına; emniyet vanasına ihtiyacı var. Bu kültür dininin sunağıdır."

"Sunak mı?"

“Evet. Bak, Ihering’e göre, pişmiş toprak Asur medeniyetinin başlangıcıdır, medeniyetin başlangıcı; ona göre ateşin keşfi, insanı insan yapmıştır ve yazıya olanak sağlamıştır çünkü en eski yazılar pişmiş toprak üzerinde muhafaza edilmiştir. İlk kitaplar tuğladandı...”

“Tuğladan mı? Vay canına, peki nasıl taşıyorlardı?”

“Evin kendisi bir kitaptı. Bugün ise kitaplar evimizdir. Pişmiş toprak yazıyı mümkün kıldı; bu nedenle o tuğlanın üzerinde “Bilim” kelimesi yazılı.”

“Peki tekerlek?”

“Tekerlek mi? Ah tekerlek, tekerlek işte oğlum, tekerlek! Tekerlek insanoğluna özgü, doğada keşfetmeyip gerçekten icat ettiği şeydir. Canlı organizmalarda manivelalar ve sıçramalar göreceksin ama tekerlek göremezsin. İşte buradan çıkan şu ki, bir yerden diğerine gitmenin en bilimsel yolu bisiklettir. Bu kültür sunağıdır, hayal gücün tatmin oldu mu?”

Dolaşmaya çıktıklarında yön bulmak için pusula götürürler ve bazı günler, güneşin yüksekliğini ölçmek için sekstant, ayrıca termometre, barometre, nemölçer ve büyüteç.

Çocuğun defter tutma zamanı gelir, deneyimlerinin muhabesini tutma zamanı ve en düşük en yüksek sıcaklık ve basınç miktarlarını not alma, mümkün olan her şeyin istatistiksel grafiklerini yapma zamanı.

* * *

Evdeki resimler yeterli gelmediğinden, Evrim Doğa Tarihi müzesini görmeye gideceklerdir. Havasına temizleme suyu ve ecza kokularının hâkim olduğu salona girerler ve orada, vitrin camlarının arkasında içi pamukla doldurulmuş postlar, tuhaf kuşlar, ayaklarından tutturulmuş, komik ya da acıklı görünen her türden böcekler bulunmaktadır; bazıları da alkol

şişelerinde muhafaza edilmektedir. Apolodoro sert bir biçimde babasına yapışır.

“Bunlar gerçek mi baba, etten kemikten mi?”

Sakinleştğinde sorar:

“Onları nasıl tutmuşlar?”

“Bak, bak burada oğlum; bak bu karıncayıyen ya da daha doğru ifadeyle Myrmecophaga jubata; bak dili şöyle...”

“Leoparı yenebilir mi?”

“Şu dili karıncaları toplamak için, pençeleri...”

“Hangisi daha yükseğe sıçrar?”

“Ama dikkatini karıncayıyene ver oğlum, hiçbir şeye dikkatini vermiyorsun, dikkatini karıncayıyene ver çünkü mükemmel bir örnek...”

“Evet, dikkat ediyorum; ne çirkin...! Peki bunun adı ne?”

“Bu kangurudur; yazıyı oku, ne diyor?”

“Ma... ma... cro... cro... macro... macropus... ma... ma... major..”

“Macropus major.”

“Yani nedir bu?”

“Gerçek ismi, bilimsel ismi; oraya ismini yazıyorlar.”

Kısa süre sonra baba oğul, kederli ve düşünceli halde eve dönerler; çocuk dikkat etmiyor, dikkat etmiyor...! Eğer roman olmasalar, onlardaki romansı özellikleri çıkarsalar, iştahını açması için çocuğa Jules Verne romanlarını verirdi. Böylece bu fikrini Bay Fulgencio'ya söylediğinde, filozofun verdiği cevap karşısında sersemler:

“Ben size, eğer onlar roman olsalar ve içindeki bilimsel şeyleri çıkarsalar, işte o zaman bile isteye bu kitapları vermenizi tavsiye ederdim.”

“Bu adam... bu adam...” der ona aile şeytanı: “Bu adama dikkat et Avito.”

Bay Fulgencio tekrar onu okula göndermelerini, çocuğa

hiçbir şey öğretmemelerini salık verir.

“Ama eğer tecrübe...”

“Siz ne derseniz deyin, bu deneyim kötü gitmedi.”

“Ama orada zırvalıklardan başka bir şey öğretmezlerse...”

“Bu sözde zırvalıklardan ıskık çıkacak.”

“Ama eğer oğlumda mitolojik eğilimler varsa ve okulda bununla mücadele etmek yerine daha da tahrik ediyorsalar.”

“Mitolojik eğilimler mi?”

“Evet, mitolojik eğilimler. Bir gün bana güneşi kimin yak-
tığını bildiğini söyleyerek karşıma dikildi, bu kişi güneşçi-
ymiş ve oraya nasıl çıktığını sorduğumda bana uçarak çıktığını
söyledi...”

“Bir çeşit Apollon...”

“Eğer okulda...”

“Hayır, hayır, okula, okula! Biz daha sonra devreye girece-
ğiz.”

“Sonra... sonra... hep daha sonra...”

Böylece Apolodoro okula döner ve o gün, ikinci okul tec-
rübesinin birinci gününde, okuldan döner dönmez babasına
şöyle der:

“Baba, artık okuldaki en zeki kişinin kim olduğunu biliyo-
rum...”

“Kimmiş peki?”

“Joaquin okulun en zekisi, en çok şey bilen kişi...”

“Peki, sence oğlum, çok bilen en zeki kişi midir?”

“Tabii ki en zekidir...”

“Daha az bilip daha zeki olunabilir.”

“O zaman, bunu nasıl anlayabiliriz?”

Zavallı baba, tüm bunlarla dalgın, oğlunu yeniden bina
etmeyi başaramamış halde şöyle demektedir kendi kendine:
“benim oğlum olması imkânsız!” Ne tuhaf bir çocuk! Hiçbir
şeye dikkatini vermiyor, dikkati hiçbir şeyde yoğunlaşmıyor,

hiçbir şey içine giremiyor, uyumak için kendi kolları bile dikkatini dağıtıp ona engel oluyor.

"Hadi Apolodoro, teyzene yaz."

"Ona ne yazacağımı bilmiyorum baba."

"Neyi istersen oğlum."

"Ne istediğimi bilmiyorum."

"Ne istediğimi bilmiyorum... Ah, çoğu kişinin düşündüğünün aksine pedagoji hiç kolay değil!"

* * *

"Hadi, işte Doktor Herrero'nun polikliniği burada; orayı görmeye gideceğiz oğlum, her şeyden biraz görmek gerek."

"Tamam."

İçeri girdiklerinde:

"Ne güzel tavşancık, ne tatlı, ne güzel gözleri var, bilye yaptıkları şu akik taşına benziyorlar, üşüyor olmalı; nasıl da titriyor!"

"Hayır ufaklık, üşümüyor, birazdan ölecek de ondan."

"Ölecek mi, zavalıcık, zavalı tavşancık, neden onu iyileştirmiyorlar?"

"Bak oğlum, bu bey üzerinde çalışmak için şu hastalık mikrobunu ona verdi ..."

"Zavalı tavşancık, zavalı tavşancık!"

"Daha sonra insanları iyileştirmek için..."

"Zavalı tavşancık, zavalı tavşancık!"

"Ama oğlum, iyileştirmeyi öğrenmek gerek."

"Ama neden tavşanı iyileştirmiyorlar?"

O gece Apolodoro rüyasında tavşanı, Avito oğlunu görür.

* * *

Babasının onu bırakıp annesinin aldığı nadir anlarda ne kadar sessiz ve kaçamak sahneler yaşanmaktadır, onu kucaklar ve tek kelime etmeden, gözleri boşluğa bakarken, öpücüklerle boğarak kucaklar vaziyette tutar. Çocuk şaşkın halde gözlerini açar; bu diğeri kadar anlaşılmaz olan başka bir dünyadır, neredeyse tamamen sessiz ve öpücüklerle dolu bir dünya.

“Gel buraya oğlum, Luis, Luiscik, Luis'im, benim Luisim, gel buraya hayatım, Luis, Luisim...! Luis gel, tekrarla: Göklerdeki Babamız...”

“Göklerdeki Babamız...”

“Evet, senin baban, diğeri, cennette olan... Göklerdeki babamız...”

“Göklerdeki babamız...”

“İsmin mübarek olsun... ah, kapı! Luis, Luisim, Luiscik, benim Luisim, Luisim benim, git, sus, ona bir şey söyleme; duydun mu, buraya geliyor...! Apolodoro!”

Çocuğun ruhunda düşünceler yumağı geçit töreni yapmaktadır: “Taşlar neden düşüyor, Apolodoro, neden büyük aç uzun kenara bakar? Apolodoro! Polodoro... boloro... boloriçe..! Apolo... bolo..! Şu Ramiro bana bunun hesabını verecek...! Luis, Luis, Luisim, Luiscik... İsmin mübarek olsun. Ona hiçbir şey söyleme, duydun mu, annem neden bana Luis diyor...? Karıncayiyenin dili böyledir... Zavallı tavşancık, zavallı tavşancık!”

VII

Marina'nın Avito'ya verdiği ikinci çocuk kızdır. Onu ne tartar ne ölçer ne de kayıt için dosya açar; ne diye yapsın? Kız mı? Carrascal asla görüş alanına girmeyi başaramayan şu feminizm hakkında tekrar düşünür. Kız mı? İçinde bir yerlerde bu mesele onu son derece rahatsız etmektedir, yani kız olması.

Kadının bir anlamı ve değeri olduğuna dair kabullenmeler uzun zaman önce gerçekleşmiştir. Ona göre kadın bir ön kabuldür ve böyle olduğu için ispat edilemez; ziyadesiyle bitkisel bir varlık. Nezaket gerçeğın düşmanıdır diye düşünür ve kadına, bizzat onun önünde, çıplak gerçeğı, çıplaktan ziyade etinden sıyrılmış gerçeğı vermekle yükümlüyüz, çünkü kemiklerine kadar inilmediğı sürece, gerçek ispat edilebilir bir gerçek olabilir mi acaba?

"Feminist dava diye bir şey yoktur –diyordu yıllar önce, bir yemek sonrası sohbette, Bayan Tomasa'nın evinde, sadık dostu Sinforiano'ya; feminist dava yoktur, pedagojik davadan başka bir dava yoktur ve diğerk meseleler bunun içinde yer alır..."

"Ancak kadına uygulanması gereken pedagoji meselesi vardır herhalde ..." diye fikir beyan etme cesaretini gösterir Sinforiano.

"Hıh, konuya böyle bakılırsa ... En kötüsü dostum Sinforiano şu ki, erkeklerin kadını bir sunağı koyması ve orada tutarak, sunağı bağı, kötü bir pozisyonda, tütsü buharıyla rahat-

sız etmesi..."

"Ah, çok iyi, çok iyi...!"

"Kadının amacı adamları doğurmaktır ve bu amaç için kadını eğitmek gerekir. Düşün bir dostum Sinforiano, tıpkı meyve vermek için tohumu almaya hazır toprak gibi ve bu nedenle, toprak gibi, karnını şişirmek kaçınılmaz..."

"Ne teoriler, ah, ne teoriler Bay Avito!"

"Karnını şişirmek, evet; bol hava, bol güneş, bol su... Bura-dan hareketle inanıyorum ki, kadın ilk olarak fiziksel eğitimi-ne kendini vermeli."

Evliliğinden sonra Carrascal'ın sımsıkı bağlandığı teoriler. Kadın Maddeyi, Doğayı temsil eder; bu yüzden onu maddesel ve doğal olarak eğitmek gerek.

"Kızını Marina, bol hava, bol güneş, bolca gezi, bolca egzersiz daha güçlü yapar. Benim düşüncem böyle..."

Böylece zavallı Madde, sonunda bir kadın olacak bu zavallılığı, zavallı küçük kızı göğsüne bastırarak, kendine has düşünceleri olan Biçimine bakar. Onu annesine bıraksınlar, onu sadece annesine bıraksınlar, rüyasının çiçeğini, hüznü gülümsemenin hayat bulmuş hâlini ona bıraksınlar. Özellikle, uyurken görünmeyen bir memeyi emiyormuş gibi dudaklarını oynattığında büyüleyici bir bebek. İşte o zamanlarda, onu izleyen annesinde, süt sancısıyla birlikte, bu rüya çiçeğini öpücüklerle boğma isteği doğar; ama işte onu uyandırmamak için, uyusun, uyusun, uyuyabildiği kadar uyusun! Onu uyandırmamak için tutmak zorunda kalır o öpücükleri ve iç dünyasından dökülen tuhaf ilahiler çalınır annesinde. Ah, kızım, kızım, aşk kadehim.

Böylece kız, Rosa –çünkü Bay Avito şimdi ona isim verme işini karısına bırakmıştır ve bir kadının hangi isimle çağrıldığıнын ne önemi vardır ki?– Apolodoro ile büyür, ana kucağına yapışık halde nazlı çiçek serpilir. Yürümeyi ve konuşmayı er-

kek kardeşinden daha erken öğrenir.

“Durum beni şaşırtıyor Bay Fulgencio; kız oğlandan daha uyanık gibi geliyor.”

“Daha aşağı türler, daha çabuk olgunlaşır dostum Car-rascal; zoolojik skalada yükseğe çıkıldıkça, bebeğin gelişimi daha yavaş olur.”

“Bununla beraber, kız çocukları zekâyı babadan irade-yi anneden alırlar mı diye sık sık düşünmekteyim ve eğer Schopenhauer’in ileri sürdüğü gibi erkekler zekâyı anneden iradeyi babadan alıyorlarsa...”

“Bunu o berbat mizahçı Danzig söyledi çünkü babası in-tihar etti annesi de romanlar yazdı, belki babasının intiharı onun romanı, annesinin romanları da intiharı olduğu zaman.”

* * *

Çok kaprisli olan küçük Rosa ağladığında, babası şöyle de-mektedir:

“Bırak ağlasın kadın, bırak ağlasın böylece ciğerleri güç-lenir. Onları ağlayarak şişirsin. Sinir gerginliği başlayınca bu gerginliği boşaltması gerekiyor ve bunu da ağlayarak yapıyor. Bu kadar ağlamak zorunda olduğundan ya da ağlamak için sebep icat edebildiği kadar ağlar. Senden şu yüksüğü istiyor ve sen veriyorsun; sonra saati isteyecek ve sen de verecek-sin, sonra başka bir şey ve sonunda ağlamak için sebebi olsun diye ona veremeyeceğini bilerek gökteki ayı ister. Bırak ağla-sın kadın, bırak ağlasın; iyice şişsin.”

Bay Avito kaşlarını çatarken gözyaşlarını kurulamak için öpücükler, bilinçsiz protestolar için öpücükler, terk edilmiş dâhi, minik Apolodoro bir köşeden göz ucuyla, üzgün gözlerle bakarken, onları mikropla doldurarak, pedagogun sakalları-na hediye edilen öpücükler.

Bu kız, bu ağlamalar, bu öpücükler... Ah feminizm!

Böylece zaman geçer ve kız artık, fırçalara, bir barometreye ya da bulduğu ilk nesneye önlük giydirip, göğsüne bastırıp ninni söyleyip, kucağında sallayarak şarkı söylemeye başlar. Baba kızın nasıl ninniler söylediğini ve barometreyi kucağında salladığını gözlemektedir ve kız kendisini onunla, “gingo” ya da oğlan kardeşiyle yatırmalarında ısrar etmektedir. Ah içgüdü, içgüdü, cehaletimizin icat ettiği kelime!

*** * ***

Carrascal Bay Fulgencio’nun huzuruna çıktığında, yanında, artık soğumuş sıcak çikolata fincanıyla bir aforizmayı düşünmektedir.

Sadık Bay Avitosunu kabul etmesiyle oluşan sessizliği bozarak, “Hiç, bunu çözemedim!” diye bağırır birden filozof; “aforizma var, bundan adım kadar eminim, aforizma var, ama hangi manada, söylememiz gereken kadın doğulur erkek olunur mu ya da tam tersi, erkek doğulur kadın olunur mu, kadın kalıtım ve erkek adaptasyon mu ya da bunun zıttı mı, hangisi daha ilkel, ya da ne erkek ne kadın olan daha ilkel bir şeyden mi türediler?”

“Kesinlikle...” diye söze girer Carrascal, kaygılarının uyu mu karşısında şaşkın halde.

“Çünkü -diye devam eder filozof çikolotaya dönerek- kadın her türlü ilerlemeye engeldir.”

“Durağanlıktır, yerçekimi kuvveti gibi...” diye ekler Bay Avito.

“Evet, o geleneği, erkek ilerlemeyi temsil eder.”

“Belli belirsiz devindir...”

“Acı çektirir...”

“Biz doğurmadığımızdan, doğum sancısını abartır.”

"Biz devinim halinde olduğumuzdan, deviniyormuş gibi rol yapar."

"Kürtajla alınmış bir erkektir."

"O bir anti üstün-insandır."

Bayan Edelmira'nın ayak seslerini duyarlar, filozof çikolata çorbasını ağzına götürür ve her iki erkek de susar.

"Unutma Fulgencio -der Bayan Edelmira, Bay Avito'yu selamladıktan sonra- bugün noterin evine gitmek zorundasın."

"Ah doğru, benim hafızam işte; amma da unutkanım!"

"Ne unutkansın çocuk! Bak bunu ihmal edersen..."

"Kesinlikle, bunu ihmal edersem beş bin peseta kaybederim..."

"Sonra da beni suçlardın... Ne hafıza ama...!"

"Benim hafızam sensin."

"Ve bir de kendi isteklerin."

"Yapma be adam... Yani, kadın!"

"Evet, her ne kadar bu beyefendi burada olsa da..."

"Neyse, beş bin peseta kaybedebilirdim. Tanrı sana bunu bağışlasın, hafızam benim!"

"Tanrı mı?" diye sorar Bay Avito, Bayan Edelmira çıktığında.

"Size bunu yüz kez söyledim, bu Tanrı takıntısını bırakın, Tanrı fobisinden muzdarip olmayın, kötü hastalıktır, özellikle de anlaşılabilmemiz için herkesle kendi diline göre konuşmak gerekirken; hem sonra ne farkı var Tanrı demekle...?"

"Bununla birlikte..."

"Madem öyle, kadınlarla nasıl konuşacağız?"

"Ah, kadınlar, her türlü ilerlemeye engel olanlar... Belli belirsiz devinenler..."

"Acı çektirenler..."

"Kürtajla alınmış bir erkek..."

"Bir anti üstün-insan."

Bu şekilde düetleri devam eder ve bitirince, Bay Fulgencio

Sokrates'in platonik diyaloglarını düşünerek şöyle sorar:

"Erkeğin akıl, kadının içgüdü olduğu konusunda hemfikir miyiz Carrascal?"

"Aynı fikirdeyiz."

"Sizce de kadın gelenek, erkek ilerleme gibi gelmiyor mu?"

"Öyle geliyor."

"Bunun sonucunda, kadın hafıza ve erkek türümüzün kavrayış gücü değil midir?"

"Sonuç budur."

"Kadın doğayı, erkek de mantığı temsil eder demedik mi?"

"Böyle dedik."

"O halde kadın doğudur, erkek olunur" diye ekler Bay Fulgencio zafer kazanmış bir edayla.

"Sonra!"

"Sonrası, dostum Carrascal, her ne kadar evliliği beğenmesek de bu doğa ve aklın ortaklığıdır, akıl edilmiş doğa, doğalaşan akıldır; koca geleneğin tekâmülü ve kadın tekâmülün geleneğidir."

Artık Carrascal cevap vermeksizin, sanki gülüyormuş gibi duran Simia sapiens'e ve sonra da "erkekler olmasaydı icat etmek gerekirdi" yazan levhaya bakar ve bu esnada filozof, elinin tersiyle ağzını kurular.

Bay Avito eve geldiğinde, anti üstün-insan Rositacığın gıdığını öpmekte ve bu dokunuşun gıdıklama hissi sonucu kahkahalarla sarsılarak gülen çocuğu ve annesini, Apolodorocuk üzgün gözlerle bir köşeden seyretmektedir.

O sırada, Bayan Edelmira da kocasının çalışma odasına girmektedir.

"Hadi bakalım Fulgencio, siz ikiniz buraya kapanıp saatler öldürürken ve aptalca şeyler konuşurken ne şeytanlıklar planlıyorsunuz..."

"Aptalca şeyler mi dedin kadın?"

“İnat etme, dilin kemiği yoksa eğer, iki erkek yalnız başına kaldığına aptalca şeyler dışında ne konuşabilirler?”

“Bak sen...”

“Evet, ben her şeyi çok iyi anlıyorum be adam; sana bunu bin kez tekrar ettim, senin aşırılıkların kadar çok...”

“Sen bir istisnasın da ondan...”

“Hayır istisna olan sensin Fulgencio... Daha ne kadar bizim, biz kadınların dedikodusunu yapacaksınız?”

“Ama aklına neler de geliyor!”

“Hadi Fulge, samimi ol; neyin dedikodusunu yapıyorsunuz?”

“Bilimden konuşuyorduk...”

“İyi, demek ki siz erkekler dedikoduya bilim diyorsunuz.”

“Aklına neler geliyor böyle Mira! Hala ne kadar da güzel kadınsın!”

“Çok iyi, evet, seni anlıyorum... Şimdi de iltifat edip beni sepetlemeye ya da soruma cevap vermemeye çalışıyorsun. Hadi, bunları bırak, gel bana biraz kitap oku ve sonra da dikiş makinasında bir şeyler dik.”

“Ama...”

“Hayır be adam, hayır, kimsenin haberi olmaz, kendini sıkma. Yürü, bırak bunları be adam, bırak bunları.”

VIII

Zaman geçer, Apolodoro büyür ve Bay Fulgencio onunla doğrudan temasa geçme zamanının geldiğine karar verir. Onu sadece dışarıdan, kısa sürelerde gördüğü kadarıyla tanımaktadır.

O gün müstakbel dâhinin hayatında bir kilometre taşıdır. Üstat onu çalışma odasının yarı karanlığında, bir kitap yığının arkasına yarı gizlenmiş halde, Simia sapiens'in ayaklarının dibinde, dana derisi koltuğunda beklemektedir. Apolodoro kalbi heyecanla çarparak içeri girer ve daha aydınlık bir ortamdan geldiği için, gölgeler içinde, sızan ı ışık demetiyle süslenmiş, bakmıyormuş gibi duran gözleri ve sarkık bıyığıyla, Bay Fulgencio'nun törensel yüzünden başka şey göremez. Üstat solgun, sırık gibi, omuzlarına asılmış ve vidaları gevşemiş gibi iki yana sarkan kolları, büzülmüş üst dudağının yarı açık bıraktığı ağızıyla duran bu delikanlıya süzer.

"Evladım!" diyerek, ticari bir ürünü gösterir gibi ona kollarını uzatır.

"Bizim Apolodorumuz! - diye ekler Bay Fulgencio sakince ve delikanlı sustuğundan devam eder- Çok iyi... Çok iyi... Çok iyi... Büyümüş!"

"Çok teşekkürler!" diye mırıldanır Apolodoro hareket etmeksizin.

"Çok iyi, evlat, çok iyi - der ve üstat odada gezinmek için ayağa kalkar-, otur!"

“Ya ben?” diye sorar Bay Avito.

“Siz... en iyisi bizi yalnız bırakın.”

Baba sanki şöyle der gibi, üstadın yanına gidip elini hâretle sıkar: “Bu kalıyor; benim için ona şefkatli davran” ve oğluna bakmaya cesaret edemedi çıkar. Apolodoro kendini sandalyeye bırakır, ayakları bitişik ve elleri dizlerinin üstünde bekler.

“Çok iyi, evlat, çok iyi –der ve filozof bir an Apolodoro’nun önünde durur, tepeden tırnağa kadar titreyen çocuğun başının üstüne bir elini koyar, müstakbel dâhinin kalp çarpıntısı onu nefessiz bırakıp, gözleriyle boşluğa bakarken meraklı bir şekilde onu inceler- çok iyi evlat, çok iyi; demek Apolodoro sensin, bizim Apolodoro öyle mi?”

Delikanlı tıknaf kalır ve bu sıkıntılı hâl, ona geçmişteki tavşancığın anısını getirir; bu bakış onu iliklerine kadar te-dirgin etmektedir.

“Ama evlat, bir şey söyle!”

Bir yankı gibi Apolodoro tekrarlar:

“Bir şey!”

“Seni şeytan, dalga geçiriyor!”

Böylece üstat gülümser.

Kendisini artık bir parça toparlayan çocuk Simia sapiens’e bakar.

“Aklına hiçbir şey gelmiyor mu delikanlı?”

“Aklıma bir şeyler gelmesini mi istiyorsunuz Bay Fulgen-cio?”

“Ama evladım, istemek...”

“Babam...”

“İşte çok iyi, evet, meseleye doğrudan dalalım. İlk olarak kafandan çıkar ki...”

Üstat duraklar; dâhi olma meselesini kafandan çıkar diye-cektir ama sonra, sadece imkânsızı isteyerek imkân dâhilinde

olanın en iyisine ulaşılabilceğini hatırlayınca, susar. Bu arada Bayan Edelmira'nın, sarı peruğu yüzünden saçaklı kafası, sakın ve pembe suratıyla kapıdan uzanır ve mahkûm eden sorgulayıcı bakışları delikanlıyı sarmaladıktan sonra şöyle der:

"Fulge, lütfedip bir dakika gelir misin; çok kısa süreliğine."

"Bak Mira, bana Fulge diye hitap etme," der filozof karısına çocuk onları duymadığı zaman.

"Evet, seni anlıyorum; önemli değil."

Böylece bir süre fısıldaşırlar. Bu esnada Apolodoro, hafızasında kalan, o iri gövdesi üzerindeki ve sarı peruk altındaki çocuksu, pembeleşmiş ve telaşsız yüzü seyretmektedir. Etrafına bakar, Simia sapiens'e ve Homo insipiens'e bakar, tüm bunlar ne anlama gelmektedir?

Bay Fulgencio içeri girip oturmak için doğruca koltuğuna yönelir defterine şu cümleyi yazdıktan sonra konuşmaya başlar: "insanoğlu bir aforizmadır":

"Sevgili Apolodoro: Artık sana sunulan yeni büyük görev ve hazır ve başlamış durumdasın... *Ars longa, vita brevis*¹³ demiştir Hipokrat Yunanca ve biz bunu Latince tekrar ediyoruz. Seninle konuşacağım, bununla birlikte, evladım, herkesin anlayacağı, kolay ve geçerli bir dille, Kombinasyonlu Ars magna'ya başvurmadan. Sen bu kitabın içine girmek için, ölümlülerin genelinin gözlerine kapalı bu harikaların tadını çıkarmak için henüz çok gençsin. Ölümlülerin genelinin, evladım, ölümlülerin genelinin! Sağduyu onlara özgüdür. Ondan sakın, genel geçer olandan sakın, vebadan kaçır gibi kaç ondan. Sağduyu, genel yöntemlerle tanır ve yargılar öyle ki dünyada sadece tek bir ölümlü, mikroskop ve teleskopu bilse, gözlemlerini diğerlerine anlattığı zaman, hemşerileri onu genel bakışla yargılayıp, bu sağduyunun enstrümanı ile de-

13 *Lat. Sanat sonsuz, hayat kısadır.*

ğerlendirip, onu hemen sağduyudan yoksun adam olarak ilan ederlerdi. Her şey bir yana, teleskopla yıldızlara, mikroskopla mikroplara bakmak için özgür ol. Ayrıca birisinin sana sağduyunun çok nadir bulunan bir şey olduğunu söylediğini duyarsan, ondan uzak dur; bir tek deli kukuletası eksiktir onun. Pissst! – bacaklarına çıkan kediyi silkeler-, ne çalışıyorsun bu aralar?”

“Matematik.”

“Matematik mi? Matematik arsenik gibidir, gereken dozda kullanıldığında güçlendirir, doz aşımında öldürür. Matematik ile sağduyunun kombinasyonu yanıcı ve patlayıcı bir bileşimdir; süper-bayağılık. Matematik mi? Bir... iki... üç... her şey dizi içinde; olayların süreç içinde, akıp giderken nasıl geliştiğini öğrenmek için tarih çalış. Tarih ve matematik iki zıt kutuptur.”

Bir aforizma yazmak için ara verir ve sonra devam eder: “Diyordum ki evladım, sağduyulu kişilerle fazla temas etme çünkü hiç saçmalamayan birisi, yemin olsun sana, aptalın önde gidenidir. Özel bir şırıngayla herkesin şakaklarından kanına dört paradoks, üç kaos ve bir ütopyaadan oluşan bir serum zerk edebilsek kurtulurduk. Cehalet mutluluğundan kaç. İhtiyarların tecrübe dedikleri şeye inanma, günde yüz kere dua eden bir mübarek, yıllarca dua etmeyenden, dua ettiği için daha iyi biliyor değildir. Ayrıca, sadece engeller olduğunda yürüdüğümüz yola dikkatimizi veririz. Diğer tecrübe türüne gelirsek, şu kitapların bahsettiği, ona da aşırı derecede güvenme. Eylemler, eylemler, eylemler diyecekler sana. Peki, öyle değilse ne olacak, eylem değilse asıl mesele, bir şeyin şu ya da bu biçimde yapılması değilse? Önceleri kitapları kelimelerle dolduruyorlardı, şimdi hikâyeler ve eylemleri istif ediyorlar ama işte göremediğim şey fikirler. Doktrinlerimi verilere dayandırma zorunluluğu gibi bir bahtsızlık yaşasay-

dım, onları kendim icat ederdim ve şundan eminim ki, insanoğlunun hayal ettiği ne kadar şey varsa ya gerçekleşmiştir ya gerçekleşmektedir ya da günün birinde gerçekleşecektir. Ayrıca kitaplar sayesinde eylemler yenir yutulur hâle getirilse de onları sindirilebilir hâle dönüştüren entelektüel özsu olmadan hiçbir işine yaramayacaktır. Eylemologlardan uzaktır, çünkü eylemoloji işe yaramaz hâle gelen sağduyudur, işe yaramaz, bu noktaya dikkat et, işe yaramaz, çünkü onu genel geçer ama bir bakıma faydalı olan meyveler verdiği topraklardan çıkarır. Sırf bu yüzden de diğerlerinin, Odin'in kazanındakilerin sana rehberlik etmesine izin verme. Bunlar Iskandinav tanrısı Odin'in ışıktan mahrum ettiği, tepelerinde şapka gibi, ayaklarına kadar inen, büyük bir kazan, peyniri kalıba dökmek için dev bir kazan taşıyanlardır; ışığı tekrar görmenin yolu olarak, uygulamak için her şeyi göze aldıkları büyük projeye girerler ama devasa peyniri yapacak süt yoktur. En iyisi bunu, ışığı görme işini, ellerini kullanıp kazanı kaldırarak yapmaktır."

Şu yazıyı yazmak için ara verir: "Okul, dev gibi ve çok güzel bir katedral gibidir ve orada, asırlar içinde, inşaatla ilgili tüm sorunlar, hayranlık verici bir çalışmayla çözülür, ama malzeme kerpiçtendir." Sonra devam eder:

"Aşırıya kaç evladım, elinden geldiğince ileri git ki bu boş boş dolaşmaktan daha iyidir. Budalalar yanındakileri, kendileri öyle olmayı ne kadar çok isteseler de aşırıya kaçan, tuhaf kişiler olarak adlandırır. Seni kategorize etmelerine izin verme; tüylü kuyruğuyla izlerini silen tilki gibi yap; kandır onları. Onların gözünde mantık dışı ol, ta ki seni sınıflandırırken şöyle diyene kadar; bu o, Apolodoro Carrascal, türünün tek örneği. Kendin ol, ta kendin, tek ve değiştirilemez. Hareketlerinde ve sözlerinde sadece tek bir tutarlılık prensibi olsun; bizzat kendin. Her nasıl olursa olsun sana gelen sesi, onu güç-

lendirip, kendi zilinin sesini katarak iade et. Bu zil senin tının olacak. Şöyle desinler: "Apolodoro çalıyor" tıpkı "flüt çalıyor" der gibi ya da kaval ya da obua ya da fagot. Bu bağlamda, tüm seslere hâkim bir org olmayı hedefle. Neyin var?"

"Hiç, hiç... Devam ediniz!"

"Üç çeşit adam vardır: Önce düşünüp sonra yapanlar ya da ihtiyatlılar; düşünmeden yapanlar, atılganlar; bir de düşünürken aynı anda yapanlar, düşünürken yapanlar ya da yaptıkları esnada aynı zamanda düşünenler. Bu sonuncular güçlülerdir. Güçlülerden ol! Ayrıca bilimden yana ol, evladım, sana bilim hakkında ne diyebilirim? Yazıyı oku -ve üzerinde şu yazı yazan levhayı gösterir: "İnsanoğlunun amacı bilimdir". Evren oluştu, dikkat et, -oluştı-, yani yaratılmadı ya da onu birileri yapmadı, Evren insanoğlu tarafından açıklanmak için meydana çıktı. Açıklandığı zaman..."

Filozofun parlak gözleri ışık saçar ve kehanet yapar gibi bir ses tonuyla devam eder:

"Bilim! Bilim, insan sayesinde, akıllıca yapılmış bir katalog ile her şeyi bitirecek ve bu engin sözlükte, sonunda birbiriyle uyum sağlayacak olan düzenlerde, genetik ve ideolojik düzende her isim düzgün bir tanımla ifade edilecek. Nesneler tamamıyla düşüncelere indirgendiğinde, nesneler yok olup geriye sadece düşünceler kalacak ve bunlarda isimlere indirgendiğinde sadece isimler kalacak ve böylece ebedi ve ezeli Sessizlik ebediyette, ebediyen bunları telaffuz edecek. Gerçekliğin, gerçek-üstünde amacı ve reddedilmesi böyle olacak. Bugünlük bu kadar konuşma yeter; git!"

Apolodoro bir an üstada bakakalır ve onun ardında Bayan Edelmira'nın yüzünü hatırlamaktadır. Bütün bunlar da

nedir böyle? Sokağa çıkınca, kapının bitişiğinde iki ihtiyar kadının konuşmalarını duyar; elinde sepet olan diğerine şöyle der: “Bayan Ruperta, ne için yaşamak zorunda olduğumuzun ne önemi var...” Delikanlı annesinin “ne dünya Azize Meryem, ne dünya!” lafını, onun küçük kız kardeşini kucaklamalarını hatırlar. Daha sonra o solgun, kanı çekilmiş genç kızı, matematik derslerinde neredeyse her gün gördüğü, ona uykulu gözlerle bakan kızın görüntüsü aklına gelir. Hemen sonra, çocukken, diğer çocukların bir yarasa yakalayıp duvara çiviledikten sonra sigara içirtip bununla eğlendiklerini gördüğü sahne aklına gelir.”

Böylece eve vardığında “Tamam, nasıl geçti?” diye sorar babası kaygıyla.

Çocuk susar ve baba kendi kendine şöyle der: “Bu çocuk tam bir duvar... Acaba büyüyecek mi?”

* * *

Apolodoro Menaguti ile tanışmıştır, uzun saçlı Menaguti, Nuestra Señora la Belleza¹⁴ kilisesinin rahibi ya da kartvizitinde yazdığı gibi:

HILDEBRANDO F. MENAGUTI

- Şair-

... daha doğrusu Kutsal şeyleri takmayan şair.

“Aşk, aşk her şeydir; bütün büyük sanat eserleri aşktan ilham almıştır; aşktan daha şiirsel bir at sineği -Menaguti bunu ilham verici anlamında söylemektedir- yoktur; ruh harmanının döveni –döven kelimesini her iki anlamda kullanır- aşktır; aşk hüpnotik -h’yi hüpleterek- temel un-

14 *Tanrımız Güzellik.*

surdur ve İlyada, İlahi Komedya, Don Kişot ve hatta bizzat Robinson, gizli saklı ya da açık seçik olarak aşktan esinlenmişlerdir. Aşk eseri yapmak gerek, sanat eseri; şiirsel dehadan daha büyük deha yoktur. Şiir yaz Apolodoro.”

IX

Geceleri ne büyük kaygılarla yatağa girer Apolodoro! O zamanlar gündeğumları, ruhunun bayramlarıdır. Çarşafların serinliğine sığınır, iyice büzülür, daha önce, doğmadan önce anne karnında olduğu gibi ve böyle cenin pozisyonunda uykuyu bekler, muhteşem uykuyu, hayatının merhametli sığınağını ve yaşama isteğini yeniden kazandığı sağlam zemini. Uykudan önce Menaguti'nin bıraktığı o kitaplardan herhangi birini okuma âdeti vardır ve babasından gizli, beraberinde odasına götürüp yastığın altına saklar. Belli bölümlere geldiğinde kalbi küt küt atmaya başlar ve ağzı yarı açık, arzuyla nefes nefese, bir dakika okumaya ara vermek zorunda kalır. Peki, sonra uyur mu? Babası ona uyku, uykunun nedeni ve yasaları ile ilgili son derece çok bilgi içeren o eseri okuttuğundan beri, kendisi bile bunu bilememektedir.

Uykuyu bekler ve onu beklemek hayatının en tatlı anıdır. Uyku sağlık kaynağıdır, çünkü uyku bilmeden yaşamaktır. Sağlıklı bir uykuya sahip olan kişide, uyku onun kalbi mi var bilmez ya da midesi veya karaciğeri, ancak kişi bilir bunların hasta olduklarını; aslında uyuyan kişinin yaşadığını bilmez. Uykuda kimse ona bir şey öğretemez. Ama hayır, uykuya kadar, pedagoji sayesinde uykunun içine kadar girer dersler. Bundan kurtulmak için birinin nerede olması gerekir acaba, sonu gelmez dersler olmadan nerede rahat bir uyku uyunur? Ne güzel uykudur hayat uykusu!

Neredeyse her gün, o kesin anda, kendini gözleyip harekete geçtiği anda uykuyu tuzağa düşürmeye niyetlenerek yatağa girer, uykuya geçişin gizemini çözmek için ama bunun yolu yoktur, daima ihtiyatlı bir şekilde, arkasından yaklaşmakta ve o arkasına dönüp yüzünü görmeye fırsat bulamadan kendisini tuzağa düşürmektedir. “Ölüm konusunda da aynı şey mi olacak?” diye düşünür ve her ne kadar babası olabilecek en basit biçimde ona ölümün, ne bir eksik ne bir fazla, hayatın kesintiye uğramasından başka şey olmadığına kendisini inandırır da, ölümün ne olduğunu düşünmeye koyulur. Bay Avito için böylesi bir ölüm kaygısı yoktur; bu yanlış yöne gitmek gibidir; ölüm hayatı bir fenomendir.

Babasının kendisini mızraklar gibi delik deşik ettiği bu düşünceler yığını, bu aptalca düşünceler, bu düşüncelikler, bu kocaman düşünceler, sahte düşünceler ve düşüncemsiler onun biçimi ve rengi olmayan uykularını kaçırmakta, arzuları gözden kaybolmakta, kaygılarını terk ettirmektedir. Dünya ne güzel bir kaleydoskop! Ancak kokan bir kaleydoskop, özellikle ilkbahar aylarında ve gençken insanın kanını ateşleyen parfümlerle dolu bir kaleydoskop. Bir keresinde babasına “Baba, çiçekler neden kokar?” diye sormuş ve babası da: “Böcekleri kendilerine çekmek için oğlum!” demişti. Sonra “neden böcekleri kendilerine çekiyorlar?”. “Polenleri bir çiçekten öbürüne taşıyıp döllenme sağlamak ve meyve vermek için!” “Döllenme nedir?” ... Babası ona ne cevap vermişti? Artık bunu hatırlamıyordu. Menaguti’nin vereceği kitaplar elbette her şeyi açıklar, bunu hissettirir. Ayrıca babasının onu böyle kitaplardan uzak tuttuğunu düşünmek...! Şiir, tatlı şiir, aşk sızıntıları, soluklanmalar ve sevecenlik, bazen de sertlik.

“Ne güzel bir kaleydoskop şu dünya! Ama her şey sırtında etiketiyle, diğer yanında, görülmediği için arkada, her şey kendisine karşılık gelen açıklamasıyla. Dünya ne acayip olaylarla dolu bir yer!

Kırlarda, sokakta neler gelip geçiyor öyle! Arabalar, el arabaları, atlar, köpekler, etlerinin içine gömülü iskeletleriyle, adamlar, kadınlar... Kadınlar, bazıları uzun, güçlü, etli butlu, iri gövdeli, kanı ateşli, kalpleri ve iç organlarıyla, yürüdüklerinde titreyen kalkık göğüsleriyle ve bazıları nasıl da bakıyor öyle delikanlıya, nasıl da güzel kokuyor dünya!

O gün Bay Fulgencio'nun söyleyeceklerini dinlemeye gittiğinde, odasının kapısını açık bulduğundan, kutsal alanın kapısında duraklayıp gizlice içeri bakar. Kötü bir şeydir bu yaptığı ama... Bay Fulgencio mu o, yanında Bayan Edelmira, bir eliyle kalın belini kavramış, diğer eliyle çenesini okşar vaziyette. Saygıdeğer hanımın olgunluğu gençlik kokuyordu; peruğu parlıyordu.

"Sen, sen sadece benim dehama inandın. Mira" deyip onu kendine çekiyordu.

"Evet, çok iyi bir deha, çok barışçıl, çok sevimli..."

"Ama, ne güzel bir altın süvarisin!"

Böylece elini peruğunda gezdiriyordu.

"Dalga geçme!" diye karşılık verdi alını kızarak.

"Dalga mı, o da nesi, takma saç için mi, ne diye dalga geçeyim, biz kendimiz zaten takma olmuş, eleğimizi asmamış mıyız?"

"Ona bir öpücük verdi."

"Otuz yıl. Fulge otuz yıl!"

"Otuz yıl, Mira!" ve şöyle ekleyerek onu kucakladı: "Hatırlıyor musun?"

Apolodoro gerisini duyamadı çünkü Bayan Edelmira şöyle seslenerek aniden kalktı: "Kim var orada?" ve o da tamamen şaşkın halde içeri girdi. Böylece, rahatsız olan üstat görevini yerine getirmede ve sonra Apolodoro Bayan Edelmira'nın hayatını kurdu.

Babası ona evrenden ne anladığını yazılı olarak ifade etmesi ödevini verir ve konuyu kafasında ne kadar evirip çevirse de bir şey çıkmaz. İlk olarak, benzer bir evren kavrayışı var mıdır ki? Daha yeni koklamaya başlamışken, anlamak da nedir?

Böylece, çok güzel bir hava olduğundan, bu anlama meselesiyle kaygılı halde ırmak yoluna, kavaklığa gider; Sakin ve ılık bir ilkbahar günüdür; kavakların yeni çıkan yaprakları yeşil bir örtü oluşturarak güneşe açılırlar; ırmak gülümser; batıda hafif, tüy gibi bulutlar haricinde, gökyüzü okyanusu parlaktır; hava sağlıklı rayihalarla dopdoludur. Delikanlı çimlere oturur; hava yüzünden devedikenleri tomurcuklanmıştı. Irmağın diğer yanında şehir, kuleleri ve sütun başlarıyla, dev bir taş tarlası hâlinde, yine ilkbaharı yaşamakta, sakin suların canlı parlak aynasında yansımaktadır ve böylece gözü alan parlak gökyüzü, sanki bu şekilde yansıyarak ırmakta devam etmektedir ve parlak mavimtırak mermer üzerinde, maddesi olmayan sırla kaplanmış gibi şehrin görüntüsü ikiye katlanmaktadır. Bu görüntü açık bir kitap gibidir. Daha sonra, kaleydoskopun başlangıcında, henüz çocukken, sineklerin kafasını katlanmış kâğıt arasında ezerek simetrik bir görüntü elde ettikleri zamanları hatırlar. Sulardan yansıyan kavak ağacı görüntüsüne bakar ve Menaguti'nin dizelerini hatırlar:

*Akışkan billurların aynasında,
Kıyıdaki kavaklar resmini yaptırıyor,
O görüntü sulara titriyor,
Böylece titreyen görüntüde her bir an,
Suyun kendisiyle besleniyor...*

Apolodoro'nun ruhu bu görüntüye dökölüp ona katılır; nefes aldığını hissetmez; bu maddesiz parlak görüntü, diğer şeyler gibi görünmeyen tarafı olmadığından, arkasında bir açıklama yazısı taşımaz. Ne güzel düş, ne tatlı bir düş, ilkbahar görüntüsüne açık ruhla ve açık gözlerle ne güzel bir düş!

Sonra birden kalbi pır pır ederek ona seslenir, başını çevirir ve o gözlerin rüzgârının ardından, sanki çiçekli bir ağacın iki dal parçası gibi, sadece sırtına düşen iki sarı saç örgüsünü ve altında devinen gövdeyi görür. Zavallı kalbi alarm vermektedir, bu da neyin nesi? Eve döndüğünde, ateşli bir şekilde evren anlayışını yazmaya koyulur ancak şiir dizeleri yazmak için ertelemek zorunda kalır.

"Dizeler mi, dizecikler mi oğlum? -diye seslenir babası onu böyle yakalayınca ve çocuk sustuğundan devam eder: Bir deneme gibi, her şeyi tecrübe etmek için... geç bunu!"

"Ama şair dehalar yok mudur?"

"Vardı oğlum, onlardan vardı, insanlar dizelerde kendilerine söylenen şeylerden ötesine neredeyse hiç dikkat etmeyen vardı, ama modern dâhi sosyolojik olmak zorundadır ve şiir bir geçiş sanatı, tamamen geçici bir şey... Evren anlayışından ne haber, nasıl gidiyor?"

"Yavaş yavaş, baba."

Ancak aldığı tüm tedbirler faydasızdır; Bay Avito sonunda kitapları, gravürleri, kâğıtları, resimleri yakalar ve şaşkınlıktan ne yapacağını bilemez. Böylece Marina, anne, zavallı uykucu Madde, bir gün rüyaya dalarken şöyle der:

"Sorun şu ki çocuk âşık olmuş."

"Âşık mı, benim oğlum âşık mı? Saçma şeyler söyleme! Bu olamaz... - Zavallı annenin sessiz ve hüzünlü gülümsemesi üzerine baba şöyle ilave eder: Bildiğin bir şey mi var?"

"Benim mi, hayır."

“O halde?”

“Açıkça görülüyor bu, başka ne olabilir?

“Bunu görsen görsen sen görürsün... Rüyanda! Ne tuhaf bir durum! O yaşta âşık olmaya cüret mi ediyor, daha yeni er-
genken...!”

Böylece aile şeytanının sesi gelir: “Yenildin, sen nasıl yenildiyse o da yenilecek, hepiniz yenileceksiniz ve hiç durmadan yenileceksiniz.” Biraz kurcalayınca bir sorun olduğuna ikna olur ve dâhiyi kurtarmak için en şiddetli savaşı vermekte bulur çözümü. Bu sırrı keşfetmekte ondan önce davrandığı için, kısa bir süreliğine Marina’ya karşı mahcup hisseder kendini ve bu kadar genç yaşta âşık olmayı bilen bir çocuk doğurmuştur ki eskiden de bizzat kendisini ona âşık etmiştir. Aşk, her zaman büyük işlerin önünü kesen aşk, insanoğluna az mı zaman kaybettirdi bu mesut aşk! Belki de kaçınılmaz bir durum, anne tarafının mirası, Marina da kendisine âşık olmamış mıydı, her şeyden sonra ve meseleler iyi değerlendirildiğinde, âşık olmaya devam etmiyor mu?

Bay Fulgencio’yu görmeye gitme zamanı gelmiştir.

“Âşık oldu!”

Başka bir şey beklerken, filozofun şöyle diyen soğukkanlı sesini duyar:

“Bu doğal bir şey!”

“Doğal, evet, ama...”

“Ama... Ne?”

“Bu mantıklı değil!”

“Doğal mantığa ağır basar.”

“Ama mantığın doğaya üstün gelmesi gerekir.”

“Mantık doğadan çıkar.”

“Ama doğanın mantık çerçevesine girmesi gerekir.”

“Bu kader,” diye karşılık verir kuru bir ifadeyle Bay Fulgencio, Bay Avito’nun kendisiyle zıtlaşmasından rahatsız halde.

"Peki Kadere karşı ne var?"

"Yine Kaderin kendisi!"

"Âşık oldu, âşık oldu, âşık oldu! Dâhiyi kaybedeceğiz..."

"Ama dâhiler âşık olmaz mı?"

"Hayır dâhiler âşık olamazlar."

"Bir de ayrıca şu var, onu dâhi yapma fikrini kafanızdan çıkarın; yetenekli biri olsa bile yeter de artar."

"Âşık oldu! Peki şimdi pedagoji ne öneriyor?"

"Ama önce birbirimizi anlayalım dostum Carrascal; delikanlının aşkı soyut mu somut mu?"

"Bunu anlamadım."

Harika bir şeyin gelmesi umuduyla gözlerini açar.

"Demek istediğim belli bir kıza ya da kadına mı âşık, bir bireye, somut bir kişiye yoksa soyut bir kadına mı âşık?"

"Soyut mu?"

Böylece Carrascal, hayal gören bir kişi gibi kalakalır.

"Soyut, evet. Aşk denen şey, dostum Avito, nominalist değil realisttir, somuttan soyuta yükselmez, soyut olandan somut olana indirgenir, Aristocu değil daha çok Platoncudur, kadına âşık olarak başlar ve kadının her bireyselleştirilmesinde türün tamamını görmekten başka bir şey yapmamaktadır aslında; sadece zamanla somutlaşır gibi görünür... Öyle gibi görünür, evet, çünkü gerçekte sadece kahramanca, tarihsel, efsaneleşmiş tutkulara somut hale gelir, çünkü sadece bunlarda somut olan tam manasıyla soyutlaşmaktadır. Julieta, Beatriz, Dido, Isabel de Segura, Carlota, Manon Lescaut, bunlar somut-soyutlardır..."

"Ne karmaşa!" der Carrascal'a aile şeytanı ve sokakta kendi kendine şöyle demektedir: "Âşık oldu, âşık oldu! Ya bu aşk somutlaşırsa?"

X

Sonunda Apolodoro'nun aşkı somutlaşır. Bu olay, diğer gençlerle birlikte, yeteneklerini mükemmelleştirmek için gittiği resim öğretmeninin evinde gerçekleşir.

Bay Epifanio'nun iyi yanı, çocuklarına göre başarısızlığa uğramış büyük bir sanatçı olarak, bizim delikanlıya derin bir şefkat hissi duymasıdır. Çizimlerini düzeltirken ona şöyle deme âdeti vardır:

"Hayatta kalmak gerek Apolo, hayatta kalmak gerek, bundan gerisi hava cıva."

Bay Epifanio'nun özgün fikirleri, ona göre fikir bile olmayan anti fikirleri, Bay Avito'nun pek hoşuna gitmez ama resim öğretmek için belki de fikirlerin engellenmesi gerekmektedir. Böylece uzlaşır. Zaten o kadar çok uzlaşmıştır ki!

Bazı zamanlarda Apolodoro, üstadın stüdyosuna giriş çıkışlarda, özel odalardan geçerken, gürültü çıkarmaksızın, havada kayar gibi yürüyen, gölgeler arasında bir genç kızı görür. Başka bir fırsatta, yarı açık bir kapıdan, orada içeride, kapalı bir balkonun yanında, tül perdeden süzülen ışıkla sarmalanmış, beyaz renkli el işi üzerine eğilmiş bir figürü görür ve bu manzarada, saf bir elin yaptığı tabloda ebedileşmiş gibi, madesi olmayan, evcil gölgelerin ortamında büyümüş çiçek, o yuvanın sakin menekşesi vardır. Işık yüzünün etrafını parlak kenar süsü gibi süslemekte, bu yüz kurşun levhalarla kaplı cam gibi görünmekte, yarı açık ağzı sessizlikte dua eder gibi

durmaktadır ve bu esnada eğik göğsü yavaş bir ritimle inip kalkmaktadır. Apolodoro bu görüntüden uzaklaşır.

Sonra bir gün, art niyetsiz bir gülümseme, mutlu gözlerle ona kapıyı Clarita açar, ne güzel gözler, ne kadar inandırıcı, manidar, eğitici, pedagojik gözler, hayata capcanlı bir davet, sadelik ve aşka dair ölmez bir öğreti gibidir. Günaydın diye kekeler Apolodoro ve kekelemeyi duyunca kızın yüzü kızarır.

“Geçiniz lütfen Apolodoro, geçiniz!”

“Geçiniz, ah, geçiniz! Nasıl müzikli kelimeler, ne yetenekli kız, ne evrimsel, ne seçici, ne bilinçdışı, ne içkin, ne aşkın, ne eksiksiz, ne çevrimsel! Geçiniz, ah, geçiniz! Bu kelimelerde her şeyin özeti vardır. Saf bilim! Bilim mi? Daha fazlası, bilim ötesi. Daha da fazlası! Daha fazlası mı?” Böylece Apolodoro sendeleyerek içeri girer ve sendeleme esnasında kızın bir saç buklesi, evin asma ağacının bir yaprağı yanağına sürtünür ve sonra delikanlı o bölgede bir karıncalanma hisseder ve daha da sonra, yalnız kaldığında, kalp çarpıntısı içinde, parmaklarını o bölgeye değdirir ve yalar gibi öper.

Bu kadar güzel olmasına rağmen bir o kadar az pedagojik olan bu ani çözülme nereden çıkmaktadır? Kanı değişmektedir; ruhu deri değiştirmekte ve ondan yeni bir adam çıkmaktadır, bir erkek. Şimdi kalbi dört nala koşturmaya başlar ve bu koşu kafasına bir aşk krizi bırakır. Evet, bunlar krizlerdir, aşk patlamaları, çok keskin aşk acısı, herhangi bir yerde, hayat taşan aşk dolu görüntü ile onu gafil avlayan. Evet hayatın babası der ki “Hayatta kalmak gerek, hayatta kalmak gerek, gerisi hava cıva”. Artık Apolodoro’nun hüznü zevk bahçesine firarları vardır. Dünya önünde açılmaktadır.

“Kalıtım yasaının önemini iyice anlamın yerinde olur,” der ona Bay Avito.

“Evet baba, bu konuya çalışıyorum.”

“Ama derinlemesine.”

“Ne dünya, Azize Meryem, ne dünya!” diyerek iç çeker Madde.

Böylece Apolodoro fırsat kollamaya başlar ve hatta kısa süre önce neredeyse başaracak noktaya gelmiştir, ama o anda evi aşk dolu bir ortama çeviren gülümsemesiyle ortadan kaybolmuştur Clarita. Çünkü bu ev, onun gülümsemesinin açılmış hâli mi yoksa belki de gülümsemeleri evin yoğunlaşmış biçimi midir? Şüphesiz genç kız bir şeyler hissetmektedir, çünkü Apolodoro’yu gördüğünde gözleri daha bir derin bakmakta, dudakları daha bir aralanmaktadır.

Ya Bay Epifanio? O da bazı şeyleri biliyor olmalı, çünkü sakin cümlelerini başka bir tonla söylemiyor mu? Ne cümleler! Ne yetenekli bir adam, madem böyle bir kızı yapmayı biliyordu! Bilinçdışı, yani, dâhiyane bir yetenek. Onu nasıl Bay Fulgencio ile karşılaştırabiliriz? Aforizmalara ve Ars Magna’ya ve insanüstü ritmik felsefeye karşı Clarita, Clarita! Baba Bay Epifanio’nun söylemekten yorulduğu gibi “Bunlar teoriler!”

Sonuçta ne büyük bir kalp çarpıntısı! Duymasını, nefes almasını engellemekte, onu boğmaktadır. Bu biçimde Clarita da belirsizlik içinde, arzuyla, ağırbaşlı sessizliğin sonucunu beklemektedir.

“Clarita... Clarita... Bir iyilik yapar mısınız? Şunu okuyunuz,” deyip mektubu uzatarak stüdyoya girer.

“Hadi delikanlı –der Bay Epifanio, belki biraz tembelce-; nefes nefese kalmış görünüyorsun. Koşturmaya gerek yok Apolo, koşturmaya gerek yok; adım adım gidersen daha çabuk varırsın. Devam et, şu bacağı bitir ve gölgelerini çok keskin yapma.”

Aradan bir gün geçtikten sonra, koridordaki elbise askısı, gravürler, tüm ev kızın etrafında gözden kaybolmaktadır; tüm vücudu, havası, nefesi arzu dolu bir soruya dönmüştür.

“Tamam, cevabın nedir?”

“İşte... Evet!”

Bir oh çeker dâhi.

“Teşekkürler Clarita, teşekkürler!”

“Teşekkür mü? Asıl size!”

“Size mi?”

“Siz...”

“Sana,” diyerek araya girer muzaffer ve sorun çözülür.

Hayata döner. Aşk krizleri yavaş yavaş kesilir ve devamında ara vermeden devam eden kronik karıncalanmalara döner.

Clarita’ya gelince, artık kız arkadaşlarının çoğu gibi bir erkek arkadaşı vardır ve şimdi bunun ne demek olduğunu, sevgililerin neler konuştuğunu birbirlerine neler dediklerini öğrenecektir. Artık sevgilisi olan bir kadındır.

Aşk, hani çocuk gibidir derler ya, Apolodoro’ya çocukça bir kurnazlık öğretir ve Clarita’nın erkek kardeşi Emilio ile daha sıkı fıkı olarak, evin içine daha çok girmeye başlar. Bay Epifanio, yemek saati, masada olmasına rağmen onu görmemiş gibi davranarak şöyle demektedir:

“Ah bu Apolo, bu Apolo yok mu!”

“Biraz tuhaf,” der Emilio.

“Hıh, her birimiz diğerleri tarafından şekillendiriliriz ve her birimizin eşsiz yanları vardır.”

“Geçen akşam babasının ona neler söylediğini duysaydın...!”

“Felsefeler! Bundan daha yemiyor musun Clarita?”

“Hayır, canım istemiyor.”

“Sen kaybedersin, senin tercihin, ama yemedensin...”

“Geçen gün benimle nereden geldiğimiz ve nereye gittiğimiz konusunda konuştu... Ne bileyim!”

“Hah, bir yerden geliyorsunuzdur muhakkak... Bırak şundan konuşmayı!”

“Sonra bazı şeyler okuyor!”

“Hah, hayatımızı kazanmamız için Tanrının verdiği zamanı boşa harcamak niyetindesin.”

Bu şekilde, Emilio ile olan arkadaşlığı mazeretiyle, Apolodoro eve girmeye ve kızla uzun süre birlikte olmaya başlar-ken, görünüşe göre bu arada Bay Epifanio “Ne yapabiliriz ki ona!”, Bay Avito “Nereye kayboldu bu çocuk!” demekte, Marina ise susmaktadır.

Peki geceleri, bu uzun kış geceleri? Ocağın kırmızı korları, körükte ve maşalarda yansıyarak ortamın ateşini yakmaktadır; dans eden alevlerin önünde Clarita, ateş parçacıkları girmesin ve yanmasın diye eliyle elbisesini toplamaktadır; kor ateş yüzünü aydınlatmakta ve ondan aşağı kaymaktadır, kayısı yüzeyi gibi tüycükler, sobada pişmiş tatlı kayısı gibi yüzünden, ışığı toplayıp süzmek için tüyleriyle beraber kaymaktadır. Sonra gözler, sadece sakince bakmak için yapılmış o gözler. Ah ne yaratık, ne güzel bir evcil hayvan böyle bu kız! Yılışık, mırıldayan, yapışkan, sessiz bir dişi kedi... Ya konuştuğunda, ne güzel basitlikler dile getirmektedir. Özellikle ant-rede, bir an için yalnız kaldıklarında kelimeleri değiş tokuş ettiklerinde.

“Bugün seni gördüm Apolodoro.”

“Bugün beni gördü, beni gördü bugün, ama Tanrının bu meleği ne kadar hoş, bugün beni gördü, o tertemiz gözlerle beni gördü; bugün o gözlerin içindeydim, minnoşum, patiler yukarda, büzülmüş halde, o bakire yuvarlak göz bebeklerinde!” ayrıldığında kendi kendine şöyle der: **“Yeterince sevecen olmadım, ona söylemeyi düşündüğüm şeyleri söylemedim... tekrar geleceğim... döndüğümde bunları söyleyeceğim... yarın... Yarın...!”** O en sevecen, ifade edilemez şeyler, aşkın cıvıltısından sonra, sessizlikte, hep yarına kalmaktadır.

Emilio kendi kendine korumacı havalara girmektedir

ve davranışlarıyla kız kardeşine sürekli olarak şöyle diyor gibidir: “Bak, senin sırrını biliyorum,” ancak aynı anda bunun iyi bir şey olmadığını ne ciddiyeti ne de resmiyeti olduğunu, ebeveynlerine bir şeyler söylemek gerektiğini düşünmeye başlamaktadır; böyle gizli saklı, antrede ve merdivenlerde fısıldaşıp durmak! Bu sevgililer ne kadar salak, uygunsuz davranışlar içindeler böyle!

“Ama bu da nesi, oğluma neler oluyor? –diye düşünmektedir Bay Avito; sanki başka biri... kişilik bozukluğu rahatsızlığı mı var acaba, derin bir sinestezi karışıklığı mı yaşıyor, dili mi tutuldu, yoksa parazit mi, sabit fikir durumuna mı giriyor, dehanın doğum sancıları mı, özgürlük döneminde, yorumunu doğurmaya yakın tiyatrolar üstü o anı mı yaşıyor, yoksa aşk mı somutlaşıyor?” Bu halde aile şeytanı sözlerini tekrarlamaktadır: “Yenildin, yenildin ve sen nasıl yenildiysen o da yeniliyor şimdi ve tekrar tekrar yenilecek ve tüm erkekler yenilecek.”

Apolodoro geceleri yatakta tüm vücudunun şişerek dışarı taşıdığını ve genişleyerek her yeri doldurduğunu hissetmektedir ve ruhunun ufukları genişlerken, aynı anda sonsuz bir uzam da yayılıp genişlemektedir. Tüm İnsanlık onda şarkılar söylemeye başlar; bilincinin uçurumlarında, artık ölmüş olan geçmişteki dedeleri ve nineleri, tatlı tınılarla, gelecekteki torunlarına, henüz rahme düşmemiş olan torunlarına ninniler söylemektedir. Aşkta sonsuzluk duygusu ona görünür olmuştur; dünya onun gözlerinde bir anlam kazanır, vahşi kırlarda dört nala koşmak zorunda kalmadan, kalbi bir patika yol bulmuştur. Hayatın gürültüsü bir ezgiye dönüşmektedir; artık anlayarak, Kant’ın *sentetik a priori* yargıları ve biçimleri üzerine düşünmektedir, sadece dışardaki kaosun içsel düzenleyicisi olarak tek sentetik a priori yargı aşktır. Eşyanın mad-deselliğine dokunur, ruhsal dokunuşla soyutluklarına; artık

onun için bu dünya gerçek içeriğiyle kütlesi olan, masif, sert bir dünyadır. Bu gösterilmesine gerek olmayan tek şeydir ki sadece kendisi için gösterilebilir ya da daha iyi bir ifadeyle gösterilmez, çünkü gösterilemezdir. Bay Fulgencio ne derse desin bu bir tiyatro değildir; tiyatroyu çevreleyen engin gizemli gerçeklikten, sahneye sonsuzluğun havası girmiştir.

Ne güzel ışık, kalbinde ne güzel bir ışık yanmıştır, kendi yuvasını nasıl da aydınlatmaktadır! Yuva mı? “Zavallı baba!” der ona aile şeytanı hafif bir sesle ve yuvasını yeni ışığın altında ona göstererek “Zavallı anne!”. Neden böyle, çünkü zavallı annesi, uykucu, bugün onu kollarından tutup bir öpücük verdi ve hıçkırarak: “Luis, Luis’im, benim Luis’im, Luis..?” Zamanlı, mantıksız, bağlamsız bir öpücük, anne ve oğluna göz yaşları döktüren bir öpücük.

“Ah, baban!” diye irkilir Madde, bir mırıltı duyunca korkarak.

İşte o an Bay Avito şöyle diyerek içeri girer:

“Açıyı üç eşit parçaya bölmeyi keşfeden bir endüstri mühendisinden bahsediliyor...”

O gece Apolodoro, çocukken annesinin kafasının etrafında uçurduğu duaların hafızasında yer etmesiyle, o zarif kanatların arada sırada dudaklarına sürtündüğünü anlar. Böylece aklından bir “zavallı baba!” fısıltısı geçirdikten sonra kendini ağzında “cennetteki babamız” duasıyla bulur.

Sonra annesini düşünür ve o aklına gelir gelmez özlemini duyar. Sonra, alçak sesle, çok alçak sesle, neredeyse tamamen sessiz biçimde, aile şeytanı ruhunun kulağına şöyle fısıldar: “Clarita’nın annene ne kadar benzediğini fark etmedin mi?”

XI

Aşkın istilasıyla o ne melankoli bulantısıdır öyle! Bu hayatı bir yanıp tutuşma gibi hissetme, bu Clarita'nın kollarında sonsuza dek uyumanın hayalidir.

Irmak kenarına dolaşmaya gider; beyaz kavaklardan kanatlı tohumların karı, hayat yumakları yağmaktadır. Bir şeyi seyretmek için insanların yığıldığını görür. Akıntının sürüklediği ölü bir adam su üstünde yüzerek ilerlemektedir. Yumuşak dalgaların okşamasıyla, tatlı bir uykuda gibi görünmektedir. Kavakların yumuşak tohumlarından biri üzerine konacaktır.

"Canlı insan dibe gömülür, ölü yüzeye çıkar -diye düşünür Apolodoro ve babasından miras genlerle, derhal Arşimet ilkelerini irdelemeye başlar- "şu anda sudan daha hafif... spesifik ağırlık değeri sıfırdan az; canlı olsa sudan daha ağır olacaktı, sıfırın üstünde... Zaten hayatın ağırlığı... Hayat ağır çeker ölüm hafifletir. Uyu, uyu...!

*Uyu küçük kızım,
yoksa gelir Umacı
götürmek için yanında
uyumayan kızları...*

"Zavallı anne!", "Sana dedim ki bu saçmalıkları söyleme, Umacı yalanını uydurma Marina...!" Bu kelimedir, baba kela-

mı, bu esnada müzik anne müziğidir ve içinde ona şöyle şarkı söyler: “Hayat... Uyku... Ölüm... Ölüm... Uyku... Hayat... Hayat... Uyku... Ölüm... Ölüm... Uyku... Hayat...”

“Ya eğer bu kanatlı tohum ona konup üzerine yapışsa ve gezer ada gibi bu ceset yüzerek okyanusu dolaşıp bitkileri taysa? Evrensel sirkülasyon... *Omne vivum ex ovo*¹⁵... *Ex nihilo nihil fit*¹⁶... Hayati döngü... Madde ve kuvvetin dönüşümü... Enerjinin korunumu...

*Uyu küçük kızım,
yoksa gelir Umacı...
Bilinemeyen... Erişilemeyen...*

“Çok fazla sanatsal değeri olmayan bir gösteri bu.”

Döner ve birdenbire Federico ile karşılaşır. Hoşnutsuzluk ifadesini bastırır çünkü bu her zaman gülümseyen, ancak bir maskeden ibaret olan yüzüyle bu Federico onu rahatsız ve tedirgin etmektedir.

“Siz burada, kırlarda öyle mi Federico?”

“Hah, bir ziyaretten dönerken geçiyordum. Ayrıca arada sırada buraları görmek, şehrin eşsiz yanını, akıllı varlıklara yakışan tek yaşam yerini daha iyi takdir etmeye yarar, çünkü kır hayatı insanın hayvani tarafı içindir.”

Apolodoro eğleniyormuş gibi görünmeye gayret eder; Federico’nun boynundan taştan, süngerimsi ve kabarık kırmızı kravata direnememektedir.

“Herhangi bir melankolik –der Apolodoro kendi kendine konuşur gibi-, sabit fikir... Melankoli...”

“Hayır – diye karşılık verir Federico-, ölümün korku saldığı biri.”

15 *Latince hayat bir yumurtadan çıkar.*

16 *Hiçlikten hiçbirlik çıkar.*

“Ama nasıl?”

“Kendini ölüme düşünmeden teslim etti çünkü ondan nefret ediyordu, bazı erkeklerin kendilerini kadınlara teslim etmesi gibi...”

“Paradokslar.”

“Belki! Sadece ölümden nefret edenler intihar eder; melankolikler ölüme âşık olduklarından onun gelişini beklemekten zevk alırlar ve böylece ne kadar çok beklerlerse o kadar uzatırlar bu zevki ve melankolik kişi her şeyden önce ve özellikle bir duygusaldır, bir... Baküs aşkına, bu ne büyük günah!”

“Ne günahı?” diyerek arkasını döner Apolodoro.

Kolunda, gözleri kendine sabitlenmiş genç kızla bir delikanlı geçmektedir ve o ikisi hayatın çiçekleri gibidir. Genç kız tembel bir biçimde erkeğine yaslanmaktadır.

“Ne güzel bir kızdı!” diye tepki gösterir Federico.

“Hâlâ öyle.”

“Artık değil; bakire körpeliğini kaybetmiş; o hayvan herif meyvesini koparmış... Şu belini görüyor musun? Bu bir günah, cezalandırılması gereken bir günah...”

“Ama eğer kocasıysa...”

“Bu bir günah diyorum. Vesta¹⁷ rahibelerini yeniden getirmeli ve Afroditin sunağındaki sonsuz ateşte yakmalı onu... Barbar!”

“Ama mükemmel bir fert ise...”

“Güzel bir kadını ele geçirip ona sahip olan her kim olursa olsun bir hayvandır. Bir güzellik *noli me tangere* olmalıdır, halk tabiriyle ‘bak ama dokunma’, sadece gözlere hitap etmeli.”

“Siz böyle düşünmezsiniz...”

“Üç gün önce, öyle değil mi? Kesinlikle! Düşünceler de kravatlar gibi, yıpranana kadar ya da modası geçene kadar dayanır.”

17 Roma bakire ev ve aile tanrısı.

Apolodoro onun münasebetsiz kravatına bakakalır.

“Geçen gün nihayet babanızla, Bay Avito ile tanıştım. İlginç bir insan. Sizi kutlarım...”

Apolodoro boğazını tıkayan yumruk gibi bir şey hisseder ve o an Federico’yu kravatından tutup sürükleyerek nehre atma isteği duyar.

“Pedagoji idraki, zıt görüşler kadar cazibe içeriyor. Onun bu pedagoji kavramı henüz gerçek anlamda deneysel bir zemin bulmuş değil, her ne kadar, görünüşe göre, bu anlamda bey babanız sizi kullanmaya niyetlenmişse de...”

Apolodoro sustuğu için Federico aniden şöyle der:

“Bir şekilde şans eseri ikimiz de Clarita’yı ‘seviyor muyuz?’”

“Seviyor muyuz?” diye sordu Apolodoro diğerinin kelimeyi üstüne basa basa söylediğini fark edince.

“Seviyoruz, evet.”

“Ama bu ‘seviyoruz’ lafı...”

“Bu fiilin şimdiki zaman kipinde birinci çoğul şahsa göre çekilmiş hâli, ben’in çoğulu da derler, her ne kadar sen’in değil de daha çok ben’in çoğulu olması gerektiği konusunda bir gereklilik görmesem de, çünkü burada söz konusu olan sizsiniz, yani bir sen ve benim...”

“Biz ikimiz ben’leriz...”

“Aynı zamanda ikimiz sen’leriz.”

“Şüphesiz.”

“Sonra bir bakıma siz bir ben ve ben de diğer ben’im ve öte taraftan siz bir sen ve ben de diğer sen, sonuç olarak ikimiz de aynı anda iki ben ve iki sen oluyoruz. Filozof güzel demiş, her şey tek ve aynıdır. Buradan çıkan şey ise, ikimiz de Clarita’yı seviyoruz.”

“Seviyor muyuz?”

“Evet, seviyoruz, siz... ve ben!”

“Peki siz?”

“Evet, ben!”

“Siz mi?”

“Evet, ben; mesele açık dostum Carrascal, siz onu seviyordunuz, ben onu seviyorum, o ikimiz tarafından seviliyor ve ikimizden birine karar versin.”

“Ama...”

“Evet, dostum, evet, bu noktada ilk gelenin ya da ilk talip olanın onu hak ettiği görüşüne karşı çıkıyorum ve sizin gibi ben de Clarita’ya sahip olmak istiyorum. Basit bir aynı zamana denk gelme meselesi.”

“Ama...”

“Aması siz ve onun arasında, nedendir bilmiyorum, her ne kadar ilişki içinde olsanız da benim niyetimle bozacağım verilmiş bir söz, takılmış bir yüzük yok.”

“Peki bu durumu nasıl izah ediyorsunuz?”

“Dostum siz benim için toprağı hazırladınız, erkek arkadaşı olmasını sağladınız, siz benim müjdecim oldunuz.”

“Fırsat olursa da bunu koparabileceğinizi mi sanıyorsunuz?” diye bağırır birden Apolodoro, ansızın ilham gelmiş gibi.

“Hah! Güzel bakirelere saygı gösterme mecburiyeti, diğer pek çok şey gibi, bana vız gelir.”

“Ama neden ona bir tane patlatmıyorum -diye düşünür Apolodoro- onu dövmeliyim. Ama ne diye... Ne diye... Babam der ki neden, niçin yoktur, ancak nasıl vardır. İyi ama ona nasıl vurayım?”

“O halde dostum Apolodoro, ikimizin de onu sevdiği ve ikimizden birisini seçmesinin yerinde olacağı konusunda mutabıkız...”

“Bu adam beni kim sanıyor acaba?”

“Çok iyi, kararını versin...”

“Şüphesiz bu en zekice, en zarıf yol. Ayrıca, eğer sizi bırakıp benim lehime karar verilirse, açıkçası tedirgin olmaya, bunu bir hakaret olarak almaya değmez, çünkü erkek arkadaşını bu şekilde bırakan bir kız, yolda başka biri araya girdiğinde alalecele fikrini değiştiriyorsa... Ama siz ne düşünüyorsunuz, dostum Carrascal?”

“Ah, doğru ya, bir şey mi diyordunuz?”

“Dostum, babanız size öğrettiği pek çok şey yanında, biraz terbiye de verseydi iyi olurdu.”

“Terbiye mi?”

“Evet, terbiye. Ne olduğunu bilmiyor musunuz?”

“Bilimdeki genetik sınıflandırmada bir yer işgal etmiyor.”

“Ama siz de ne şakacısınız...”

“Şakacı mı? Bunun ne olduğunu bilmiyorum.”

“Siz Clarita'ya talip misiniz?”

“Ama neden onu dövmüyorum, ne diye dövmüyorum... Nasıl oluyor da dövmüyorum...” Bu şekilde şehrin girişine kadar varırlar.

“O halde meseleyi ona iletip karar vermesini istiyoruz, öyle değil mi? Arkadaşlığımız baki. Bir dahaki sefere görüşmek üzere.”

* * *

Ne gevşeme, ne büyük bir gevşeme, beyninde biriken tüm o bilimle, nasıl bir eriyip gitme isteği! “Şu halde tüm bu bilim, ben ölüp de beynim toprak altında dağıldığında bir şeye indirgenecek mi, nasıl bir biçime girecek, çünkü hiçbir şey yok olmaz, sadece biçim değiştirir. Güçlerin dengesi... Enerjinin korunumu yasası... Ay Clarita, Claritam benim! Ne hayat Azize Meryem, nasıl bir dünya! Ama tüm bunlar ne

için, ne anlamı var? Şu Federico, şu Federico... Benimle alay etmek istemiş olabilir mi, niyetini gerçekleştirecek mi, ona talip olacak mı? Ama o beni bırakmayacak, beni bırakamaz, beni bırakmamalı, beni bırakmak istemiyor. Beni seviyor mu? Bir kadının bizi ne zaman sevdiğini bilmenin yolu var mı? Bir kadın gerçekten sever mi, beni seviyor mu? Ah şu Federico... Şu Federico..."

"Luis, Luis'im benim..."

"Anne?"

"Onu gördüm, onu tanıdım, Luis, onu tanıdım... Hoşuma gitti."

"Hoşuna mı gitti?"

"Evet, Luis, hoşuma gitti... Baban burada, Apolodoro."

Bunun üzerine Apolodoro şekillendirmeye başladı, duygusal ve şiirsel uzun bir öykü ya da kısa roman üzerinde çalışmak için çıkar, çünkü babasının çalışma odasında, bir edebiyatçı, safi edebiyatçı olma düşüncesi kurt gibi onu kemirmeye başlamış, bir düşünür, filozof ya da sosyolog değil, her ne kadar düzyazıyla da olsa bir şair olmaya karar vermiştir ve bir ilk aşkın hüznelerini anlatmakta, biçimi düzeltip okşamakta, psikolojik sınırları parlatmaktadır ki ortaya kulağa aşk dolu ve hoş gelen bir şey çıksın ve bu niyetle kendi duygularını analiz etmekte ve sanatsal bir amaçla kendi aşk buluşmalarını ele almaktadır. Edebiyat yapmak için sevmeye başlar, kendi içinde tiyatroyu kurmuştur, kendi kendini seyredip, kendi kendini etüt eder ve aşkını analiz eder.

"Çünkü... Bakalım; bunca şeyden sonra, Clarita'dan sıkılmıyor muyum, konuşmaları bana aptalca gelmiyor mu, zavallı kızın belki de üstün bir yeteneği yok mu, aptallıklardan

ve bayağılıklardan başka şey söylüyor mu? Onu ataletten dolayı seviyorum; alışkanlıktan; ben bir aşk kurbanıyım. Bunların hepsini biliyorum, ama böylece kendimi onun yanında buluyorum ve bunları artık unutuyorum ve düşünmüyorum. Güzelliğine gelince... Hayır, güzel değil; diğerleri kadar güzel... Ama, evet, en güzeli o! Yüzüne alıştığımдан mı bana öyle geliyor?"

XII

Clarita'nın suratı bugün hoşnutsuz mu görünüyor, geçerli bir sebep olmaksızın dalıp gitmiyor mu? Apolodoro'nun ona sorduğu sorulara değil, kendisine sorduğuna inandığı sorulara cevap veriyor ve her ne kadar bu son derece kadınsı bir davranış olsa da hiçbir şey ifade etmiyor mu? Ama onunla Federico hakkında konuşamaz, hatta bir şeyler tahmin ettiğini tahmin etmesine bile izin veremez. Ya bizzat Bay Epifanio, kısa süre önce samimi olmayan arkadaşlar gibi bir surat ifadesi takınmış gibi değil miydi? Sevecenliği ikiye katlamak gerek.

"Sen, sen gerçek Pedagojisin, benim canlı pedagojim, pedagojim benim" diyerek ona yaklaşıp.

"Bana bu kadar çirkin bir isimle hitap etme..."

"Bu gerçek, Clara, benim Claram, Clarita!"

Sessizlik. "Ama bu Federico yok mu..." diye düşünür Apolodoro ve onu dalgınlığından şu sorgulayıcı sözler çıkarır:

"Duaya gider misin Apolodoro?"

"Sen nasıl istersen Clarita," der demez, bilincinin üzerinde, iki büyük bulut gibi babasının ve Bay Fulgencio'nun görüntüleri yükselir.

"Ben nasıl istersem... Ben nasıl istersem değil... Duaya gider misin?"

"Hayır, hayır gitmem, ama gideceğim" der ve şöyle düşünür: "Gidince belki Federico buharlaşır."

"Sabahları kalkınca mı, geceleri yatarken mi dua edersin?"

"Dua edeceğim."

"Ama senin annen..."

"Benim annem evde hiç kimse değildir..."

"Bay Martin'i görmeye gitmelisin, senin Yahudi olmanı istemiyorum..."

"Ama işte..."

"Ama işte senin Yahudi olmanı istemiyorum."

"Tamam Clarita, ama bak..."

"Bay Martin'i görmeye gidecek misin?"

"Beni dönüştürsün diye mi?"

"Bay Martin'i görmeye gidecek misin?"

"Ama ne için?"

"Bay Martin'i görmeye gidecek misin?"

"Şu kadınlar ne mantık dışı!" diye düşünür ve sonra yüksek sesle:

"Bay Martin'i görmeye gideceğim."

"Şu halde Bay Martin'i görmeye gideceksin?"

"Evet be kadın, evet, onu görmeye gideceğim."

"Tamam, işte seni böyle seviyorum."

"Beni böyle mi seviyorsun, beni seviyor musun böyle, beni seviyor musun, beni seviyor musun, söyle, beni seviyor musun? Gözlerini indirme; hadi, Clarita, kötü olma; beni seviyor musun?"

"Zaten biliyorsun..."

"Zaten biliyorsun değil; beni seviyor musun?"

"Ama bu da sorulmaz ki."

"Evet sorulur, bu sorulur; şu Bay Martin'i görmeye gideceğime söz verdim; söyle beni seviyor musun?"

"Tamam iyi, evet."

"Tamam iyi, evet... Bu 'evet', 'tamam iyi' ile beraber... Şu Federico yok mu... Şu Federico yok mu..."

Böylece ayrılırlar ve ayrılır ayrılmaz, Clarita temiz yürekli bir biçimde, Federico'ya vereceği cevaba yoğunlaşır. Şöyle düşünür: "Bu çocuk benden hoşlanıyor ve durumu çok net ortaya koyuyor; istediği onunla olmam için Apolodoro'yu sepetlemem. Apolodoro, zavalılık, ne kadar iyi, ne kadar bedbaht, beni ne kadar çok seviyor! Ama ben onu seviyor muyum? Sevmek ne anlama gelir ki, sevmek dedikleri şey de nedir? Hayır, ona itiraf ettikten sonra hele, onu böyle sepetlemek doğru olmaz ama... Neden doğru olmasın? Onlar başka bir kız için bizi bırakıyorlar, o başka kız daha çok hoşlarına gittiği zaman; bizim onlardan aşağı kalır yanımız mı var? Diğerleri belki beni daha çok seviyor olabilir mi? Sanırım babam Apolodoro'dan pek hoşlanmıyor, ona biraz zirzop gibi geliyor, ama... Ama o kadar iyi ki, o kadar bedbaht ki, beni öylesine seviyor ki! Federico daha seçkin biri, daha akıllı birine benziyor, daha az tuhaf, daha... Sonuçta, onlar orada, buna çare bulsunlar; Federico'ya hem evet hem hayır diyeceğim, söz verdim ama sözlü değilim ve ona umut vermemekle beraber umutlarını yok da etmeyeceğim. Sonra kendi aralarında kavga etsinler, bakalım kim galip gelecek; eminim ki Federico galip gelir... Bana daha erkeksi geliyor." Böylece Federico'ya, farklı anlamlara çekilebilecek cevaplar vererek onu umutlandırır.

Bu esnada zavallı Apolodoro bir şey olmak istemekte, onun sayesinde ve onun için önemli biri olmak istemekte ve kısa romanı üzerinde çalışmaktadır. Saatler süren meditasyonun ardından umutsuzca doğrularak kendi kendine şöyle der: "Asla önemli biri olmayacağım". Odasından çıkınca, duvaklarında dilsiz bir iç çekiş ve gözlerindeki kronik sersemlikten kaynaklanan kayıtsız ifadeyle annesinin geçtiğini görür.

"Bu gece ihtiyacım olan bir sahneyi canlandırmaya gideceğim, betimlemesinde tıkanıp gittiğim bir sahneyi... Hiç şüphe yok ki bir sevgili, diğer meselelerin yanında, edebi tecrübe açı-

sından mükemmel bir denek. Menaguti haklı, büyük aşkların amacı büyük şiirsel eserler üretmektir; sıradan aşklar çocuk yaparak, yiğit aşklar şiir ya da tablo ya da senfonilere dönüşerek nihayete erer. Bu akşam göreceğiz.”

Gece olur ve Apolodoro evin kapısında, arkasında Federico’nun gölgesi, önünde onu teşvik eden romancığ! olduğu halde, kendini daha bir cüretkâr hisseder. Kalp çarpıntısı kafasını çekiçle döverken, ilk görüşte onu kucaklayıp kollarına alır ve o da buna izin verir. “Ben galibim, iradeliyim, güçlüyüm.”

“Beni seviyor musun?”

“Zaten bunu biliyorsun, ama bırak beni... Bırak beni...”

Onu göğsüne bastırarak, nefes nefese bir sesle:

“Zaten biliyorsun değil; beni seviyor musun?”

Ağzından bir evet çıkar.

“Evet, sadece bu kadar mı?”

“Ama ne dememi bekliyorsun, bırak beni... Bırak beni...”

Apolodoro onun gözlerine bakar ve o da kendini ele vermesin diye gözlerini kapar. Onu öper ve kız titrer; dudaklarını genç kızın gözlerinden birine bastırır ve o aniden korkuyla bağırır:

“Babam!”

Böylece ayrılırlar.

“Zavalıcık, zavalıcık, beni ne kadar da çok seviyor! Babamın geldiğine gerçekten inanmış olmalı!”

Böylece o: “Deneme başarısız oldu, sonuç alamadım; ihtiyacım olan bu değildi; bunu tekrar etmek gerek.”

Bay Epifanio eve geldiğinde kızıyla yalnız konuşmak ister, o da heyecanla koşar ve babası şöyle der:

“Bak kızım, senin meselen, bunlar sizin aranızdaki şeyler; ama bilmelisin ki artık her şeyin sonuna geldik. Demek istediğim, sen her ne kadar buna inanmasan da başka düşüncede

olsan da artık oyun çağlarını geçtiğini anlamalısın. Bu konuyu ciddi olarak düşün. İkisi de çok iyi çocuklar, ama birisi daha iyi olmalı. Bu öyle tuhaf ki... Sonuçta, anla bunu Clara, anla bunu; mesele şu ki ya kararını ver ya da onlara söyle kendi aralarında bir çözüm bulsunlar çünkü böyle devam edemeyiz. Sorunu bir kerede çöz ve adil ol."

"Ama..."

"Aması bu senin sorunun ve karar vermesi gereken kişi sensin. Mesele şu ki bir şey söylemesinler," der ve kızını öylece bırakarak çıkar.

Büyük bir utanma hissine kapılan kız ağlamaya başlar. Ama onu hâlâ çocuk mu sanıyorlar, oyunbaz bir çocuk mu? Annesi yanına gelir ve Clarita hıçkırıklara boğularak kendini sandalyeye bırakır.

"Hadi budala, böyle davranma, tüm bunlar üzölmeye değmez. Bir kere de karar ver. Biz diğerkadınlar da benzer şeyler yaşadık. Babanla evlenmek için madencilik okuyan bir çocuğı sepetlemek zorunda kaldım ve bana hiçbir şey olmadı, ona da bir şey olmadı. Bu Bay Avito'nun oğlu..."

"Ama anne..."

"Evet, evet, bunu anlıyorum ve bu doğal; ancak meseleleri iyice düşünmek gerek..."

"Ama..."

"Yeter, sen onu sevmiyorsun; yanılıyorsun. Onu sevmek... Onu sevmek... Evet, hepimiz birbirimizi severiz, bu doğal. Önünde sonunda yakınındaki biri ve herkesi sevmek gerek ya; ama sevmek, sevmek denilen şey, bak, bu evlendikten sonra, yıllar geçtikten sonra gelen, bir kadın onu en az düşündüğü sırada ortaya çıkan bir şeydir."

Clarita yüzünü ellerinin arasına gizler ve ağlar, utançtan ağlamaktadır; neden ağladığını iyi bilmemektedir. Sonunda başını kaldırır ve şöyle der: "Tamam!". Böylece o gece ilk gö-

rüşmenin Federico ile olmasına karar verilir.

Aynı günün öğleden sonrasında Bay Avito, Bay Epifanio'nun evine uğrar; bir araya gelir ve selamlaşırlar. Carrascal oğlunun aylık kurs parasını ödemek için gelmiştir.

"Onunla görüştüm Bay Epifanio, resim dersinize artık glemeyecek."

"Tamam."

"Öğretiminizden tamamen hoşnutsuz olduğundan değil."

"Çok teşekkürler."

"Hayır, sizden aldığı dersleri sevmemekle, buradaki eğitimle ilgili değil, ama Bay Epifanio oğlumla ilgili kendi planlarım var."

"Bu doğal."

"Siz de anlarsınız ki benim planlarım olduğundan..."

"Tabii ki öyledir."

"Belki bizzat sizin de..."

"Hayır, hayır, benim planlarım yok; ne için olsun?"

"Ama kızınız için isteyeceğiniz..."

"Kızımın istediğini isterim ben."

"Ancak..."

"Ama bu onların meselesi."

"Ama benim planlarım..."

"Planlar mı, ne fark eder? Sonuçta hepimiz aynıyız ve bütün yollar Roma'ya çıkar."

"Bu adam bir aptal" diye düşünür Bay Avito ve ayağa kalkarak şöyle der:

"Tamam o halde, ben ne yapacağımı bulurum."

"Bence bu iyi Bay Carrascal, bence bu iyi."

"Siz de iyi olun!"

"Saygılar sunarım."

Böylece sokağa çıktığında Bay Avito kendi kendine şöyle der: "Çok iradesizim... Teoriler, teorilerden başka bir şey

değil... Herhangi bir şekilde sonuçlanabiliyor... Marina... Marina... Bu Marina... Ah bu soyaçekim!" Sonra nasıl olduğunu bilmeden, tehlikenin cazibesiyle şüphesiz, kendini Bay Fulgencio'nun evinde bulur.

"Bırakın onu Tanrı aşkına dostum Carrascal, bırakın da aşk tecrübesi kazansın ve aşk bilim meyvesi değil ölümden başka şey vermediğinden, İncilin bize anlattığı buğday tanesi gibi, yaşansın ve ölsün. Dünyayı tanımayı öğrenmek için aldatmalara da ihtiyacı var; onun için hayatın ölümü kaçınılmaz, hayatın ölümüne hakkı var. İştahı yerinde mi?"

"Her defasında daha az."

"İyi bir işaret."

Filozofun evinden çıkınca, Bay Avito kendi kendine şöyle der: "Ama bu adam... Bu adam... Bu adam beni kandırıyor... beni kandırdı... Bilim, bilim!" Böylece odasına kapanır ve fizyoloji üzerine bir incelemeyi okumaya koyulur.

* * *

Apolodoro'nun romancığ1 bir dergide yayınlanır ve konudan haberi olmadığı için şaşkınlığından kurtulamayan babası haricinde, mutlak bir kayıtsızlıkla karşılanır. "Yanıldım - der kendi kendine- yanıldım; buradan bir şey çıkmaz; pedagojiyi dayatmak için iradem yeterli olmadı; pedagoji bana iradeli olmayı öğretmedi; bu Marina... Bu Marina yok mu..." Ancak kendini toplar, oğlunun çalışmasını tekrar okur ve onda kayda değer bir şeyler bulmaya başlar. "Evet, şüphesiz bazı şeyler var; bu delikanlıdan hâlâ umut var, belki bir dâhi değil, ama ona yakın bir şeyler ya da, neden hâlâ bir dâhi olmasın? Deha sabır demektir, ortaya çıkması uzun bir süreç gerektirir. Ayrıca, edip dâhiler devri bitmemiş olabilir mi? Bekleyeceğim."

Eseri, Federico için Apolodoro'yu bırakmak üzere olan

-bunu gerçekleştirmek için anne babası ve yeni sevgilisinden süre istemiştir- Clarita okumaya başlar ve böylesi bir roman onu çok sıktığından ve edebileştirilebilir malzeme olarak kullanıldığından da farkına vardığından, sonunda şöyle der: "Ama bu Apolodoro da, bu Apolodoro yok mu... Zavalılık!"

Apolodoro bu başarısızlığın, bu mutlak başarısızlığın üzüntüsünü yaşamaktadır; ne sert bir eleştiri, ne suçlama, sadece Menaguti'nin, eserde kendisiyle alakalı kısmı methettiği, mecburi övgü bahsi vardır. Kısa romanın yayınlanmasından itibaren, sanki arkadaşlar ve tanıdıklarının bakışları daha alaycı gibi gelmektedir ona, çünkü şüphesiz içlerinden ona gülmektedirler. Sonra Clarita, her defasında daha soğuk, daha kapalı olduğu halde, okumuş olmasına rağmen bu konudan hiç bahsetmemektedir.

Hâlâ Clarita'yı sevmekte midir, onu hiç gerçekten sevmiş midir? Şimdi, edebiyat yapmak için ondan faydalandıktan sonra, duyduğu aşk yok olmuş gibidir.

Ancak asıl derin yarayı, uzun zamandır görmediği Bay Fulgencio'dan alır.

"Aferin Apolodoro, aferin, aferini hak ettin. Bir başarısızlık, tam bir başarısızlık. Bu henüz hiçbir şey değil. Sanatçı mı olmak istedin? Aferin sana. Çünkü senin başlıca kaygının biçim, söylem, üslup olduğunu anlamadım sanma, şu Menaguti'nin işleri işte! Hatta sevgilini bile kendi gözleriyle görmeyi beceremedin. Aferin, aferin sana. Demek üslup, biçim öyle mi?"

"Biçim sanatı barındırır."

"Biçim mi, biçim mi dedin? Nasıl yapılacağını bilmek... Nasıl yapılacağını bilmek... Ne bedbahtlık! Oralarda dedikleri gibi mesele yüksek düşün ve derin hisset ve affet ama..."

"Ama bu engel olmaz mı..."

"Evet, devamını biliyorum, evet, engel olur. Ne diyeceğini

biliyorum, iyi ifade edilirse eğer üstün bir düşünce ya da derin bir hissiyat, üstünlüğünü ve derinliğini yitirir. Bu mu?”

“Sanırım onların değerini daha da artırır.”

“Yanlış düşünüyorsun işte. Apolodoro, yanlış düşünüyorsun. Kaybederler, üstünlüğünü ve derinliğini iyi ifade edildiklerinde kaybederler çünkü burada iyi ifadeden kastedilen şey, ne yükselen ne boğulan, ne düşünmek ne de hissetmek için kendini yoran, ancak kendilerine her şeyin hazır biçimde verildiği ölümlülerin çoğunluğuna yutturulmuş bir ölçü. Klasik olmak istedin... Afiyet olsun sana! Klasikler iğrençtir; yapmayı bilmek iğrençtir. Aynı potada erimiş Shakespeare ve Racine absürt bir şey olurdu. Sanat daha aşağı bir şeydir, düşük, küçümsenecek, küçümsenecek, Apolodoro, küçümsenecek. İyi zevk sahibi olmak daha da küçümsenecek bir şey. Sanat için sanat mı, iğrençlik, eğitim için sanat mı, bu da iğrençlik. Dört milyon salağın alkışlarını ve hayranlığını kazanmak için, her ne kadar olabildiğince az sanatsal olsa da kendin gibi dört kişinin iç organlarını yere dökmek ya da kafalarını kesmek daha tercih edilebilir bir şeydir. Gir bu işe, sanatçılığa soyun. Aferin sana.”

Apolodoro kendi kendine şöyle diyerek üstadın evinden çıkar: “Beni kızdırdı, başarısızlık, tamamen başarısızlık! Kimse beni ciddiye almıyor; gizleseler de herkes benimle alay ediyor; Clarita beni sevmiyor; şu Federico yok mu ... şu Federico yok mu... Bir de tüm bu sanat meselesiyle Menaguti gel-sin şimdi... Sanat, bu adam haklı olabilir mi, iğrençlik olabilir mi?”

XIII

Clarita kendi uğruna yapılan bir düello hayal etmektedir, ancak böyle bir düello yoktur. Federico ile ilk kez yalnız kaldıklarında, onun ilk yaptığı kızı kollarına alıp ateşli bir biçimde dudaklarından öpmek olmuş ve o da baygınlık geçirecek gibiyken, kalbinin sıkıştırması altında şöyle düşünmüştür: "İşte bu bir erkek, zavallı Apolodoro!" Federico vücudunun istediği şeyi hemen yapma alışkanlığında olan biridir, gerçekten yapmayı istediği şeyi yapan biri ve ne mutlu ki insanların önünde alaycı maskesini takarak kendine hâkim olmaktadır.

"Bundan böyle benimsin sadece benim olacaksın, duydun mu?"

"Evet."

"Ah bu arada, şu herife benim dikte ettireceğim bir mektup yazmak zorundasın."

"Ama..."

"Bunu önemseme; ne demen gerektiğini ben biliyorum."

"Ama artık bunu ben yaparım..."

"Çok iyi!"

Böylece Apolodoro, yağmurlu bir öğleden sonra, bu ölümcül mektupla, onu cebinde sıkarak, hava almak için, rotasız yürümek için, kafası zonklar halde kendini sokağa atar. Aynı anda öyküsünün başarısızlığına üzülmemekte ve karşılaştığı ne kadar insan varsa ona bakıp içlerinden kendisine güldüklerini sanmaktadır. Bu haldeyken uzun saçlı Menaguti ile karşıla-

şır, kutsala küfür eden, Nuestra Señora la Belleza rahibi.

"Ne bu hâl genç, insanları tanımıyor musun dostum Apolodoro?"

"Ah, bağışla...!"

"Nedir bu bağışla hikâyesi, sana ne oluyor, başına ne geldi?"

"Oh, hiçbir şey... Hiçbir şey..."

"Hiçbir şey mi? -Hiçbir mesele yok mu?- Saklaman sana fayda getirmez... Bak ben kendimi psikolojik sorgulama konusunda eğitiyorum. Ve bu gözler, bu görüntü..."

"Tamam iyi, evet, Federico sevgilimi aldı benden."

"Federico Vargas mı?"

"Ta kendisi."

"Sen de buna hiçbir şey yok mu diyorsun, -hiç mesele yok- önemsiz yani? Böylece bırakacak mısın şu... Ruh mütehakki mine sevgilini devirmesi için? Böylece bırakıyor musun?"

"Ama ona ne yapacağım?"

"Ne mi? Çok net görülüyor ki seni doğurtan, bilimle, bu rezil süprüntülerle iyice şişirmiş ki dinle beraber bu ikisi yıkımımızın sebebidir. Rousseau'dan henüz okudum şu sözü: "Bilgeler ve zenginler, karşılıklı olarak birbirlerini yoldan çıkarmaktan başka bir işe yaramaz". Ah özgürlük, kutsal özgürlük -*Virgo Libertas*-, çok az da olsak, özgürlüğe layık olan bizler için anlaşılır. Ah Güzellik, kutsal Güzellik! - *Alma Venus-tas*! - Sen bir kölesin Apolodoro."

"Ama ona ne yapacağım?"

"Ne mi, öldür gitsin!"

"Öldürmek mi, ama sen ne dediğini biliyor musun?"

"Ya öldür yada öl! Hayatlarınız için çıkın Helena'nın önüne."

"Adı Clara, Hildebrando."

"Ne dediğimi biliyorum, hayatlarınız için çıkın Helena'nın önüne, kadının önüne."

*Nam fuit ante Helenam cunnus deterrima belli
Causa, sed ignotis perierunt mortibus illi.*

Pagan samimiyetine alışık olmayan kulaklarını şoka sokmamak için bunu Latince söylüyorum. Helena'nın önünde ölümüne dövüş ve eğer galip gelemeyen, kölesin -bu lafı eder etmez saçlarını savurur- Leopardi, onu daha iyi tanımak isteyenlerin adlandırdığı gibi, Yüce Varlığa;

Brutto

Poter, che ascoso, a comun danno impera

... diye seslenir, hayatından feragatini gönderir.

"Ama dikkatini çekerim..."

"Dikkat etmiyorum. Hadi hemen şimdi git onu kışkırt ve eğer bunu yapmazsan erkek değilsin. Kışkırt onu... Sana onu kışkırt dedim! Hayat kitabından onu silmeden ya da onunkinden sen silinmeden geri dönüp bana sözcükler teklif etme. Hadi kışkırtmaya!" der ve ona sırtını döner.

Böylece Apolodoro, kulaklarında "Kışkırt onu!" çınılamalarıyla kala kalır. Sonra çocukken bir sabah Pepe ve Narciso arasında geçen meşhur kapışmaya şahit olduğu anı hatırlar ve her ikisini de kendi arkadaşları çepeçevre sarmış halde, meydan okuyan bakışlarla bakıp birbirlerine şöyle derken: "Hadi, bana bir sebep ver!", koro şöyle bağırıyordu: "Hadi saldır, korkak, korkak tavuk, seni döver, seni döver dedim, hadi, kışkırt onu, hakaret et, hadi, kışkırt onu, kışkırt onu!", "Kışkırt onu, teoriler, pedagoji de öyle ya öldür ya öl, öldür kendini... öldür kendini...!" ve birdenbire Federico ile karşılaşır.

"Vay, siz burada ha?"

"Evet, konuşmamız gerek!"

"Ne zaman, nerede ve nasıl isterseniz: Şimdi gezinirken,

hemen burada konuşmak sizin için uygun olur mu?

“İşte...” Apolodoro bu öneriye ikna olmuş gibidir.

“Clarita hakkında sanırım öyle değil mi?”

“Bu konuyu halletmemiz gerek.”

“Halletmek mi, zaten bunu halledecek olan o.”

“İşte ikimizden biri fazla.”

“Belki bu sizsinizdir.”

“İşte, kapışmamız gerek...” diye ağzından güçlkle çıkar sözler ve kendi kendine söylenir: “Ama, bunu kim söyledi şimdi, o ben miydim?”

“Ama hadi oradan bedbaht dostum, gülünç olmayınız: Bu fikri kafanıza kim soktu, şu aptal Menaguti mi yoksa?”

“Birilerinin aklıma bir şey sokmasına ihtiyacım olduğumu mu sanıyorsunuz?”

“Şşşşşş, o kadar yüksek değil, bağırmaya gerek yok.”

Apolodoro sesini daha da yükselterek:

“Benim bir kukla olduğumu mu sanıyorsunuz, benimle böyle...”

“Bu kadar yüksek değil dedim ya size, eğer bağırmaya devam ederseniz mendilimi ağzınıza tıkmak zorunda kalırım.”

“Benim bir budala olduğumu mu sanıyorsunuz?”

“Yeter! Çocuk olmayın, aptal numarası da istemez. Babanız pedagoji ile sizi ziyan etmiş. Doğrusu böylesine hazırlıktan sonra, bu kısa roman aptallığıyla ortaya çıkmak, Clarita gibi bir genç kızın aşkına talip olmaya yetmez. Yaşamayı öğrenin, ıhlamur içip düşünün. Şimdi beni bırakın acelem var.”

Bir kapıdan içeri girerek onu sokağın ortasında bırakır. Göz yaşları fışkırır ve onların arkasından bakınca dünya iyice bulanıklaşır, yaşama zevki eriyip kaybolmaya başlar ve kendi kendine şöyle sızlanır: “Evet, bırakıyorum, bırakıyorum... kendimi öldüreyim... Ah bu babam... Bu babam...”

Her şey ona karşıdır, herkes onunla alay etmektedir. Utanç

içindedir çünkü kaçamak bakışlarla onu süzen herkes şöyle düşünmektedir: “ İşte Bay Avito’nun oğlu gidiyor, dâhi olacak olan... Zavalılık!” Mahkûm olduğu dünya, tüm bu yalanlar ve adaletsizlik, asit seviyesini yükselterek midelerini bozmakta ve bu durum hipokondriye yol açarak kanını zehirlemekte ve kanı da beynini zehirlemektedir. Sonra bir gün gelir ve arkadaşlarından biri şöyle sorma cüretinde bulunur: “Eski gelecek hayalin nasıl gidiyor?” Eski gelecek hayali, Clarita eski gelecek hayali diyecek!

Bay Fulgencio’yu, büyüleyen yılanı, alaydan ve kötü niyetten oluşmuş bu insanı görmeye giderek intikam almaya karar verir. Bayan Edelmira’yı da görecektir, hâlâ ne güzel vücudu vardır öyle, ne sakın ve dolgun, ne güzel peruk!

* * *

Bay Fulgencio’nun evindedir artık. Filozofunki ne tuhaf bir ciddiyettir böyle!

“Merhaba Apolodoro, hangi rüzgâr attı, nereden geliyorsun, kaygılı görünüyorsun, sana neler oldu?”

“Bana ne olabilir ki Bay Fulgencio! Olan şu ki, sizin ve babam arasında kalan bir bahtsızım ben, çok bedbaht biri; ölmek istiyorum!” der ve bir çocuk gibi ağlamaya başlar.

“Ama evladım, ama Apolodoro... Sakinleş çocuk, sakinleş! Çocukça bir davranış. Hadi ama böyle davranma...!”

“Böyle davranma... böyle davranma... Beni nasıl yaptıysanız öyle değil miyim?”

“Ama, hadi, söyle bana ne oldu? Öykünün başarısızlığı yüzünden mi? Evet, sert davrandım, bunu kabul ediyorum, ancak şunu dikkate almak gerekir ki...”

“Hayır, hayır ondan değil.”

“Ah, artık yanılıyorum! O halde sevgilin mi terk etti? –ve

sessizliğin ardından:- Peh, bunun hiç önemi yok.”

“Hiç önemi yok... Yani hiç önemi yok... Hayır, sizin için yok. Ayrıca herkes benimle alay ediyor, herkes!”

“Hayal görüyorsun!”

“Herkes beni küçümsüyor işte...”

“Hadi, ciddi ol, buraya gel, bana güven ve içini dök. Kendine gel Apolodoro, kendine gel.”

Bay Fulgencio gidip geniş odanın kapısını anahtarla kilitler ve gözyaşları, hıçkırıklar içinde, kesik cümleler ile yapılan tam bir sözlü itiraf gerçekleşir. Apolodoro bitirince filozof ayağa kalkıp başı önde dolaşır ve sonra koltuğunu delikanlıya yaklaştırarak yanına, neredeyse kulağının dibine oturur, çöken akşamın alacakaranlığında ona şöyle der:

“Herostratizm sendromunun¹⁸ ne olduğunu biliyor musun Apolodoro?”

“Hayır, umurumda değil.”

“Evet, umurunda, bunu bilmek bizim çok umurumuzda. Herostratizm sendromu çağımızın vebasıdır, ben de mustaribim ve sana bulaştırmayı istedik.”

“Ama nedir bu?”

“Bak nasıl umurunda oldu! Herostratus’un kim olduğunu biliyor musun? Adını ölümsüzleştirmek için Efes tapınağını yakan bir kişiydi; onun gibi bizler de, gelecek kuşaklara adımızı, beyhude bir sedayı bırakmak için mutluluğumuzu ateşe veriyoruz. Gelecek kuşaklar! Evet, Apolodoro -bir elini eline alarak devam eder, artık ruhun ölümsüzlüğüne inanmıyoruz, ölüm ötesinin hiçliği, ebedi boşluğu hepimizi dehşete düşürüyor, kederlere boğup kalbimizi incitiyor. Hepimiz, hiçlikten gelip hiçliğe giden bu gölgelerin geçit töreninin ne kadar hazin, dehşete düşürecek kadar hazin olduğunu anlıyoruz ve

¹⁸ Alışılmadık eylemlerle, her ne pahasına olursa olsun adını duyurma ünlü olma isteği.

işte tüm bunlar bir hayal gibi geçecek, bir hayal gibi Apolodoro, bir hayal gibi, bir hayalin gölgesi gibi ve bir gece asla uyanmamak üzere uykuya dalacaksın, asla, asla, asla ve gittiğin yerde seni neyin beklediğini bilmek gibi bir tesellin dahi olmayacak. Bu durumun kendilerini hiç kaygılandırmadığını söyleyenler ya yalan söylüyordur ya da aptallardır, mantar ruhlar, gerçekten yaşamayan bedbahtlar, çünkü yaşamak, sonsuz hayatı delice istemek demektir Apolodoro. Tüm bu dünya ve onun hikayeleri gidecek ve Herostratus'un ismi silinecek ve kimse ne Homeros'un, ne Napolyon'un ne de İsa'nın kim olduğunu bilecek. Birkaç gün, birkaç yıl, birkaç asır, birkaç bin yıl yaşamak ne fark eder ki? Ruhun ölümsüzlüğüne inanmadığımız için, bir isim bırakmanın hayalini kuruyoruz, bizim hakkımızda konuşulmasını, diğerlerinin hafızasında yaşamayı. Zavallı hayat!"

Artık gözyaşları kuruyan Apolodoro, filozofun sözleri üzerine titrer.

"Neyim ki ben? Yaşadığının bilincinde olan bir adam, yaşaması emredilen, kendi kendine var olamayan, yaşamak isteyen biri Apolodoro, yaşamak, yaşamak, yaşamak. Yaşama iradem var ve yaşamaktan feragat etmiyorum; ölüme boyun eğmiyorum çünkü yaşamak istiyorum; hayır, ölüme teslim olmuyorum, teslim olmuyorum... Ama öleceğim!"

Bu son kelime gözyaşı tınısında cınlar.

"İşte burada yanıdayım Apolodoro, burada benim dertlerimi dinlemektesin, bir şekilde dikkat çekmeye çalışarak, beni aşırıya kaçan tuhaf biri yaparak... İşte seninleyim, gece gündüz sonsuzluğu düşünerek, erişilmez sonsuzluğu, çocuksuz... Çocuksuz, Apolodoro, çocuksuz..."

Hıçkırıklar kelimelerini boğar. Delikanlı ve ihtiyar ağlayarak birbirine sarılır.

"Ah ne fanteziler ne hayaller, hayatın ölümü üzerine ve

ölümün hayatı üzerine! Hayata hakkımız var mı? Ölmek zorunda mıyız? Tanrılar olmak, tanrılar olmak, ölümsüz olmak! Ölüm! Bak!"

Ona üzerinde bilgelerin, filozofların, düşünürlerin isimleri ve bu isimlerin yanında rakamların yazılı olduğu bir kâğıt gösterir: Kant, 80; Newton, 85; Hegel, 61; Hume, 65; Rousseau, 66; Schopenhauer, 72; Spinoza, 45; Descartes, 54; Leibnitz, 70; ve daha pek çokları, ismin yanında rakamlarla.

"Bunun ne olduğunu biliyor musun? Yaşadıkları yıl sayısı evladım, ortalamasını almak ve benim muhtemel yaşam süremi bulmak için, bu büyük düşünürlerin yaşadıkları yıllar. Şu diğer kutudaki kâğıtları görüyor musun? Eser projeleri. Böylece kendi kendime şöyle derdim: 'Bunların hepsini bitirene kadar ölmüyorum'. İnanç sahibi olamamak... kendi ölümsüzlüğüme dair inanca sahip olamamak! Neden ben ölmeyen ilk insan olmayayım, ölüm metafizik bir ihtiyaç mıdır acaba? Sonra şu espriyi icat ettim, asla ölmeyeceğine dair inancı olan, sağlam bir inancı olan, tek bir an bile şüphe kırıntısı taşımayan kişi, asla ölmeyecektir. Ama ne kadar kısa da olsa, tek bir an bile olsa şüphe duyanın vay haline, bizzat acının kaygılarında asla ölmeyeceği hakkında şüphenin gölgesinin dahi geçmesine izin verenin vay haline, şöyle düşünenin vay haline: "Ya ölürsem?"! Çünkü o zaman yitip gider, ölür. Dehşet verici manzarayla, bu şakaları düşünerek, böyle oynuyordum. Bilirsin ki hiçbir şey yok olmaz."

"Enerjinin korunumu yasası... Kuvvetlerin dönüşümü..." diye mırıldanır Apolodoro.

"Hiçbir şey yok olmaz, ne madde ne kuvvet ne hareket ne de biçim. Beynimizi zedeleyen ne kadar izlenim varsa orada kayda alınır ve her ne kadar onları unutsak da ve hatta bunları deneyimlerken hiç farkında olmamış olsak da orada kalırlar, tıpkı gelip geçenlerden gölgesi duvara düşen herkesin duvar-

da izlerinin kalması gibi. Tek gereken şey, bunları harekete geçirmeye yetecek kadar güçlü olan bir etken. Duyularımızla içimize giren her şey bizde kalır, derinliği ölçülemez bilinçaltı denizinde; tüm dünya orada yaşar, tüm geçmiş orada, anne babalarımız da orada ve onların anne babaları ve onların da anne babaları, bu sonu gelmeyen dizi..."

"Nasıl?"

"Evet, izin ver hayal edeyim. Anne babalarımızdan yüz hatlarımızı, organları, ırksal özellikleri, türe ait özellikleri almıyor muyuz? İşte bunları miras bırakıyoruz; babamızı içimizde taşıyoruz, sadece ufak tefek farklılıkları, en kişisel özellikleri bilinçaltı uçurumumuzun en derin yerine çöker. Böylece bunlar torunlarımızın torunlarına geçtiğinde ruhadam ortaya çıkar, her şey bilince yükseldiğinde, bilinç tüm organizmayı yansıtır ve bilinçte son hücrelerine ve ruhsal özelliklerine kadar tekrar hayat bulduğunda, işte o zaman onlarda babalarının babalarının babaları dirilmiş olacaktır, hepimiz bizden sonraki kuşaklarda yeniden doğacağız."

"Ne güzel!" lafı ağzından kaçır Apolodoro'nun.

"Güzel, evet, ama gerçek güzellik mi? Ya biz çocukları olmayanlar Apolodoro? Bana daima işkence eden sorun bu. Çocuk sahibi olmayan bizler, çocuklarımız olan eserlerimizde hayat bulacağız; o eserlerin her birinde bizim tüm ruhumuz yer alır ve bunları okuyan kişi bizi tamamen içine alır. Ben ölünce ve vücudum çürüdüğünde hücrelerimden birinin kurtulup kendisini ve kendisiyle beraber bilincimi çoğaltan bir amipe dönüşmeyeceğini ne bilirim? Çünkü benim bilincim her yerimde ve her bir hücremde de tüm bilincim bulunmaktadır Apolodoro, işte bu insanoğlunun gizemli ekmek şarap ayını... Ama en emin yol çocuk sahibi olmak... Çocuk yapmak... Çocuk yap, çocuk yap Apoldoro. Ne güzellik, değil mi?"

"Ah, ne güzel düşler Bay Fulgencio!"

“Evet, düşler. Ayrıca Weissmann okuyorum ve ilahi düşünceler olduğumuzu düşünmek istiyorum, çünkü Tanrıya ihtiyacım var Apolodoro, Tanrıya ihtiyacım var, kendimi ölümsüzleştirmek için Tanrıya ihtiyacım var... Yaşamak, yaşamak, yaşamak...

Ölmek... Uyumak, uyumak... Belki rüya görmek!

Sanat nereden doğdu? Ölümsüzlüğe olan açlıktan. Piramitler ve ayağının dibinde uyuyan sfenks buradan çıktı. Diyorlar ki oyundan çıktı. Oyun! Oyun mantığın sınırlarından çıkmak için bir gayrettir, çünkü mantık ölüme götürür. Bana materyalist diyorlar. Evet, materyalist, çünkü maddi, hacmi olan, kütlesi olan bir ölümsüzlük istiyorum. Ben yaşamak, ben, ben, ben, ben... Ama, çocuk yap Apolodoro, çocuk yap!”

Bu acı dolu sözlerin büyüyle Apolodoro, çocuk sahibi olmak için delice bir arzu hisseder ve yapma konusuna gelince Clarita aklına gelir ve onu hatırlayınca iç çeker. Vedalaşırken Bay Fulgencio ağlayarak onu kucaklar. Böylece sokağa çıktığında Apolodoro şöyle düşünür: “Ben gelişimini tamamlayamamış bir dâhiyim; görevini yerine getiremeyen bırakmalıdır... Bırakıyorum, bırakıyorum, kendimi öldürüyorum. Zavallı Bay Fulgencio! Kendimi öldürüyorum... Aksi takdirde Menaguti’nin karşısına nasıl çıkarım? Ama önce şu ölümsüzlüğü garantiye almam gerek, belki de doğrudur, sonuçta kim bilir, kim bilir, kim bilebilir? Annem diğerine inanıyor ve bekliyor ve acı çekiyor, babamdan çekiyor, diğerine inanıyor. Şu geçen de bana o cins bakışla baktı; ya öykümü okudu ya da Clarita meselesini biliyor; beni tanıyor olmalı ya da babamı ve içinden bana gülüyor, herkes gibi. Ah, bırakıyorum, bırakıyorum!”

XIV

Dün Clarita'yı uzaktan, geçerken gördüğünde kötü biten aşkın külleri yeniden tutuşur ve şimdi anlamaktadır ki onu sevmiş, tüm ruhuyla sevmiştir ve şimdi bir başka kişi onu sevmekte, o da o başka kişiyi sevmektedir. Kendi kendine şöyle der: "Madem hayatta bir dâhi olamıyorum, ölümde olurum; aşk eksik kaldığında ölme ihtiyacı üzerine bir kitap yazacağım ve kendimi öldüreceğim, kendiliğimden ölüvermediğim için kendimi öldüreceğim.

Fratelli a un tempo stesso amore e morte

Ingenerò la sorte;

... ama önce, Apolodoro, çocuk yap, çocuk yap, ölümsüzlüğü çocuklarında ara... Her ihtimale karşı..!"

İç monoloğunda bu noktaya vardığında, kalbini ve bakışlarını iğrenç bir gösteri yaralar. Bir köşede zavallı bir sara hastası uzanmakta, ağzını gözlerini çarpıtarak, gitar çalan biri gibi ellerini titreterek en tuhaf biçimlerde çırpınmaktadır ve beş çocuk etrafını sarmış, bu gösteriyi kutlamaktadır.

"Hadi Frasquito, malagueñas çal!"

Böylece Frasquito çalıp göz kırpar gibi yapmakta ve ağzını çarpıtmakta iken, çocuklar onun hareketlerini taklit etmektedir. Apolodoro öfkelenir ve onlara bağırır:

"Ya buradan gidersiniz ya da tekmeleyerek atarım afacanlar. Bu talihsizlikle böyle alay etmek..."

Bu arada zavallı, şapkasına attığı bir bozukluk için en de-

rin kasılmalarla Apolodoro'ya şükranlarını sunarken, çocuklar uzaktan şöyle bağırır:

"Beyefendiye de bak, küçük bey... Sıkıcı adam!"

"Sıkıcı!" en azından o da bir çocukken, buralarda çocuklar için en büyük hakarettir; çocuklar bile onu aşağılıyor. Acaba öyküyü biliyorlar mı, Clarita meselesini biliyorlar mı, kimin oğlu olduğunu, dâhi olmak için yetiştirildiğini biliyorlar mı?

Böylece saralı adamın görüntüsü aklında olduğu halde yoluna devam eder ve nasıl olduğunu bilmeden bu görüntü, Bay Fulgencio'nun uzun zaman önce ortaya attığı bir görüşü hatırlamasına sebep olur. İşte bu düşünceye göre, derler ki yücelikten gülünçlüğe sadece bir adım mesafe vardır ama şunu da eklemeleri gerekir ki, gülünç bir durumdan yüceliğe erişmek için de aynı mesafe söz konusudur. Gerçek anlamda büyük öneme sahip bir şey, gülünçlüklerle çevrilidir; tuhaf olanda da gerçek anlamda trajik olan bulunur. Yücelikten gülünçlüğe sadece bir adım, içeriye doğru bir adım, yüce olanı daha da yüceltmek için atılacak bir adım, yüceliği çürüten bir şeye dönüşür. Tanrılar olsaydı ve insanlarla yaşamak zorunda kalsalardı, biz onların tuhaf yaratıklar olduğunu düşünürdük. Apolodoro şunu da ilave eder: "Ne kadar gülünç, ne kadar yüce olmalıyım ben, bırakıyorum... Bırakıyorum ve böylece gülünçlüğüm yücecek... Bırakıyorum... Ama önce çocuk yap Apolodoro!"

Eve varır, odasına girer bir kitap açar ve açık sayfaların önünde aile şeytanı ona şöyle der: "Senin baban bir budala; eğer seni böyle bir budala doğurtmamış olsaydı... Ama belki budala değil de kıskançtır; kıskançlıktan, boynuz kulağı geçmesin diye seni böyle eğitmiştir. Hayır, hayır, darmadağın olmuş biri." Kapı çalınır, girmelerini söyler ve Bay Avito içeri girer.

"Konuşmalıyız Apolodoro."

“Önden buyur.”

“Bir süredir sende bir tuhafılık gözlemliyorum ve giderek beklentilerime daha az yanıt veriyorsun.”

“Beklentilerini idrak edememekten.”

“O beklentiler bana değil, bilime dair.”

“Bilim mi?”

“Bilim, evet, senin, hepimizin ona karşı yükümlülüğü var.”

“Eğer beni mutlu etmiyorsa bilimi ne diye isteyeyim?”

“Mutlu olman için seni doğurtup yetiştirmedim.”

“Aha!”

“Seni kendin için var etmedim.”

“O halde kim için?”

“İnsanlık için!”

“İnsanlık mı? İyi ama kim bu bayan?”

“Kendi mutluluğumuzu düşünmeye hakkımız var mı yok mu bilmiyorum.”

“Hak mı? Ama diğerlerini, özellikle de diğer çocukları yok etmeye var.”

“Kim sana âşık ol dedi?”

“Kim mi? Aşk ya da şu bana öğrettiğin ruhsal determinizm.”

Bu konuyla bam teline dokunduğunu gören baba, şöyle der:

“Aşk, büyük işlerin önünü kesen her zaman aşk... Aşk anti-pedagogik, anti-sosyolojik, anti-bilimsel, anti-... her şeydir. Şayet medeniyet ve bilim için çoğalmak zorundaysak, erkek tomurcuklanarak ya da bölünerek çoğalmadıkça işler yolunda gitmez.”

“Ne karmaşık şeyler bunlar baba?”

“Vay canına, görüyorum ki henüz ciddi Akıl’ı duymaya hazır değilsin” der ve Bay Avito çıkar.

Daha sonrasında, başarısızlığa uğrayan dâhinin aklına esen her türlü saçmalığı gerçekleştirdiği bir dehşet dönemi, gerçek anlamda bir dehşet dönemi başlar. Bir defasında aklına, yaptığı ve söylediğini sandığı şeylerden çok farklı şeyler söyleyip yaptığı ve bu yüzden diğerlerinin kendini deli yerine koydukları fikri gelir; daha sonra bu dünyanın bomboş olduğu, her şeyin bir gölge, özü, maddesi, dokunulabilecek kütlesi ve bilinci olmayan gölgelerle dolu olduğu fikri aklına gelir. Diğerlerinin gördüğü gibi kendini dışardan görebilme arzusuyla yanıp tutuşur ve bunu başarmak için, kendisinden çıkmak için, kendisi olmaktan vazgeçmeyi, kendisi olmayı bırakmayı, basitçe var olmayı bırakmayı, yaşamayı bırakmayı düşünür! Zaman öldürmek için harf bilmeceleri, bulmacalar çözmeye, iskambil kâğıtlarıyla fal açmaya koyulur. Papazlar, valeler ve asların ardından Clarita çıkar, Bay Fulgencio, Bay Epifanio, Menaguti, babası ve yanında Federico'nun korumasında, her zaman Clarita. Şu eli sopalı vale Bay Fulgencio'ya ne kadar da benzemektedir!

Polenleri dışı organa dökülüp döllensinler diye çiçekleri sallayarak ya da karahindiba tüylerini üfleyip tohumlarını her yana saçarak oyalandığı kır gezilerinde kaybolur.

Bir gün, mezar nişleri sıraları arasında tefekküre dalmak için mezarlığa gidecekken, aklına bir şey gelir. "Eğer Clarita beni sevmiyorsa ve öykü yazmayı beceremiyorsam, neden yaşayayım?" Bizzat ölüm de Aşk gibi şöyle demektedir: Çocuk yap! "Ölüm, Aşktan farklı mıdır? Bir amip için ölüm bölünerek çoğalmak demektir." Ayaklarının önündeki bir mezar taşı yazısını okur: "Mariquita! Mariquita! Mariquita!¹⁹" Kendi kendine şöyle diyerek mezarlıktan çıkar: "Bırakıyorum, bira-

¹⁹ *Uğurböceği*.

kıyorum; burası emeklilerin yeri; ama önce çocuk yap Apolodoro.” Eve döner ve hizmetçi kız ona çikolata getirir.

“Baksana Petra, hiç ölüm hakkında düşündün mü?”

“Ben mi? Hiç işim olmaz!” der ve gülmeye başlar.

Nasıl da güzel gülmektedir, gülünce ne güzel dişler ortaya çıkmaktadır, bembeyaz dişler, sağlıklı, inci gibi dizilmiş, gülmek için yapılmış dişler, yemek ve ısırma için. Ne sağlıklı, rengi ne de güzel görünmektedir ve nefesi işitilmektedir.

“Peki çocuk sahibi olmayı düşündün mü?”

“Hadi, hadi, şakayı bırakın küçük bey,” der ve gider.

Vay canına, şu kıza da bak sen, mükemmel örnek.

* * *

Bu esnada Bay Avito, Lombroso’nun delilik ve dâhiliğin akrabalığı hakkında söylediklerini düşünmektedir ve oğlunun başarısızlığına ikna olmak üzereyken Doktor Bay Antonio’yu görmeye gider ve ikisi Apolodoro’yu muayene etmeye karar verirler.

“Bak Apolodoro, çok iyi değilsin, sen de bir sorun var, kendinin dahi şüphe etmediği bir iç hastalık ve doktora muayene olman yerinde olur.”

“Evet, seni anlıyorum ve ne olduğunu düşündüğünü biliyorum, ama bu başka bir şey; ben hastalığımın ne olduğunu biliyorum.”

“Evet, aşk.”

“Hayır, pedagoji.”

Böylece doktor gelir, onu muayene eder ve şöyle dedikten sonra gider: “Beyefendi, benimle ilgili bir sorun görmüyorum.” Apolodoro kendi kendine şöyle der: “Neyim olduğunu bilmiyor, her ne kadar bir sorunum olduğu ortadaysa da hiç şüphe yok ki bunu kimse bilemez. Nadir görülen, ilginç

bir patolojik vaka olmalı... Dalton ismi, yakalandığı hastalık dolayısıyla değil de başka bir şey yüzünden hatırlanır mıydı acaba? Herostratizm, saf herostratizm, ölümsüzlük hezeyanı! Önce çocuk yap Apolodoro! Ama bunu yapabilir miyim, çünkü hastayım, çok hastayım; fazla dayanmam; hayat kendimi bırakmam için bile zaman tanımayacak, beni kesintiye uğrattacak. Çok hastayım." Böylece onu çağırır.

"Ne istemiştiniz küçük bey?"

"Hiç, Petra, çıkmadan seni görmek istedim, çünkü sağlıklı bir hava yayıyorsun, sanırım beni rahatlatan bir hava soluyorum böylesine sağlıklı görüntünden."

"Hadi, böyle alay etmeyin..."

"Bekle, sana dokunayım bakalım senin sağlığın bana bulaşacak mı?" der ve elini yüzünde gezdirir.

"Sakin olun ve bana ne istediğinizi söyleyin."

"Gitmeni istiyorum."

"Evet, gitmesi daha iyi olur," ve Apolodoro da gezintiye çıkar. "İşte Menaguti gidiyor; dönüp başka bir yoldan gitmek zorundayım, çünkü onun karşısına ne yüzle çıkarım, beni gördü mü acaba, eğer beni gördüyse, saklamaya çalıştığım şeyi fark eder mi?" Döner ve yoldan çıkar; gözleri öylesine güzel Clarita ve yanındaki Federico'yu seçer. Kanı tutuşur. Onların yavaş adımlarına uyum sağlayarak takip eder. Clarita'nın bacakları, eteğinin içinde sırayla biçimlerini ortaya çıkararak ritmik şekilde gider gelir, ensesindeki saç kâkülleri meltemde dalgalanır, ilkbaharın taze yapraklarında esen meltem ve kavaklar yeşil tüylerini uyandırarak kışı tembelleştirmektedir. Ah ne güzel, ne güzel! "Ben de onu sevmediğimi sanıyordum, şimdi, işte şimdi onun için ne kadar çıldırdığımı anlıyorum." Meltem ona karşıdan esmekte ve ondan rayhasını, nefesini, parfümünü ve birazcık ılıkliğini taşımaktadır; onu daha iyi içine çekmek için ağzını aralar. "Ondan azcık bir şeyler içi-

me çekeceğim ve bu azıcık şeyde onun tamamı gelecek.” Ruh hâlinde nükseden bir aşk tümörü gibi, aşk apsesi büyümeye başlar ve ayağını kaydırıp onu suda boğma ve kızı zorla kaçırma isteği duyar ve daha sonra da bırakma, evet, bırakma, ama ondan bir çocuk yaptıktan sonra. “Ben iyi değilim, ben iyi değilim; böyle devam edemem; eve, eve, çok kötüyüm.” Neredeyse ateşler içinde merdivenleri çıkar ve Petra ona kapıyı açtığı anda onu kollarında tartıp bir öpücük verir ve ateşi düşer.

“Ama siz delirdiniz mi küçük bey?”

Gece olduğunda, yatakta, önce kudurmuş gibi yastığı öper ve daha da kudurmuş halde öpücükler ısırmalara döner.

* * *

Babası yeni bir konferans vermeye niyet eder ve birkaç cümleden sonra oğlu isyan eder:

“Çok iyi, ama bilim bana sevmeyi öğretir mi?”

“Sevmeyi öğretir.”

“Beni ilgilendiren bu değil.”

“Aşk, ölümcül miras! Her şeyden önce bu bir beslenme sorunu ve hepsi bu. Bu tökezleme seni güçlendirecek. Ben de bu yollardan geçtim...”

“Sen mi?” diyerek, sanki onlarla yutmak ister gibi gözlerini kocaman açar, “Sen mi, sen mi?” ve deli gibi gülmeye başlar.

“Ben, evet, ben, ben; sen ne sanıyorsun be çocuk, sadece sen mi âşık olabilirsin? Ben de evet, ben de annene âşık oldum, ben de ve böylece sen oldun, bir aşk meyvesi olarak...”

“Aşk mı, aşk meyvesi mi, yanılıyorsun.”

“Evet, sen. Ama benim için daha fazla anlam ifade ediyorsun, insanlık için daha fazla bir anlam ifade ediyorsun, çünkü şimdi kesinleştirdik ki, aşkı elemekten pedagoji vasıtasıyla dâhi yapılamıyor.”

“Ama neden aşkın bizzat kendisinden pedagoji olmuyor baba?”

Bay Avito bir süre şaşkın halde kalır ve sonra şöyle der:

“Bak bu düşünce aklıma gelmemişti ve her ne kadar bana saçma sapan gelse de seni, Lobachesqui’nin şu absürd olanı bölerek bir doğru dışında kalan herhangi bir noktadan birden fazla dikme alma ile ilgili geometrisi gibi bir yere getirebilir. Bak, bu düşünceyi geliştirmeye ve kendini ve bununla belki de Pestolazzi ötesi pedagojiye ve dördüncü eğitsel boyuta katkıda bulunursun; bu düşüncede senin dehana uygun bir alan duruyor...”

“Baba, birinin duygularıyla böyle oynanmaz!”

Böylece, bir sonuç elde edemedi tekrar ayrılırlar.

* * *

Onca zamandır kara büyüyle kendisini esir eden o üçkâğıtçı, o uğursuz Bay Fulgencio’nun harika ve tuhaf düşüncelerini ister istemez hatırlayınca, Bay Avito’nun hiç de bilimsel olmayan hoşnutsuzluğu giderek zirveye ulaşmaktadır; tüm dehayı akamete uğratan sağduyu hastalığının tedavisi için beyne yapılacak doku bilimsel masaj aracılığıyla elde edilen belli bir türde elektriksel titreşim, sinir hücrelerini, *psödopod*²⁰ uzantılarının sahip olduğu gibi farklı çaprazlama bağlar oluşturmaya zorlar, böylece beyni ve 612.112.000 hücresini titreştiren ense kökü masajının pedagojik faydası ortaya çıkmaktadır gibi değişik düşünceler; ya da düşünsel tekdüzeliğin tedavisi için beyne jelatin enjekte etmek gibi düşüncelerini hatırlar. Sonra da kendi kendine şöyle söyler: “Önce dâhi yapmayı istemek değil, onun annesini yapmak daha mı

20 *Yalancı ayak, akyuvar ve amip gibi hücrelerin, hareketi ve beslenmeyi sağlayan uzantıları.*

doğru olur? Rosa'yı çok ihmal ediyorum ve zavalılık hoşuma gitmiyor, hayır, hoşuma gitmiyor; giderek çok, ama çok daha kötüleşiyor; üstünde çalışmak bir işe yaramaz. Her şey kötü gidiyor, her şey kötü sonuçlanıyor; Apolodoro'ya doğru yolda rehberlik etmek istiyorum ve o gidip âşık oluyor; Rosa'yı fiziksel olarak güçlendirmeye çalışıyorum ama hiç, giderek cılızlaşıyor. Şu Marina olacak kadın sevgisiyle onu ziyan edecek."

XV

Zavallı Apolodoro, geceleri yastığı öpüp ısırma günlerinin ardından, giderek sakinleşir ve Clarita'nın onu terk etmiş olması artık çok rahatsız etmiyor gibidir, ama öncesinde, orada, en derinliklerinde, hayatı bırakmak mazereti, şiddetle arzulanı olarak onu rahatlatmıştır. Çünkü, öykücü ve sevgili olarak başarısız olunca, hayat ne işe yarar? Denilebilir ki bu ölüm ihtiyacı ona kadere, determinizme, Clarita'nın onu terk etmesine kadar rehberlik etmiştir. Bir motivasyon gerekmektedir. Eski sevgilisinin sadakatsizliği ve aşklarının hatırasıyla eğlenmekte, bunlar geçip gittikten sonra daha şiirsel olmaktadır. "Ölümlülerin büyük çoğunluğu nasılsa ben de öyle doğdum, doğuştan hayat yorgunu, diğerlerinin başardığı gibi hayatı içime sindiremeden, doğuştan gelen tokluğun giderdiği iştahı tekrar açmayı beceremeden. Şimdi bırakırsam ne diyecekler, babam ne düşünecek, ne araştırmalara mal olur ama onun için bu durum, zavalılık! Kendimi mi vuracağım, bir kuleden aşağı mı atlayacağım, zehir mi içeceğim, kendimi asacak mıyım? Ama ya annem, annem ve Rosa, bu kadar zayıfken zavallı Rosa, bu iş zaten yakın olan sonunu hızlandırmayacak mı, onun akıbeti belli olana kadar ertelemek daha iyi olmaz mı?" Böylece zihnini yüzlerce avare hatıra işgal eder ve kendini dudaklarında cennetteki babamız duası olduğu halde bulur ve duayı bitirir bitirmez kendi kendine şöyle der: "Bizi şeytanın şerrinden koru !" ve ruhunun derinliklerinden

Bay Fulgencio'nun sesi ona şöyle der: "Çocuk yap Apolodoro, çocuk yap!"

"Ne zaman isterseniz küçük bey."

"Efendim?"

"Çorbanız masada."

"Ama ne kadar sağlıklısın Petra, ne sağlıklısın. Keşke sağlık bulaşıcı olsa... Buraya gel."

Ancak hizmetçi kız ortadan kaybolur.

* * *

Bay Avito kızına, karnı şiş Rosa'ya yönelir ki, tüm çabalarına rağmen sessizlik ve kansızlık ile bitkin bir hayatı tatlı ve hüzünlü bir şekilde ardında sürüklemektedir. Böylece baba asi bir mizaç ile, bilimsel yöntemler vasıtasıyla onu değiştirmek için mücadele etmeye başlar, çünkü bilim ... Ah o bilim!

Ancak bilime rağmen, genç kız çok hızlı bir çöküş yaşayarak yatağa düşer ve perişan olur. Baba umutsuzca, ama ciddi ve telaşsız biçimde, eski sağlamlığını geri kazanarak ve Bay Antonio'nun da bu konuda kendisine yardım etmesiyle mücadele etmeye devam etmektedir ta ki bir gün, bilimin bu hastalık konusundaki yetersizliğine ikna olana, Ölümün genç kızın yatağına yaklaştığını görene kadar.

Ölüm mü, ama ölüm de nedir? Fizyolojik bir olgu, hayatın kesintiye uğraması. Hayat nedir o halde? Ölüme direnen işlevlerin tümü, dış dünya ile organik protein özümüz arasındaki bir değişiklik, organizmanın oksijen yakması.

Bay Avito, Apolodoro ve annesi, artık günah çıkarmış hastanın ölüm döşeğinin başındadır. Marina içine kapalı hayal aleminde, sessizce ağlayıp dua etmektedir; Apolodoro şu bırakma işini ve ölümsüzlüğü düşünmektedir. Bay Avito ise çaresi olmayan durum karşısında, ders vermektedir:

“Bu hayati süreç nihayete erecek; siyanojen ya da diğerlerinin dedikleri gibi biyojenler dağılarak patlayıcılıklarını kaybeder ve ölü albüminlere dönüşür. Burada ne kadar özel biyokimyasal süreçler gerçekleşiyor?

Rosa neredeyse iskelete dönmüş eliyle bir şey almak ister gibidir, bakmaksızın gözleri yön değiştirir ve hırıltı çıkarmak için ağzını aralar.

“Doğrusu bu hırıltının fizyolojik açıklamasını pek iyi hatırlamıyorum.”

Ölüm döşeğindeki susar. Babası nabzını yoklar, buğulanıyor mu diye aynayı ağzına yaklaştırır.

“Bilim henüz, bir kişinin öldüğünü kesinlikle tespit edebilecek etkili yollara sahip değil...”

Marina ayağa kalkar, ölünün saçından bir tutam keser, onu öper, diz çöküp yüzünü ellerinin arasına gizler. Apolodoro da onu öpmeye yeltenir ama babası durdurur:

“Dikkat et, kendine hâkim olmayı bilmen gerek.”

Böylece oğlu kendi kendine şöyle diyerek: “Ne güzel, sanki hiç acı çekmiyor gibi görünüyor,” bir köşeye gidip o da elleriyle yüzünü kapatır. Baba devam eder:

“Kişi bu şekilde ölmüş olsa da bedeni yaşamaya devam eder. Ona şimdi düz akım elektrik versek hareket ederdi. Henüz albüminoitler pıhtılaşmadı, hücreler en yüksek konsantrasyona indirgenmedi, kadavra sertliğine henüz ulaşmadı. Yoğunlaşma ölümdür, genişleme hayat; şuna bak Apolodoro ve büzülüp kalma genişle. O da nesi, ağlıyor musun?”

“Evet, senin için baba.”

“Benim için mi, bunu anlamıyorum. Kadavra henüz sert, titreşebilen hareket organelleri normal faaliyetlerini muhafaza etmeye devam ediyor ve akyuvarlar ya da lökositler, bu amipsi hücreler yaşamaya devam ediyor. Hayatın sona erip ölümün başlamasına ilişkin kesin bir an yok; ölüm hayattan

sıyrılıyor, fizyologların nekrobiyoz dedikleri şey, şu Bay Fulgencio'nun hayatın ölümü dediği.”

Bu ismi duyunca “Çocuk yap!” sözü aklına gelir Apolodoro'nun.

“Ölümün, eğer deyim yerindeyse, kendi hayatı, doku çözülme ve metamorfoz süreci vardır. -Marina'nın iç çekişini duyunca şöyle ekler: Bu doğal, içgüdülerimizi bastırabilmek için bilimin yapacak çok şeyi var!” ve böylece odadan çıkar.

Marina başını kaldırır ve bir kabustan uyanan biri gibi, korku dolu gözlerle bağırır: “Luis, Luis, Luis!” Apolodoro da onun kollarına koşar ve birbirlerine sarılıp, sessizliklerini bozmadan, sarılmış halde ağlayarak:

“Rosa, Rosa, Rosa'm, güneşim, hayatım... Luis'im, Luis, Luis, Luis, Luis'im, Luis, Rosa, Rosa'm..! Ne dünya Azize Meryem, bu ne dünya! Luis... Luis... Luis..!”

“Baba...”

“Sus, Apolodoro... Luis... Luis... Luis'im... Luis... sus... Rosa... Rosa'm... Rosa... Rosa!”

“Ama anne...”

“Ben ölmek istiyorum Luis... Sen ölmek istemiyor musun?” Apolodoro ölü kıza bakar ve bu kelimeyi duyunca titrer.

“Sakinleş anne.”

“Sus, yüksek sesle konuşma, onu uyandıracaksın... Nasıl uyuyor görüyor musun?”

İkisi birden susarlar ve uzaklardan, görülmez uzamdan sessizliğin şu kelimelerini duyar gibi olurlar:

*Uyu küçük kızım,
Yoksa gelir Umacı
Götürmek için yanında
Uyumayan kızları.*

Sessiz mırıltı şöyle şarkı söyleyerek uzaklaşır:

*Uyu, kızım, uyu
Hemencecik uyu;
Uyu ki annenle
Uyusun hayat.
Uyu küçük kızım,
Geliyor Umacı...*

* * *

"Anne!"

"Şşşt, sus, o geliyor Apolodoro."

"Hayır, gelmiyor."

"Gelmiyor mu?"

"Hayır."

"Şuna bak ne güzel Luis, Luis'im, şuna bak... Rosa, Rosa'm, Rosa, hayatımın Rosa'sı!"

"Ah Clarita!" diye mırıldanır Apolodoro. Ölünün gözlerini kapar ve çıkarlar.

* * *

Daha sonra, kızın ölümünden sonra, Apolodoro'nun iç-güdüğü daha güçlü bir şekilde kendisine sesleniyor gibidir: Ölümsüz ol! Bu çılgın bir kaygıdır, bir gün Clarita'yı görüp artık kendisini tutamayacak olma ihtimalinin büyüttüğü bir kaygı. Böylece o, kısa gecelerde, karanlıklar içinde şöyle bir sestir: "Sus, sus... Clarita, Clarita, Clarita!" Petra'nın ona teslim olması için, artık elbette geride kalmış bir söz.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra yaptığıının farkına varan Apolodoro, büyük bir utanç, kendinden iğrenme ve aşağı-

lanma hisseder ve şu noktaya varır: "Bırakıyorum, işte şimdi bırakıyorum!" Zavallı Petra!

Buna Clarita'nın da evlenmesi eklenince, akıbetinin temelleri şekillenmiş olur.

* * *

Önce bir şeyler mi yazacaktır, bir çeşit vasiyet mi? Hayır, ağır, ciddi, yazısı ve rolü olmayan ama orijinal bir eylem. Ölümünün ardından kendisine gülmelerini istememektedir.

Kendini toplar ve düşünür: "Dinlenmeye, dinlenmeye, sonsuz tatile! Ben bir sefilim; bir rezillik yaptım, herkes benimle alay ediyor, hiçbir işe yaramam. Hiçbir şeyi şansa bırakmadan, herkes beni bir özneye dönüştürmek istedi. Beni kendi kendime bıraktıklarında da bu sistemin gerekliliği idi. Şimdi nereye gittiğimizi öğreneceğim... Ne kadar çabuk olursa o kadar iyi! Her ne kadar sadece meraktan, bilme aşkıandan da kaynaklansa, bunu yapmaya değer. Korku veren bir sorun karşısında, şüpheden hemen kurtulmanın yolu bu. Ama ya hiçbir şey yoksa?"

Kapı çalınır.

"Girin!"

"Lütfen küçük bey, unutmayın..."

"Hiç dikkatli değilsin Petra, her şey yoluna girecek; şimdi git, beni yalnız bırak."

"Ben bir sefilim; bir rezillik yaptım. Hoşçakal anne, hayaletim! Seni gölgeler dünyasında bırakıyorum, ben madde dünyasına gidiyorum; görüntüler arasında kalıyorsun, tek daimî gerçeğin bağrında uyuyacağım... Hoşçakal Clara, Clara'm, benim karanlığım, benim tatlı hayal kırıklığım! Pedagojinin elinden bir adam kurtarabildin, bir dâhi adayından bir erkek yapabildin. Adamlar yaparsın umarım, etten kemikten adam-

lar; hayat arkadaşınla bunu yapasın, aşkla, aşkla ve pedagoji olmaksızın! Deha, ah deha! Dâhi doğulur, sonradan olunmaz ve deha diğerlerinden daha derin, daha aşk dolu içten bir kucaklamadan, saf aşk anından, saf aşktan doğar ki ben de onlardan birinden oldum; en bilinçdışı bir tahrikten doğar. Dâhiyi yapar yapmaz, anne babalar bilinçlerini kaybeder; sadece âşık olduğunda bilincini kaybeden, o hayallerindeki gibi sevenler, gözetleyenlerin gölgesi olmaksızın sevenler dâhileri doğurabilir. Ne üzücüdür ki yarın gerçekleştireceğim bırakma eylemi, bu parlak teoriyi geliştirmeme müsaade etmeyecek. Dâhiyi doğurduğu anda ebeveynlerinin bilinçdışı duruma geçmesi gerekir; bir çocuk yaptığında, ne yaptığının bilincinde olanlar, ondan bir dâhi çıkaramazlar. Beni doğurttuğunda, babam ne düşünüyordu acaba? Hücre çekirdeği bölünmesi ya da eminim onun gibi bir şey; pedagojiyi düşünüyordu, evet, pedagojiyi; bana bunu bilinç söylüyor! Böylece çıktım...! Ben bir sefilim, bir rezil, rezillik yaptım!"

* * *

Vakit gelmiştir. Odasına kapanır, üzerine bir tabure koyduğu masaya çıkar ve tavandan sarkan güçlü bir ip hazırlar; ipe tutunup onu taşıyor mu diye asılı kalır; ipe bir gezer düğüm atıp boynundan geçirerek taburenin üstüne çıkar. Bir an için, öyle sucuk gibi asılı kalmanın ne kadar gülünç olabileceği düşüncesini tartar; ama sonra şöyle düşünür: "yücedir!" ve ayaklarıyla tabureye bir tekme atar. Boğuluyorum, ah, boğuluyorum! Ayaklarıyla tabureye, elleriyle ipe tutunmaya çalışır, ama derhal sonsuza dek kaybolup gider.

Yemeğe çok geç kaldığını görünce, Bay Avito onu aramaya başlar, evi araştırır ve onu asılı halde bulunca, çok kısa bir an için durumu değerlendirdikten sonra masaya sıçrar, ipi keser,

oğlunun vücudunu masaya yatırır, ağzını açar, dilini tutarak ritmik bir şekilde çekmeye başlar ki zaman neredeyse dolmuştur. Kısa süre sonra anne gelir, kızını kaybettiğinden beri çok daha uykulu bir haldedir ve olan biteni görünce dalgın şekilde kendini bir sandalyeye bırakarak dua gibi mırıldanmaya başlar: “Oğlum, oğlum, oğlum, Luis, oğlum!” Bu dilin ritmik hareketleriyle uyumlu bir duadır. Bununla büyülenen Avito en derinliklerinde, ruhunu çatlatan tuhaf kıpırdanmalar hissederek, onun üzerinde durduğu sağlam kara parçası içine göçer, kendini bir boşlukta görür, önünde duran cansız bedene bakar, sonra karısına bakar ve üzgün bir sesle haykırır: “Oğlum!” Bunu duyunca Madde ayağa kalkar ve Biçime doğru giderek başını alıp titreyen ellerinin arasında sıkıca kavrar artık ateşler içindeki alnından öper ve kalbinden gelen bir çılgılla şöyle der: Oğlum!

“Anne!” diye inler ölçülemez derinliklerinden zavallı pedagog tarafı ve karısının kolları arasında yok olur gider.

Aşk galip gelmiştir.

SONSÖZ

Bu romanı yazmaya koyulurken ilk olarak niyetim, açıkça çok başarılı olmuş diğer kitabımda yaptığım gibi bunu da kendi hesabıma yayınlayıp riske girmekti; ancak önüne geçilemez ihtiyaçlar ve belli düzeydeki değerlendirmeler, elbette ücreti mukabilinde, eseri bir yayımcıya vermeye beni mecbur etti. Görünüşe göre yayıncının niyeti, aynı biçimde bir dizi eser yayınlamaktı ve onun için her kitap, belli miktarda içeriğe sahip olmalıydı, çünkü edebi eserler de dahil olmak üzere tüm kitaplar, ağırlık, sayı ve ölçü gözetilerek basılmalıydı. Ben de yayıncının niyeti nedeniyle, kitabın çok kısa olmasından kaçınmak için, romanın öncesinde gelen önsöz kısmını bu amaca uygun olarak yazıp kitabı biraz uzattıysam da henüz istenen hacme ulaşamadım gibi görünüyor. Altı gün önce bu kitabı çok iyi arkadaşım Santiago Valenti Camp'a gönderdim ve işte bugün, 6 Şubat'ta, 4 Şubat 1902 Barselona tarihli, Ateneo Barcelones -Kişiyi Özel- notuyla gelen arkadaşımın cevabı şu şekildedir:

"Orijinal metni Bay Heinrich'e iletmış bulunmaktayım ve böylelikle bu konuda üzerime düşen işi neredeyse bitmiş durumdadır. Neredeyse diyorum çünkü Bay Heinrich ve kutulama bölüm şefi ile kitabın ebatları ve orijinal metnin sayfa sayısı üzerine yaptığımız dikkatli bir çalışmanın ardından, akla gelebilecek tüm kaynakları kullanmamıza rağmen 200 sayfaya ancak ulaştığımızı gördük. Bu sıkıntının nasıl gideri-

leceğini siz belirleyiniz. Çözüm için benim aklıma iki yol geliyor.”

Devamında arkadaşım aklına gelen bu iki çözüm yolunu ortaya koyuyor ki, her ne kadar uygun olmadığını düşünse de bu yollardan ilki önsözün uzatmak ve romana iki bölüm daha eklemektir ve bu bence de uygun değil çünkü, arkadaşımın adlandırdığı üzere sanat eserinin spontane haline ve tazeliğine zarar verecektir. Ben de esere bir sonsöz ekleme tercihini benimsiyorum, bu sayede önsöz, söz ve sonsözden oluşan, öylesine itibar görmüş üç bölünme işi benim kitabımda da olacak ve üzücüdür ki bir yanda 300 sayfalık öldürücü hacim ayarlama ihtiyacı, diğer yanda zaman darlığı, bu üç bölüme altın oran denilen türden belli bir oran ayarlama –estetik mi-maride öylesine büyük önemi olan- üzerine çalışmamı engelliyor, mesela önsöz ve sonsöz arasındaki söz kısmı için ya da benim Bay Fulgencio’ma yaraşır bir sanatla bu sonsözün önsöz ve söz kısmıyla orantılı olması yöntemi gibi. Her durumda bu sonsöz sorunu çözerek “sanat eserinin spontane haline ve tazeliğine” en az zarar verecek yöntemdir.

Sanırım az ya da çok estetik duygusu olan bazı okurlar, diğer değerlendirmeler arasında “sanat eseri” lafını duyunca bunu edebe aykırı, bu durumu aşağılık bir ticari kaygı olarak gördüklerinden yüzünü ekşitip bir hoşnutsuzluk ifadesi takınacağından, bunun akabindeki ekleme ile sonsözün biraz daha şişirirken, sanat ile iş arasındaki ilişkiye dair bazı düşüncelerimi aktarmak zorundayım.

Sanatın kutsal bir şey ve edebiyatın da eklemek parası kazanmak, hayatı kazanmak için yapılan bir meslek olması halinde, varması gereken yere varamayacağı sözlerini işitmekten bıktım usandım. Böyle bir doktrinin varmak istediği nokta, edebiyatın diğer işlerden farklı olduğu ve şairin eylemlerinin bir marangoz, işçi, duvarcı ustası ya da terziden köklü

şekilde farklı olacağı şeklindedir. Bu düşünce bana bedbaht ve ağır bir hata, her türlü kibrin anası ve en kısır fil dişi kule sendromu gibi gelmektedir. Hayır, işçiler ve zanaatkârların, diğerleri bunu tekelinden bırakmadığı halde, kendilerini sanatkâr olarak adlandırmaları doğrudur.

Burada biraz uzatarak -böylelikle de amacıma ulaşmak için şişirerek- orta çağda, gotik tarzda kibirli katedralleri diktikleri zamanki işlerde, sanatkâr ve zanaatkarın tek ve aynı şey olduğunu ve sanatın nasıl emekten filizlendiğini ayrıntılı olarak anlatabilirdim, ama bu durum pek çok incelemede açıkça görülebilir. Amacım sadece, belli bir durumda Bay Fulgencio'nun geliştirdiğini duyduğum ilkeyi uygulayarak, nasıl sanat emekten doğduysa, her türlü emeğin de sanata taşınması gerektiği ve eğer başlangıçta resim, müzik ve edebiyat bir işlevsellik içerdiyse, marangoz, işçi, terzi ya da veteriner vs. olmanın güzel sanatlara dönüştürülmesi gerektiğidir. Okurun tahmin edeceği gibi Bay Fulgencio da Hegelci dönemden geçmiş, üstat Hegel'in formüllerini benimseyerek şöyle diye gelmiştir ki emek ile tez, sanat ve emek arasındaki zıtlık antitez ve yalnız sanat sentezdir ya da daha iyisi, sonunda sanatsal bütünlüğe ulaşmak için, emek, daha sonra emek ve sanatın farklılaşmasının gerçekleştiği ilkel homojenliktir.

Gerçekte her şeyin işlevsel bir kökeni vardır ve bilinmektedir ki bizzat beyin mide sayesinde kendini hayatta tutabilir; bilimi ortaya çıkaran şey ise merak değil, yaşamak için bilmek ihtiyacının olmasıdır. Ancak daha sonra olan şey, başlangıçtaki işlevin işlevselliğini yitirip sadece süs olarak kalması, geçmiş işlevselliğin hatırası, belki müstakbel işlevselliğin umuduna dönüşmesidir ve bir İngiliz düşünürün dediği gibi -şu anda kim olduğunu hatırlamıyorum- güzellik, işlevsellğin tasarruf edilmesidir. Ben de ekliyorum ki güzellik, işlevin hatırası ve öngörüsüdür.

Güzel diye adlandırılan sanatlar işlevsel eylemlerden ve emekten türemiştir ve işlevsel cümleler ve aforizmalar, gündel vecizelerin de bize güzelce gösterdiği üzere, beşerin hafızasında daha güvenli bir kalıcılık kazanır, böylece yazının icadından önce ilk dizelerin ortaya çıkabilmesi anlaşılır hâle gelir. Diyebiliriz ki şunlar gibi şiirsel kompozisyonlar:

*Olmak istiyorsan hep çok iyi çok sağlıklı,
Yaz ayında da giy kıışlıkları;*

ya da

*Mart kapıdan baktırır,
Kazma kürek yaktırır;*

veya şu

*Kır atın yanında duran,
Ya huyundan ya suyundan,*

fosil ya da ilkel şiirlerdir.

Daha sonra güzel ya da isterseniz faydasız diyebileceğiniz sanat ve emek farklılaşmıştır ve bugün öyle namert zamanlarıdayız ki, özel olarak böyle anılmak isteyen sanatçılar, güzellik üretme işine kendini hasretmiş insanlar, başka bir sınıfa ait olmak istemekte ve tüm münasebetsizlikleriyle eylemlerinin diğerlerinininki gibi düzenlenemeyeceğini, eserlerine, bir masaya, bir yeleğe ya da bir sucuğa yapıldığı gibi sabit bir fiyat verilip, ticaretinin yapılamayacağını ileri sürmektedirler. Bununla beraber, daha fazla kazanmak için böyle yaptıklarına inanmak yerinde olur çünkü, bir vitrinde, gülünç bir tablo-

nun altında yazan şey tiksinti vermektedir: 500 peseta. Bu durum, kiliseye yapılan bağışlarla geçinen bir rahibin, kutsal kefaretin değerinin paha biçilmez olduğunu söyledikten sonra şu bildiriye yapmasına benzer: "Rahip beyler, Aziz Benito kilisesinde ayın yapmak isteyen kişilerden, saatine göre üç, dört, beş ya da altı peseta tahsil edecektir."

Şair, müzisyen ve ressamın, sırtında taşıdığı sanat rahipleriyle dikkatimizi dağıtmadan ki buna değmezler, sanatları sayesinde değil, sanatları için yaşamaları gerekir ve inandığım şey, hepimizin, hiç kimsenin yaptığı iş sayesinde değil yaptığı iş için yaşayacağı günlerin gelmesi ve herkesin bir masa yapmak, kumaş biçmek, bir duvar dikmek ya da sokağı süpürmek gibi işlerin, karşılığında ücret almadan, her ne kadar toplum marangozu, terziyi ve temizlikçiyi koruyup kollasa da, gerçek birer sanat eseri olmaya ulaşması şartı ve zorunluluğunu anlaması için gayret göstermesi gerekliliğidir. Zaten Ruskin, İngiltere'de yapılan işlerde sanatın ilham verici olması için çok soylu bir seferberlik başlattı, ama ihtiyaç duyulan şey özellikle bu ilham değil, ancak bu iki şeyin, sanat ve endüstrinin birleştirilmesidir. Diğerlerinin sanatsal endüstri ismini önererek tekzip ettikleri, endüstriyel sanatlar ile ilgili yazılmış kitaplar yok değil. Şu ya da bu isim olsun, endüstriyel sanatlar ya da sanatsal endüstri, durum şu ki bu iki terim birleşmeye doğru gitmektedir.

Böyle bir birleşime varmak için, kendilerini ayrı bir alana koyan ve diğer işçilerle karıştırılmamalarını isteyen edipler, ressam, müzisyenler ve dansçıların şu yukarıdan bakan tavırlarının, öncelikle yarardan çok zararı olur. Sadece herkes aynı acı kaderi paylaştığında, sadece şu ya da bu kişilerin tamamı sermayenin boyunduruğu altına girdiğinde ve kendilerini ekonomik köleliğe mahkûm gerçek kardeşler gibi hissettiklerinde, sadece şair yoldaşının sepet örmesi ya da

ayakkabı imal etmesi gibi sonelerini yazmaktan başka çaresi olmadığını anladığında, sadece işte o zaman herkes birlikte topluca özgür tanınmayı sağlamak için ve tüm işleri, tam manasıyla tüm işleri sanat mertebesine çıkarmak için çalışmaya başlayabilir. Sanatın mavimtırak göklerden emeğe kollarını açıp “bana yüksel!” demesi faydasızdır; emeğin bugün ateşler içinde yanıp tükendiği cehenneme inmesi, cehennemde onunla birlikte, ağır ateşte yanıp tükenip genel sefaletle birleştikten sonra, yükselme ve özgürlük kaygılarının sürüklemesiyle, yanına emeği de alıp göklere dönmesi gerekir. İşte sadece ve sadece bu şekilde sıradan işler yaşamsal enerjiyi etrafa saçan, gerçek anlamda özgür eylemlere, güzelliği üreten eylemlere dönüşebilir; sadece ve sadece bu şekilde, Bay Fulgencio’nun o çok sevdiği formül gibi, hayatın kendisi bir sanat eserine ve sanat eseri de hayata dönüşme şansını yakalar.

İşte benim Bay Fulgencio’mdan ilham alarak ortaya çıkardığım bu doktrin, bir sanat eserinin sonuna bu acayip taş mısrayı eklemek için beni teşvik eden iş ve ticari kaygıların bir açıklaması ve aklamasıdır.

* * *

Bu sonsözün var olma gerekçesi gerektiği gibi açıklandıktan sonra, bir süre önce romanımın planı ve konusunu açıkladığım bir arkadaşımın, hikâyenin Apolodoro’nun intiharıyla sonlanması üzerine çok rahatsız olduğunu, tesellisiz ve karamsar bir sondan başka bir çözüm yoluna gitmeye beni teşvik ettiğini söylemem gerekir. “Sizin yapmanız gereken -diyordu bana- hayatın galip gelmesi, zavallı delikanlının tepki göstererek silkinip pedagojiyi üzerinden atması ve evlenip

mutlu olmasıdır. Eğer böyle yazarsanız romanı İngilizceye çevirmeye söz veririm, çünkü mizaçlarına uygun olduğundan İngiltere’de ilgi göreceğine inanıyorum.” Arkadaşımın sunduğu gerekçeler üzerine, özellikle romanımın İngiliz toplumuna hitap edebilmesi gibi baştan çıkarıcı bir teklif olduğundan dolayı, başlangıçta gördüğümden farklı bir sonla değiştirmenin uygun olup olmayacağını bir an düşündüysem de her zaman sahip olduğum ilk düşüncemdeki özel ve belli bilinç ötesi mantık nedeniyle mümkün olmadı. Daha sonra, belli bir noktaya gelindiğinde romanı iki kola ayırmayı, sayfaları ortadan ikiye bölüp, çok orijinal bir fikir olmasa da rahatlığı su götürmez olan, okurun hoşuna hangisi giderse onu seçebileceği iki farklı sona göre iki sütunda yazma yöntemini bile düşündüm.

İlk bakışta görüldüğü gibi, romanı iki kola ayırmak o kadar büyük bir saçmalık olmasa gerek, çünkü şurası açık ki tarih sadece tek bir şekilde gerçekleşir ve ne kadarsa o kadar, nasıl olduysa öyle olmuş ve başka türlü yazılması mümkün olmayacak biçimde gerçekleşmişse de sanat böylesi bir determinizme mecbur değildir. Ayrıca inanıyorum ki, sanatın başlıca amacı, hayali de olsa kaderden sıyrılıp bizi buna benzer bir determinizmden özgür kılmaktır. Böyle bir çözümün, benim gördüğüm kadarıyla, mantık dışı olması değil çok daha vahim uygunsuzlukları vardır.

Eserin çözüm bölümünü değiştirme işi benim için mümkün değildi; Bay Avito’ya, Marina’ya, Apolodoro’ya hayat veren ben değilim, ancak var olmamanın arafında yitik halde gezerlerken onlar hayatlarını bana bağladılar.

Belki okurun bilmeyi arzuladığı şey, Apolodoro’nun acıklı sonunun Bay Fulgencio’da, Federico’da, Clarita’da, Menaguti’de nasıl bir etki uyandırdığı ve çocuksuz kalan Madde ve Biçimin daha sonra neler yaptığıdır. Daha ileri gitmeden önce,

Bay Avito ve Marina'yı Biçim ve Madde olarak adlandırmamın öncülünü göstermek ve beni aşırarak suçlayanları protesto etmek istiyorum. Ben Moliere'i okurken, romanımı bitireli üç dört gün olmuşken ve orijinal yazıyı Barselona'ya göndermişken, "Les femmes savantes" eserinin dördüncü perdesinin birinci sahnesinde Filaminta'nın söylediği şu dörtlükle karşılaştım:

*Je lui montrerai bien aux lois de qui des deux
Les droits de la raison soumettent tous ses vœux
Et qui doit gouverner ou sa mère ou son père
Ou l'esprit ou le corps, la forme ou la matière.*

Zaten burada görüldüğü üzere, Moliere'in Filaminta'sı, evliliğe dair bu iki terimi ya da karı ve kocayı madde ve biçim olarak birbiriyle kıyaslamış, sadece benim Bay Avito'nun ilişkilendirdiği üzere koca biçim, karısı madde yerine, bunu değiştirerek Filaminta kendisini biçim ve Crisalo'yu, yani kocasını madde olarak görmüştür. Ancak bu zıtlığın sebebi, Moliere komedisinde kadının bilgili, benim romanımda ise erkeğin bilgili olmasındandır. Buradan da anlaşılabilecek şey, evlilikte madde ve biçimin erkeklik dişilik ile değil, iki taraftan birinin bilgili olmasıyla ilgili olduğudur.

Ama bu metafizik gereksiz ayrıntıları bırakmamız gerek, ah sabırlı okur, dikkatimizi başka yöne, Mr. Jourdain'in bilmeden nazım konuşması gibi, bilmeden Hegel mantığıyla konuşan topçu çavuşuna bakalım. Söz konusu çavuş birkaç askere şöyle diyordu:

"Bir top nasıl yapılır biliyor musunuz, hayır mı? İşte, bir top yapmak için silindir şeklinde bir delik alır, etrafını demirle kaplarsınız ve oldu bitti."

Topun deliğini ruh diye adlandırırsa, pekâlâ şöyle de diyebil-

’lirdi: “Bir ruh alınır, ona bir vücut konur ve işte top hazır.”

Okurun tahmin edeceği gibi, romanımın karakterlerini inşa etmek için, benim uyguladığım metafizik yöntem böyledir. Onların boşluklarını aldım, sözler ve eylemlerle sarmaladım ve işte Bay Avito, Bay Fulgencio, Marina, Apolodoro ve diğerleri karşınızda. Eğer biri çıkar da ne kadar metafizik olursa olsun, sanatsal metodun böyle olmadığını söylerse, ona diyeceğim şudur ki, kendini iyice kontrol et, kendi sözlerin ve eylemlerinin altında ve etimizden ibaret demir parçasının altında az ya da çok silindirik bir boşluk bulunduğunu gör.

Daha önceki konuya dönersek, dostum Valenti Camp’tan aldığım mektuptan, Apolodoro’nun ölümü üzerine Bay Fulgencio, Bay Epifanio, Menaguti, Federico ve Clarita’nın ne düşünüp söylediklerini merak ettiğini öğrenince, diyeceğim o ki, ben de bunu dert ettim.

Menaguti’de başlayarak, söylemem gerekir ki, Tanrımız Güzellik kilisesinin rahibi, arkadaşının başına gelen talihsizliği öğrendiğinde cıva solumuş biri gibi titremeye başladı, içine büyük bir korku düştü ve bir gün eve dönerken, Apolodoro’nun hatırasıyla takıntılı bir halde, o saatte açık olan küçük bir kilisenin yanından geçerken dört bir yana baktı, kimsenin onu görmediğinden emin olunca gizlice içeri girip sağa sola çarparak bir köşede diz çöktü ve arkadaşının ruhu için bir *göklerdeki babamız* duası etti ve aynı zamanda inanmadığı Tanrıdan Tanrı inancı diledi. Şimdilerde, zavallı, veremin son döneminde bulunmakta, iskelete dönmüş halde ciğerlerini tükürürken, kendisine inanmasını sağlaması için inanmadığı Tanrıya gizlice dua ettiği aynı Tanrıyı öldürme gayretindedir. Ölümün dört nala geldiğini görürken bir kitap yazmaktadır:

“Tanrının Ölümü.”

Clarita hakkında öğrendiklerimize göre, Federico, kocası,

eski nişanlısının intihar haberini götürdüğünde şöyle tepki verdi: "Zavallı Apolodoro, bana hep biraz şey gibi gelmişti..." ve sonra içinden kendi kendine: "bunun için onu bırakmakla iyi yaptım, çünkü eğer evlenseydik ve sonra böyle davranmak aklına esseydi..."

Federico kendi kendine şöyle dedi: "İyi olmuş; ne işe yarardı ki..."; karısına bir öpücük verdi ve başka şey düşünmek istedi, ama eminiz ki birden fazla kez merhumun görüntüsü aklına geldi ve o kadavranın sularında yüzdüğü ırmağın kenarındaki kavaklıkta onunla yaptığı konuşmayı sık sık hatırladı.

Görünüşe göre Bay Epifanio dişlerinin arasından mırıldanarak şöyle dedi: "Ama bu Apolo, bu Apolo, kim böyle olacağına inanırdı ki..!" ve o gece uykuya teslim olmadan önce, karısıyla beraber, her zamankinden daha fazla dedikodu yaptı. Onlar da bilinçlerinde pişmanlık hissettiler çünkü benim gerçeğe uygun öykümde boy gösteren tüm karakterlerde, az ya da çok pişmanlık duyma becerisine sahip bir bilinç vardır.

Derinliği sonsuz Bay Fulgencio'ya gelince, kim öğrencisinin felaketinin sebep olduğu düşünceler kasırgasında onları saymayı becerebilir? Bizce malumdur ki, ölümün gerçek tiyatrolar üstü an olup olmadığını ciddi bir biçimde ele almaktadır. Böylece şimdi Apolodoro ile yaptığı son görüşmeyi hatırlayınca, hani şu herostratizm sendromuyla ilgili olan, düşüncelerini söyleyerek istemedi de olsa onu böyle kötü bir sona ittiği ihtimaliyle, Bay Fulgencio ruhunda ürpermeler hissetmektedir. Ancak onun acısı, gerçek acısı, hakiki ve sancılı olan, düşüncelerde donup kalmaktadır ve intiharı hayatın ölümü, hayatın ölüm hakkı ve ölüm görevi ışığında incelemeyi tasarlamaktadır.

Ancak bizim Apolodoro'nun dehşet verici ölümünün en derin ve keskin etkisine maruz kalan kişi, hizmetçi kız Petra,

onun Petracığı oldu. Bu durum en kaba zekâ ve karakterin nasıl en derin ve şefkat dolu duygularla birleştiği görülsün diye yaşanmıştır sanki. Bu zavallı kızcağız, yakınlaşan ölümün baskısı altında -işte açıkça kendini öldürmek zorunda olduğunu görüyordu- aşırı derecede kıskırtılmış Apolodoro'nun içgüdüleri üzerinde oynayan Bay Fulgencio'nun teorilerinin kurbanı olan bu zavallı genç kız, küçük beyine, şu an içinde taşıdığı meyvenin babasına -a posteriori- âşık olma bahtsızlığını yaşamıştır. Kendini yalnız ve korumasız, dul ve anne olarak görmekte ve umutsuzluk anlarında son derece kötü, aşırıya kaçan çözümleri düşünmektedir.

Her ne kadar bu büyük acı bedbaht Avito'yu ve karısını kedere boğsa da ortak acılarında birbirlerini affederler, Carrascal uykuya dalarken Marina uyanır ve öyle bir noktaya gelirler ki, zavallı Madde, kendiyle beraber diz çöküp düet yaparak Biçime dua ettirmeyi başarır ve böylelikle kalpleri Tanrı katına yükselmektedir. İşte şimdi onun çocukluğundan konuşma zamanıdır, artık unutulup gitmiş gibi görünen o çocukluk döneminden. Ancak böyle büyük bir acıya rağmen, hizmetçi kızın yasını ve aşırıya kaçan acısını fark etmekte gecikmezler ve bu durum hafızalarında uyuyan belli bazı belirtileri açığa çıkarıp, onun etrafında, zavallı Petra'nın anlam veremedikleri acısı etrafında canlandırmakta, onlara böylesi bir yasın altında yatan hüznü ve acı veren gerçeği sezdirmektedir.

Böylece bir gün Bay Avito hizmetçisini çağırıp onu sorgular ve güç bela yapılan itirafla zavallı genç kız gözyaşlarını boğulur ve zavallı adam dede olma düşüncesi içinde, tatlılıkla onu teselli eder:

"Bunu dert etme Petracık, bunu dert etme bu yüzden kederlenme, bugünden itibaren bizim kızımız olacak ve bizimle kalacaksın ve senin oğlun her zaman bizim oğlumuzun oğlu olacak, bizim torunumuz ve hiçbir şeyi eksik olmayacak, ona

bakıp büyüteceğiz, böylelikle hem seni hem onu eğiteceğim. Onu eğiteceğim... Apolodoro'ya olanlar onun başına gelmeyecek, sana yemin ederim... Onu eğiteceğim, evet, onu eğiteceğim, en yalın halindeki pedagojiye uygun olarak ve ne Bay Fulgencio ne de başka bir Bay Karanlık olacak hayatında onu yoldan çıkaracak, ne de diğer çocuklarla temas edecek. Onu ben eğiteceğim, sadece ben, daha öncekinde edindiğim tecrübe bir işe yaramak zorunda, onu ben eğiteceğim ve bu dâhi olacak evet, Petracık; seni temin ederim oğlun dâhi olacak, evet, onu dâhi yapacağım, onu dâhi yapacağım ve aptalca âşık olacak; onu dâhi yapacağım."

Bunun üzerine Petracık teselli bularak, hatta her anlamda tatmin olmuş bir halde ayrılır.

Marina tüm olan biteni ve kocasının yüce gönüllüğüyle bulduğu çözümü öğrenince, asil ruhunu böyle gösterdiği için ilk olarak onu kucaklar ve ağlayarak o güne değin hizmetçisi olan kızın kollarına koşar, o güne değin diyoruz çünkü hizmetçi kavramından vazgeçerek Petracığı artık kız evlat ve zavallı Apolodoro'nun dulu olarak kabul etme kararı alır.

"Evet, Marina, evet, bulduğum çözümden mutluyum; onurlu adamlar böyle davranır, yani, aklı başında ve özellikle de bizimki ölmüşken..."

"Sus Avito, devam etme."

"Tamam, madem o yok, tüm sadeliğiyle kendi pedagojik yöntemimi uygulayacağım birine ihtiyacım vardı."

"Tanrı aşkına Avito, Tanrı aşkına sus, sus..!" diye haykırır Marina, tüm ağırlığıyla geri dönüyormuş gibi olan uykuyu hissederek.

"Ama..."

"Tanrı aşkına Avito, Tanrı aşkına, hâlâ buna devam edecek misin?"

"Ama eğer bu kez farklı ise... Kendi sistemimi yalın bir şe-

kilde uygulamama izin vermediler işte... Göreceksin, bu kez göreceksin."

"Ne dünya, Azize Meryem ne dünya!" der ve zavallı ruhunun gözkapakları üstünde son derece ağır bir uyuşukluk hissetmeye başlarken, bu arada Petracık, dul kız evlat rolünden gayet memnun halde, ikisi de bu durumdan hiçbir şey anlamadan, ama içinde taşıdığı meyvenin geleceği ile alâkalı olduğunu hissederek onun gözlerine bakar.

İşte şimdi zavallı Carrascal gözlerini açıp, karısından gizli konuşmak için Petracığı çağırır:

"Fasulye hoşuna gider mi Petracık?"

"Oldukça; bunu bana neden soruyorsunuz?"

"Hiiç, ama yiyebildiğin kadar çok yemeye gayret et, duy-dun mu, mümkün olduğunca çok ama mideni bozacak kadar değil ve bu konudan özellikle Marina'ya hiç bahsetme, duy-dun mu, ona bu konudan asla bahsetme!"

Petracık çıktıktan sonra, aynı şeyi tekrarlamak için onu geri çağırır:

"Bu konu hakkında ona hiçbir şey söylememeye dikkat et, hiç ama hiç bahsetme; ancak şunu dikkate almalısın ki, fasulye yemek senin için çok iyi."

Petracık rolünden memnun halde kendi kendine gülümseyip şöyle der: "Zavallı adam, çok iyi durumda değil, ama onu hoşnut edeceğiz..."

* * *

Böylece bu son sözü biraz uzatırken, aynı zamanda bu hikâyeyi, sonsöze ikinci bir bölüm ekleyebilmek için, eğer ilk bölüm hoşunuza gittiyse ve olumlu karşılandıysa, burada ke-siyorum.

Bu noktada, hemen bugün Barselona'ya gönderdiğim mektupla, el yazmalarının -önsöz ve söz bölümlerinden ibaret olan- kaç sayfa tuttuğunu soran mektubuma gelecek yanıtın bekleyişinde sonsöz kısmı biraz askıda kalsa da, işte ben yayımcının 272 sayfa doldurmak istediğini ve göndermiş olduğum kısmın en fazla 219 sayfa tutacağını böylelikle 53 sayfalık eksik kaldığını bildiğimden, bu sonsözün sahip olması gereken sayıya x , yayımcının elinde olan yazmanın sayfa sayısına da n dersek, zaten bilinmeyen sayfa adedini bulmak için formülü tasarlamış bulunmaktayım ki şöyledir:

$$219 : 53 :: 281_n_ : _x_$$

buradan da $x = 281 \times 53 / 219 = 67$ sayfa el yazısı eder. Buna devam etmiyorum çünkü galiba aşırıya kaçıyorum.

Böylece yeri gelmişken değinmek istediğim bir konu var; bu öğleden sonra doktor ve yayımcı bir arkadaşım ile adetimin olduğu üzere gezinti yaparken, hikâyesini bildiği kitap için hazırladığım sonsözünü ona okudum ve hemen düşüncelerin ortaklığı, doğal olarak aklımıza Lope de Vega'nın şöyle başlayan o çok meşhur sonesini getirdi:

*Bayan Violante benden bir sone istedi;
Böyle bir telaş içine girmedim hayatımda.*

Bu sonsöz nihayete ererken, bana gelecek cevaba göre, bitiriş cümlesi ya da son laf olarak bu sonenin ikinci üçlüğünü koyacağım.

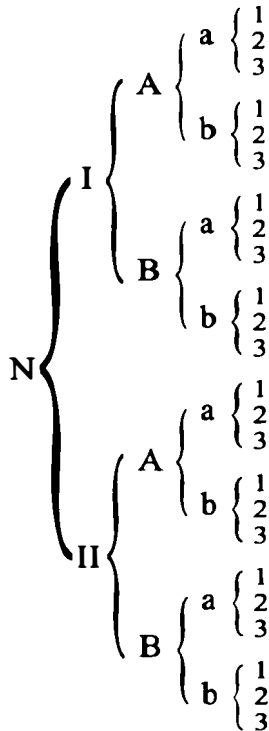
Ölümsüz eserinin ikinci bölümünde “Okura Önsöz” başlığı altında anlattığı eğlenceli hikayesiyle bizim edebiyatımızın tek ve muhteşem mizahçısını da hatırladık, nasıl unutabiliriz ki.. Hikayedeki Sevilla’lı o delinin aklına, kimseye gelmeyen komik ve saçma bir fikir gelir; sokaktan ya da herhangi bir yerden bir köpek alır ve “ayağıyla onun arka ayaklarından birine bastırıp diğer arka ayağını eliyle kaldırır ve bu sayede kamıştan bir ucu sivri boruyu uygun yerine daha iyi yerleştirir o kısımdan üfleyip şişirerek top gibi yuvarlak bir hâle getirir ve bu durumda karnına iki şaplak atıp etrafındakilere (her zaman çokça insan olurdu) şöyle diyereksalar: Siz saygıdeğer kişiler, şimdi sanacaksınız ki bir köpeği şişirmek kolay iş.”

Şimdi, çok sabırlı ve iyi niyetli okur, sanacaksın ki bir son-söz yazmak, hem de Cervantes’in yardımıyla, kolay iştir, ama buna son verdiğimde kendi düşüncemi söyleyeceğim. Ben de büyük mizahçımızın Don Kişot eserinin ilk bölümünün ön-sözünde yaptığı gibi, romanımı oluştururken zorlanıp zorlanmadığımı söylemeliyim, açıkçası kitabın başlangıcındaki önsöz ve romana kuyruk ve bir son olarak eklediğim bu son-sözde olduğu kadar asla zorlanmadım. Ben de “onu budayıp çırılçıplak bırakarak, önsöz süsü olmaksızın” ve de diğer göz boyayıcı şeyler olmadan daha çok severdim ve bu yüzden anlaşmayı reddettim, sonra bir an zihnimde şöyle bir düşünce belirdi, kitaba Walter Scott ya da Gualterio Escoto’nun bazı kitaplarında olduğu gibi notlar ilave etmek, biz İspanyolların öyle adlandırmasını istediği “Solitario”²¹ eserindeki gibi.

Biliyorum ki tüm bu dalgalanmalar ve uzatmalar insanların hatırı sayılır bir kısmı için ciddiyetsiz ve aşırı gibi gelmektedir; öte yandan onların ciddi bakışlarının bu kısımda fazla takılıp kalmayacağına güvenerek, onların benden ve benim

21 *Yalnız, münzevi.*

de onlardan kurtulduğumu düşünüyör, ancak bu durumdan onlar mı kazançlı çıkacak yoksa ben mi, bilmiyorum. Bir çare bulamıyorum, ama işte benim naturam, doğal olarak beni bağlamsız ve sıra takip etmeyen bir konuşmaya, Pindaros ve Horatius liriklerinde olduğu gibi bir hicve, genel ve bir dizi takip etmeyen planlarda, mantık ortaklığı içeren düşünce saplarının, birbirine dolanan kiraz sapları misali, birbirine geçmesine götürüyor. Ölmeden, onu tanımlar, bölümler, teoremler, şerhler, ibareler, mantıksal sonuçlar, postulatlarla indirgenmiş ve eylemler olarak adlandırdıkları -ki gerçekte alıntılardır bunlar- katı biçimde bilimsel ve didaktik bir eser yazmayı öğreneceğim, N için şu şekilde yapılmış bir şematik liste gibi:

Bu bilimsel kanaviçeyi işleyerek doldurmayı bilmediğimden, bu bilimsel hayallerin dışarıdan değerlendirilmesi sonucu, harfler cumhuriyetinde kaçak gözüyle bakılan zavallı bir yazar ve bilimler imparatorluğunda da edebiyatçı özlemlerim nedeniyle yine bir kanun kaçağı olarak görülmekten ileri gidemeyeceğim. Bu durum beraberinde belirsizliğe ilgiyi getirmektedir.

Edebiyatçılarımızın, hatta söz konusu kişi çok meşhur bir şair bile olsa, dört yüzeyli bir cismin hacmini hesaplamaktan ya da mevsimlerin nasıl oluştuğunu ya da ışığın kırılma yasasını bilmekten aciz bilim dışılığını düşünmek işime yaramaz ve edebiyatçı olmayan bilim adamlarımızın, çok meşhur bir matematikçi ya da kimyacı bile olsa bir sone ile maniye ya da bir Rembrandt tablosunu bir Rafael'den ayırt edememesini düşünmek işime yaramaz, ne kötünün de kötüsüne gitmek, ne de bilimi hissetmemiz sanatı anlamamız, bu sayede sanattan bilim ve bilimden sanat yapmamız gerektiğini tekrar etmek bir işe yarar ya da Faust, Hermann ile Dorothea ve Roma Ağıtları eserleriyle göze çarpan, herkesçe bilinen ve çok elverişli bir örnek olan Goethe'nin renklere bilimsel bir teori oluşturması, çiçeklerin taç yapraklarının metamorfozunu ve insandaki intermaxiller kemiği²² keşfetmiş olmasını tekrar hatırlatmak; bunların hiç biri işe yaramaz ve bunlardan herhangi biriyle haklılığımı kanıtlama yoluna gitmeyeceğim.

*On dört dizeden oluşur derler sone;
Laflaflı açarsa, lafta kutuyu.
Bulamam sandım sesli uyumu.*

* * *

22 Üst çene kemiğinin orta ön kısmı.

Ama evet, benim için kafiye sorunu olmamalı ve son çare olarak sesteşlere ya da hatta serbest vezinli dizelere başvuracağım. Nitekim eğer serbest vezinli ya da serbest ölçülü dizeler varsa, diğerlerinin -blank verse- dedikleri, neden serbest ya da ölçüsüz nesir olmasın? Mantığın korkunç boyunduruğuna koşulma mecburiyetimiz nedeniyle, zaman ve uzamla beraber bu üçlü ruhumuzun en zalim tiranları değil midir? Ezel ebet hayalini kurduğumuz şey, açıkça zorba olan zaman ve uzamdan, bu rezil a priori sentetik formlardan kendimizi kurtarmaktır; ama mantığa gelince, kendimizi ondan nasıl kurtarabiliriz? Özgürlük, en hazin köleliğimiz olan mantıktan bağımsız olmak anlamına mı gelir ya da gelebilir mi?

Biliyorum ki bizzat ben, diğer hâllerde ve diğer yazılarda özgürlüğün, istediği şey neyse o olsun diye, insanın olan biten neyse onu sevmeye kendini zorlaması gereken, ihtiyacın bilinci olduğu, yasanın bilinci olduğu düşüncesini kabul edip savundum, ama bunlar kendi kendimi kandırma gayretlerimi ve demir parmaklıklarına çarptıktan sonra içinde yaşamaya mahkûm olduğum aptal kafesin sonsuz uzamını kapatmak için ürettiğim düşüncelerin boyunu aşmamalı.

Evet, zaten biliyorum ki biz rahatça kafiye bulamayanlar, kafiye jeneratörünü düşünceleri birleştirmek için bir kaynağa dönüştürmeyi beceremeyenler, gerçek özgürlüğe, yasanın bilincinin içerdiği özgürlüğe erişmeyi beceremeyip, serbest nesir ya da sulu içki misali boş laflar ürettiğimiz gibi, serbest vezinli dizeler yazmaya koyuluruz.

Bu konuyla ilgili olarak, henüz üç gün önce okuduğum, 1663 yılında ilk kez sahnelenen, Moliere'nin tek perdelik komedisi "La critique de l'École des femmes" eserinde, Dorante'nin söylediği, tüm kurallar içinde en önemlisi memnun etmektir ve bir tiyatro eseri bu amaca ulaşmışsa doğru yolda demektir sözü aklıma geliyor. Dorante, sanatın kurallarının

dünyanın büyük gizemleri olmadığına bizi temin eder, ama “sağduyunun zevki engelleyebilecek şeyler üzerine yaptığı aşikâr gözlemler aynı biçimde şiirler için yapılabilir ve aynı sağ duyu geçmişte yaptığı gözlemleri, aşikâr bir biçimde her gün Horatius ve Aristoteles’in yardımı olmaksızın yapar.” Bu sağduyu sözü, yani -bon sens- ve özellikle Fransız sağduyusunu kastederek, hemen benim Bay Fulgencio’mdan duyduğum sağduyu hakkındaki sözleri hatırlatıp gardımı almama sebep oldu, ancak şimdi son sözü şişirmeye devam ederken, Molierre’in pasajına, kuralların kuralının memnun etmek olduğu hakkındaki meseleye dönüyorum.

Benim durumumda kurallar arasındaki en önemli kural, eğer mümkün olursa okuru eğlendirerek, zevk vererek ve öğreterek ya da ilham vererek, - *pariterque monendo*²³, bu saygın kalıntı ya da enkazı da araya sokalım, Latincesi hoş duruyor- yumuşak ve tatlılıkla onu üç yüz sayfanın sonuna kadar götürmektir ki “ basılan sayfa bu kadardır”.

Biraz ilham verme konusunda asıl niyetim ise, ruhumun derinliklerinde mantığa karşı yanan gizli ateşten bir kıvılcımı okura aktarmak ya da bütün düzgün insanların içinde olduğu gibi, her ne kadar küllerin altında kalsa da yanmaya devam eden o ateşi canlandırmaktır. Çünkü komik olanın duygusu mantıktan kurtulmak değilse ve mantıksız olanın bizde gülme isteği uyandırması bu nedenle değilse nedendir? Ayrıca bu gülüş, çok kısa bir an bile olsa, bu vahşi zorbadan, bu iç karartıcı *fatumdan*²⁴, bu önüne geçilemez ve kalbin sesine sığır güçten kendimizi özgür hissetmemizin vücuttaki ifadesi değilse nedir? Sonunda onu öldüren mantıktan kaçmak için değilse, başka ne için zavallı Apolodoro kendini öldürdü? Bu *ergo*²⁵, bu bir adım sonrasını gören ergo, ruhun köleliği-

23 *Eğlendirerek öğretmek.*

24 Lat. *Kader.*

25 Lat. *Bu nedenle.*

nin sembolüdür. Üzerimden ergonun boyunduruğunu çıkarıp atma gayretlerim bu romanı yazmaya beni kıışkırttı, ama mantık intikam alacak, bundan eminim, benden intikamını alacak.

Çünkü Bay Fulgencio haklıdır: “Sadece mantık karın doyurur,” ve yemeden yaşanmaz ve yaşanmadan özgürlüğe bayarak açılmaz, ergo... işte burada, bu tür kıyasların ardından intikamcı ergo, işte burada. Bir adım ötesini görebilen bir ergo’dan başka, kamıştan kalemimle –ama gerçekten de tüy kalem sapı gibi, kamış saplı kalemle yazıyorum ve bu nedenle “*calamo corrente*”²⁶ diyebilmem mantıklı oluyor- bu ergo’sal son sözü şişirmeme ne sebep olabilir? Ama işte böylesi bir son sözün kendi mantığı -iliklerimize kadar samimi olalım- karnımı doyuran bir mantığı yok mu acaba?

Komik olan mantığın ihlaliyken, mantık ise bizim zorba mantık, bizi köleleştiren dehşetli ilahi varlık olduğu şu durumda, özgürlüğün bir kanat çırpışı, ruhun özgürlüğüne ulaşmak için göstereceği herhangi bir gayret komik olmaz mı? Köle güler, diğer bir kölenin isyankâr tavrının hemen ardından, sıska bedeni üzerine zorbanın kırbacını yediğini görünce köle güler, köle güler ve tabağına döner, Mantığın kendisine verdiğini yemeye, hepimiz tabaklarımıza dönelim, çünkü “sadece mantık karın doyurur.” Ancak zavallı kölenin bu isyanında büyük bir şey, yüce bir taraf, insanüstü bir yan yok mudur? Komik ve tuhaf olanın içinde bir yerde, insanoğlunun yüceliği kan ağlamıyor mu? Zavallı yürek, zavallı yürek ağlamamak için gülüyorsun, zavallı yürek acısına katılmamak için alay ediyorsun, çünkü o acıya katılmak seni parçalayıp yok eder.

Aristofanesi’i ele alalım, büyük komedyacı ki onun gözünü korkutacak bir komedi olmadı ve bakın “Kurbağalar” isimli

26 *Çalakalem*.

komedyasında Esquilo'yu nasıl konuşturur. Zorbaya karşı başkaldırmayı hiç göze almayan biz bahtsızlar! Bize hiç acımadan, hiç dikkat etmeden, hiç merhamet göstermeden davranacak, azıcık tayın verip canavarca işler yükleyecek sırtımıza. Bunun karşılığında eğer yumruğumuzu ve dişlerimizi gösterip ona karşı gelirsek bir kez, darbeleriyle etimizden fışkıran kanın sıçradığı değneğe bakan diğer köleleri güldüreceğiz, ama zorba bize başka gözle bakacak artık ve bizi özel odasına yalnız çağırarak ve orada bize mantığı, onun gizemlerini ve büyüsünü gösterecek ve okşamalarıyla onu bize hediye edecek ve bir an için bile olsa artık onların köleleri değil efendileri olacağız. Böylece orada onun kollarında kurtuluşun gözyaşlarını dökeceğiz ve o gözyaşları görüşümüzü temizleyip netleştirecek, o gözyaşları acılarla dolup taşan gönül kadehimize teselli verecek. Orada zorbanın kollarında ağlayacağız; gülenler şanslıdırlar çünkü günün birinde onlar ağlayacak! Ama gülmeyenler, onlar ağlayamazlar ve gözyaşları yüreklerinde kalıp onları zehirler. Bakın görün ki ciddi adamlar, sadece dış görünüşüyle ve maskeleriyle gülenler, kibirde ve kıskançlıkta rehavet içinde ve sağ duyunun boyunduruğuna koşulmuş halde, zorba mantığının korkak ayakçıları ve işbirlikçileri, yorgun biçimde ilerlerler.

Bu noktada, bana şöyle seslenen üstat Pedro'nun sesi yanılanıyor: "Sadelik, delikanlı, kendini övme, her türlü gösteriş kötüdür" (*La Mancha'lı Hünerli Asilzade Don Quijote*, İkinci kitap, XXVI. Bölüm) ve üstat Pedro'nun sözleri bana göre, namussuz, kürek mahkumu ve nankör Gines de Pasamonte'yi, hani şu Sancho Panzas'ın boz eşeğini yürüten Ginesillo de Papapilla'yı, sağ duyunun sesi olarak göstermektedir.

İstmeden de olsa iyi çıraklık ettiğim üstat Pedro haklı: kendi sadeliğimde devam edip ve "incelikleri kırma adetinde olan zıtlıkları" birleştirme işine girmeden, en isabetli olacak

şekilde, Don Kişot'un emrettikleri haricinde patavatsızlık yapıp etliye sütlüye karışmamalıyım ve Don Kişot'un benden istediği şey, gösterişi bırakıp düz bir çizgide son söze devam etmem, "ki temiz gayretten bir gerçeği çıkarmanın yolu denemek ve tekrar denemek" olduğundan, virajlara ve paralel yollara girmememdir. "Ben böyle yapacağım", ne var ki Don Kişot'un aklına esip te Apolodoro'nun yardımına koşmasını ve benim pedagojik kukla oynatıcıma aniden kılıç darbeleri yağdırmasını ve kimilerini yere serip, kimilerinin kellesini koparmasını, Bay Fulgencio'yu ziyan etmesini, Menaguti'yi parçalamasını ve pek çok darbe arasından o en şiddetlisini indirip, bana rağmen içten içe ve iyi bir şekilde tüm sığınağımı taşıyan üstat Pedro'yu yerde sürükleyip, tamamen buna müstahak olsa da, onu eline alıp sıkıca kavrayarak, badem ezmesi hamurundan yapılmışçasına kolaylıkla kafasını koparmasını yeter. Ayrıca üstat Pedro'nun Don Kişot'a seslenerek durmasını ve tüm bunların hamurdan şekiller olduğunu ve beni yok edip malımın bir kısmını ziyan ettiğini söylemesi de işe yaramaz, çünkü sırf bu yüzden Don Kişot iki eliyle kavrayarak yağdırdığı sert kılıç darbelerini sıklaştırmayı, yaralar açıp öfke kusmayı bırakmaz ki böylesi bir Don Kişot ciddi adamdır ve eğer varsalar, alay edenlerin ne gerçekten alay ettiklerini bilir ve ne de herkesi güldürmesine rağmen, asla içinden gülmediği bilinir. İnsanoğlunun sefil hâli budur işte, kişi aynı anda hem gülen hem de güldüren olmayacağından, gülmek ya da güldürmek dışında bir çıkış kalmaz, güldürene gülerek ve gülüneni gösterip güldürerek diyebiliriz benim Bay Fulgencio'mun formülüne göre ki bir defasında Simia sapiens'in ayakları dibinde bunu bana öğretmişti.

Yeri gelmişken, Don Kişot'tan daha komik bir şey yok mudur? Gerçeğin dünyasında onların yel değirmeni olduğunu buyuran ve hayal dünyamızda ise aklımıza ne gelirse o olan, gerçekliğin mantığına karşı umutsuzca mücadele etmedim

mi? Peki Don Kişot'a mantık, ölüm etrafında kol gezip onu tehdit ederken değil de ne zaman geri döndü? Köle Alonso el Bueno²⁷ isyan etti ve mantık onu özel mekanına götürüp sırlarını gösterdi ve okşayışlarıyla ona bunu hediye etti, çünkü mantık, en yalın ve uysal ve teslim olmuş ve giysilerinden sıyrılmış ve zorba ve gizli saklı mantık, bizim ölümsüz hünerli asilzadenin bütün o maceralarında görülmemekte midir?

Bir süre önce "Don Kişot'a ölüm" diye bir çılgılık attım ve bu çılgılık bir karşılık buldu ve bunu "yaşasın Alonso el Bueno" demek istediğimi söyleyerek açıklamak istedim ki bu, "yaşasın köle" demek istediğim için "asiye ölüm" diye bağırmak demektir, ama şimdi bundan pişmanlık duyuyorum ve o zamanlarda Don Kişot'u iyi anlayıp hissedemediğimi, o öldüğü zaman Alonso el Bueno için de ölüm çanlarının çaldığını dikkate almadığımı beyan ediyorum.

* * *

Dün itibarıyla, vardığım bu noktaya kadar, sonsöz için 41 sayfa doldurmuşken, bugün, 7 Şubat tarihinde, bir bu kadar daha eksik olduğunu söyleyen mektubu alıyorum, yani daha sonsözün ortasına henüz geldim.

Dün, tedbir olsun diye, Apolodoro'nun ölümünün derinlikli Bay Fulgencio'da yarattığı etkiden bahsettikten sonra ve aynı ölümün Petracık tarafından nasıl karşılandığına geçmeden önce, 18. sayfanın sonundaki anlamın ne olduğunu boş bıraktım ve daha sonra 18. ve 19. sayfalar arasına, ne kadar gerekliyse o kadar yazmak için öylece bıraktım. İşte şimdi, bu boşluğu doldurabilmek için, tedbir olsun diye bıraktığım kısmı, öğrencisinin ölümünün Bay Fulgencio'da yarattığı etkinin anlamını bulma arayışında onu görmeye gideceğim.

27 Don Kişot'un gerçekteki ilk adı Alonso ve doğduğu yerdeki halkın ona verdiği soyadı çok iyi anlamında "el Bueno."

Apolodoro'nun dehşet verici ölümünün ruhunda yarattığı etki hakkında konuşmak istemeyen Bay Fulgencio'yu ziyaretten geliyorum. Bu konu hakkında neredeyse hiç konuşmadı ve çok etkilenmiş ve acılı görüntüsüyle bana şöyle dedi: "Başka bir konuya geçelim!" Böylece beni, bu çok acı verici olayla ilgili olarak onu sorgulamaya götüren sebepleri açıkladığımda, benim öyküm ve sonsözümün hemen akabinde, edebiyat gelenekleri ve pratikleri içinde çokça örneği olan bir biçimde, onun ya da benim imzama, onun herhangi bir çalışmasının konulmasıyla hacim meselesinin çözülebileceğini söyleyerek karşılık verdi. Sonra çekmeceyi açarak oradan bir el yazması çıkartıp, şöyle diyerek bana teslim etti:

"İşte size gençliğimden bir eser, bana teklif edilen bir düelloyu reddettikten sonra yazdığım, "El Calamar" isimli küçük bir diyalog. Eğer bu yeterli olmazsa, kendinizinkilerden birini koyun. Dur bakalım: Bir defasında bana okuduğunuz 'Liberalizm günahdır' yazısını neden bu iş için kullanmıyorsunuz?"

"Ama işte ben -dedim ona- tek ciltlik kitapta bir üslup birliği de olsun istiyorum; sucukta dana etiyle domuz etini karıştırabilirsin, ama ne sardalya ne de erik koyabilirsin."

"Üslup birliği... Üslup birliği...! Sizler hep gerçekte kimenin doğru dürüst anlamadığı, geçmişte kalan teranelerle çıkageliyorsunuz. O halde söyle bana dostum Unamuno, siz bu dünyada ne gibi bir üslup birliği olduğunu düşünüyorsunuz? Her ne kadar bir sanat eseri üslup birliğine ihtiyaç duysa da kitap, bunu iyi anlayınız, kitap, içeriğinden bağımsız olarak, kitap cildinin kendisi edebi değil basımla ilgili bir sanat eseridir ve birliği, kağıdının birliği, yazı karakterinin birliği, sayfa biçiminin, baskı türünün birliğinden ibaret ol-

mak zorundadır. Ayrıca editörlerin kaygılarını çok yerinde buluyorum ve bizim ölümsüz kitapla ilgili olarak en çok hoşuma giden anekdotlardan birinde, işte Kral Felipe'nin kamarasında katiplik yapan Juan Gallo de Andrada, Miguel de Cervantes Saavedra tarafından yazılan 'La Mancha'lı Hünherli Asilzade' isimli kitabı konsey üyesi beylerin gördüğünü onaylar ve kitabın her forması için üç buçuk maravedi²⁸ değer biçerler ve kitap seksen üç formadan oluştuğu için -bunu söylerken Bay Fulgencio'nun önünde Don Kişot açık halde ve gözü önünde duruyordu- bahsi geçen kitabın fiyatı ortaya çıkıyordu, iki yüz doksan buçuk maravedi fiyata satılmak zorundaydı ve bu fiyata satılabilmesi için izin belgesi verdiler ve bu meblağın kitabın ilk sayfasına konulmasını, bu ibare olmaksızın satılamayacağını buyurdular. Don Kişot'a değer biçme konusunda bir şeyler yazmayı düşünüyorum. Ayrıca yeri gelmişken, sarayda bir şair ve kitabevi sahibi arasında vuku bulan, üzerinden çok yıllar geçmemiş bir olayı anlatmak zorundayım. Olay şöyle ki, şair kendi şiirlerinden oluşan bir cildi kitapçıya verip, indirimli olarak birkaç kopyasını almasını istedi. Kitapçı cildi alıp hiç açmadan enine, boyuna ve hacmine baktı ve şaire şöyle bir soru yöneltti: "Peki bu kitap için ne kadar istiyorsunuz?" "Üç peseta," diyerek cevap verdi şair ve kitapçı buna şöyle karşılık verdi: "Bana pahalı geldi." O zaman şair haykırdı: "Ama dikkatinizi çekerim elinizde tuttuğunuz saf altındandır." "Saf altından mı, şu halde bana yaramaz," dedi kitapçı cildi geri vererek. İnan bana, Konsey üyesi beylerin saf altın Don Kişot'a değer biçmesi gibi, saf altına bile değer biçmeyi bilmek gerekir."

Bay Fulgencio bana pek çok şey anlatıp ikna etti ve çıkarırken kendisine ait, daha önce bahsettiğim "Kalamar" isimli

28 *Eski bir İspanyol para birimi.*

diyalogu ve “Bir Kokotoloji incelemesine dair notlar” yazılarını vererek, uygun olacağına inandığım biçimde değerlendirmem için izin verdi.

Böylece bu sonsözü, daha önce söz verdiğim gibi, Lope de Vega’nın sonesinin son dizesiyle sonlandırıyorum:

Saydıysan on dört dize, işte sana sone.

BİR KOKOTOLOJİ İNCELEMESİNE DAİR NOTLAR

MUKADDEME

Bu kısımda, tamamen insani ve yüce değerler ele alınmaktadır ve bilinen, bilinmeyen, bilenemeyen şeyler, mümkün olduğu sürece daima, netleştğinde bulutsu ya da homojen ilkelikten devşirilir. Bu çok mühim faydası olan çalışmadan önce ve özellikle, bilim kavramını yerleştirmek gerekir, çünkü böyle bir kavramı oluşturmada, herhangi bir bilim dalında ileri doğru tek bir adım bile atmak tamamen imkânsızdır.

Bilim kavrayışı ile ilgili bu konu, bizi bilme meselesini ele almaya götürür ve tüm bunlarla ortalama boyutlarda bir cilt rahatlıkla doldurulabilir.

KOKOTOLOJİNİN TARİHİ

Şöyle diyerek başlayacağım ki kokotoloji tarihi, var olan her şeyin tarihi gibi, zamanın karanlıklarında kaybolan, ihtimal dahilinde ve tasarlanabilir bir şeydir ve Larousse'a başvurup ne dediğine bakalım. Tasavvur edileceği gibi bir şey demediğinden, kâğıttan kuşları, genel olarak tüm oyunlar içinde bulunan bir çocuk oyunu olarak değerlendireceğim.

METOT AÇIKLAMASI

Bu kısımda neden ilk olanı ilk sırada, ikinciği ikinci sırada ele aldığımı ve neden üçüncü sıradakinin dördüncüden önce ve dördüncüden sonra beşincinin gelmesi gerektiğini ortaya koyacağım. Bu çok önemli bir bölümdür ve çok fazla güç gerektirir.

Gerçekte metodun her şey demek olduğu bilinerek, bilim metoda indirgenir, yani yola, çünkü işte metot Yunanca yol demektir. Böylece iki türlü yol olduğunu dikkate alarak, yollar, ya da metotların bazılarının durağan, kişinin üzerinde yürüyüp dolaştığı, diğer bazılarının ise “yürüyen yollar”, kişiyi götüren, akışkan yollar ya da nehirler gibi olduğundan hareketle, metotları böleceğim ve sonuç olarak onlarda vücut bulan bilimleri iki büyük gruba ayıracağım: Durağan ya da karasal metotlar ve hareketli ya da akışkan metotlar.

Eğer bana bunun metaforlarla oynamak olduğunu söylerlerse, her şeyin bir metafordan ibaret olduğunu söyleyip yakamı kurtaracağım. Ayrıca, matematik bilimi gibi demirden yollar ya da metotlardan, hava yolundan, föniküler yoldan, stabilize köy yollarından, keçi yollarından, patikalardan, kestirme yollardan vs. bahsederek metaforu zorlayacak ve muhteşem ve son derece ilham verici bir biçimde, felsefeyle kıyaslayarak her yerin yol olduğu denizden, yine her yerin yol olduğu ve şiirle karşılaştırdığım havadan bahsederek bitireceğim. Çünkü şurası kesindir ki, şiiri de bilimler arasına dahil etmek gerekir. Bu noktada Homeros’un “nemli yolları” tam yerine oturur ve fırsattan istifade Homeros ve Helenizm’den bahsedeceğim.

ETİMOLOJİ

Kokotoloji iki kelimedenden meydana gelmektedir; Fransızca'dan "*cocotte*" (*kâğıttan kuş*) ve Yunanca "*logos*"tan gelen loji, bilim anlamına gelir. Fransızca "*cocotte*" kelimesi çocuk diline ait bir kelimedir ve ilkel ve düz anlamıyla tavuklar, sonra da genişletilerek tüm kuşlar için kullanılır. Okyanus ötesinde kâğıttan kuşlar ve neşeli hayat yaşayan genç kızlar anlamındadır. Burada, kuşlar ve bu kızlar arasında onlar gibi kırılğan bir kıyas yaparak, biraz ileri gitmek zorunda kalacağım.

İlk mesele, bizim bu yeni bilimimizin ismiyle bağlantılı olarak ortaya çıkar, Latince ve Yunanca kelimelerden oluşan melez kelime "*sosyoloji*"de olduğu gibi, pek çok ciddi insan, ismindeki bu melezliği yeni sosyolojiye karşı ciddi bir argüman olarak görmüşlerdir.

Belki bu bilimi papiornitoloji diye adlandırmak daha yerinde olur (*παπιρρνιθιολογια*), yunanca "*papyros*" (*πάπυρος*) kâğıt, "*ornithion*" (*ὄρνιθιον*) kuş ve "*logia*" kelimelerinden, ama bu isimde bazı ciddi uygunsuzluklar buluyorum ve bu çalışmayı yayınladığımda açıklamak üzere kendime saklıyorum.

Ayrıca ismin önemli olduğundan şüphemiz olmasın, bir düşünce ya da nesneye verdiğimiz ismin, onun tam olarak en önemli yönüne işaret etmesi gibi. Şu saçma "*le nom ne fait pas à la chose*" aforizmasını reddedelim, "*bir şeyi ismi var etmez*" anlamında. Evet, şeyler isimleriyle var olur, hatta onlar tarafından yaratılır.

Yuhanna İnciline göre, birinci bölümün ilk cümlesinde "*Başlangıçta söz vardı,*" derken, Yaratılış kitabının I. bölüm 3. cümlesinde geçen "*Tanrı buyurdu: ışık olsun ve ışık oldu*" ifadesi, onu sözüyle yaratarak sözün daha önce gelmediğini söylemiyor mu acaba? Bu arada Faust söz olmasını imkânsız

bulur, önce fiil der ve bunu şöyle ifade eder: “önce anlam vardı” (*Im Anfang war der Sinn*), ancak daha sonra şöyle diyerek düzeltir: “Başlangıçta güç vardı” *Im Anfang war die Kraft* ve şöyle diyerek sona erdirir: Başlangıçta eylem vardı *Im Anfang war die That*. Hayır; bu noktada Faust doğru yoldan çıkıyor; başlangıçta söz vardı diyelim ve sonra Tanrı topraktan doğadaki bütün hayvanları ve gökteki bütün kuşları yarattı ve “onları nasıl adlandıracağını görmek için Adem’e getirdi ve Adem bu canlı hayvanları nasıl çağırdıysa isimleri o oldu” (Yaratılış, II, 19). İşte Adem’in bütün kır hayvanlarına ve gökteki tüm kuşlara isim verme eylemi, onları sahiplenme yolu oldu ve bugün şeyleri adlandırırken, düşünsel olarak onları sahiplenmiş oluyoruz.

Herhangi bir şeyi bilmek, onu adlandırmak değil de nedir? Bir şeyi bilmek onu sınıflandırmaktır derler bize filozoflar, onu diğerlerinden ayırt etmektir ve onu ne kadar iyi ayırt edersen o kadar iyi tanırsın. Cahil insan şeylerin sadece özel isimlerini bilir, onların “agnomen”ini, bugün dediğimiz gibi vaftiz edildikleri ismi; onları Cayo, Tito, Pedro ya da Juan diye çağırır. Daha az cahil olan ise göbek adını da bilir; biraz daha eğitim alınca soyadını öğrenir ve bu böyle birbirini takip eder. Şeylerin biliminde ne kadar ileri gidersek, o şeylere o kadar fazla soyadı veririz, şeceresini daha iyi tanırız ve onları o alem içinde, kendisine uyan yere daha iyi yerleştiririz. Pek çokları için, doğa tarihi denen şey, bir isim listesinden başka nedir?

Bizzat kelimenin kendisine onun önemini ve işlevini soralım, onu bizim Latince dilinde sorgulayalım ve o bize diyecektir ki isim kelimesinin kökeni NOMEN ve GNOMEN aynı kökten gelir, GNO - “gnosco” fiilinden- “cognosco”, tanımak ve GNO kökü GEN kökünün kız kardeşi olduğundan - “gigno”-, vücut vermek; adlandırmak tanımadır ve tanımak vücut ver-

mek, şeyleri adlandırmak, onları var etmektir. Eğer Germenik ve Anglosakson dillerine başvurursak bize derler ki söz kelimesi İngilizce "worth", Almanca "wort", "werden" fiilinin akrabasıdır; olmak, vuku bulmak, meydana gelmek ve söz, bir olmak, bir vuku bulmak, bir meydana gelmek olacaktır. Evet, kelimelerle ifade edilemez ve anlaşılamaz biçimde tek ve aynı şey.

İşte Carlyle, *Sartor Resartus* eserinde (Tekvin, II. Kitap, I. Bölüm) Diógenes Teufelsdröckh karakterini şöyle konuşturduğunda haklıdır: "Doğrusu şu ki Gualterio Shandy'nin üzerinde ısrarla durduğu gibi, neredeyse her şey büyük ölçüde isimlere dayanıyor. İsim, benlik Yeryüzünü ziyaret ederken üzerine geçirdiğiniz ilk giysidir, öyle bir giysi ki, giyildiği andan itibaren kendi derimizden daha sıkı (çünkü bazı isimler var ki otuz asır dayanmıştır) bizi kavrar. İşte şimdi, dışarıdan, sadece içeriye doğru değil en merkez noktamıza kadar ne gizemli etkiler gönderiyor, özellikle ruhun henüz emekleme çağında, yumuşak, bol yapraklı bir ağaca dönüşeceği o görünmez tohumu büyütme zorunda kaldığı, o plastik ilk çağlarda. İsimler mi? Eğer isimlerin etkisini açıklayabilseydim, bütün giysiler arasında en önemlisinin etkisini, ikinci bir büyük üstat Trismegistus olurum. Sadece tüm ortak diller değil, aynı zamanda bilim ve şiir de eğer incelersen, tam anlamıyla bir isimlendirmeden başka şey değildir... En düz anlamıyla şu atasözünde denildiği gibi, 'birine sürekli hırsız dersin, sonunda çalar'..." İşte böyle Carlyle.

Goethe kendi payına, "Şiir ve Hakikat"te (II, 2) bize şöyle der: "İsmimle alay edilmesine izin verilmesi hiç doğru bir şey değil, çünkü bir insanın özel ismi, onun üzerinde asılı, iplerini çözüp sıyrılabileceğimiz bir pelerin değil, üzerimize mükemmel şekilde oturan ve hatta kendi derimiz gibi bizimle ve bizim üzerimizde büyüyen ve biz zarar görmeden tırmananıp

yüzölmesi mümkün olmayan bir giysidir.”

Son olarak, alıntıları bitirmek için, Shelley’nin²⁹ “Zincirsiz Prometheus” eserinden (Prometheus Unbound, Act. II, sc. IV) bize şöyle diyen manidar dizeleri buraya kopyalamak yerinde olur: “İnsana konuşmayı öğretti ve konuşma düşüncüyü yarattı ki bu kâinatın ölçüsüdür.”

*He gave Man speech, and speech created thought
Which is the measure of the universe.*

İsme dair, üzerinde “Onomastik” etiketi bulunan defterimden çıkaracağım tüm bu ve diğer değerlendirmelerle, yeni bilime verdiğim ismin başlıca önemini, adlandırarak yarattığım gibi, açıklayacağım. Çünkü isim ve onun etimolojisi kendi tanımından önce gelmelidir.

TANIM

Burada, tanımın ne olduğunu ve kaç farklı biçimde tanımın yapılabileceğini ve tanım kelimesinin etimolojisini ortaya koyduktan sonra, en basiti olan kâğıttan kuşlara dair bilim tanımından başlayarak, kokotolojinin kaç farklı tanımı olabileceğini vurgulayacağım.

BİZİM BİLİMİMİZİN ÖNEMİ

Bunu bilmeyen cahil okur ihtimaline karşı, söz konusu bilimin a priori olarak önemini iyi ortaya koymak çok mühimdir. Bu konu, bazı diyalektik hatiplerin bir argüman geliştirdikten sonra şöyle ilave etmeleri kadar önemlidir: “İşte, mesele, açık bir şekilde gösterilmiştir... aşağı yukarı budur,” dinleyicinin

²⁹ Percy Bysshe Shelley

anlamamış olma ihtimaline karşı.

Kokotolojinin önemi, ileride göreceğimiz gibi, mükemmel bilim olmaya ulaşma olasılığıdır.

DİĞER BİLİMLER ARASINDAKİ YERİ VE ONLARLA İLİŞKİSİ

Burada, pek çok tartışmaya konu olan, iki son derece önemli nokta vardır. Gerçekte ikincisi birinciye bağlıdır ve işte bilimimizin ona karşılık gelen üstün noktaya yerleştirilmesi için, öncelikle diğer bilimlerle ilişkisini belirlemek zorundayız.

Fizikokimya ile ilişkilendirilir çünkü kuşların yapıldığı kâğıt ister ince ister çok kalın olsun, tüm fizik ve kimya yasalarına bağlıdır; ağırlığı vardır, bir renk yansıtır, yırtıldığında ses çıkarır, ısıyla genişler, ateşle yanar, bazı asitlere duyarlıdır vs. vs. Doğa bilimleri ile ilişkilidir çünkü söz konusu kâğıt bitkisel malzemeden üretilir ve bunlar iyi bilinmeden böyle bir malzemeyi iyi tanıyamayız. Psikoloji ile ilişkilidir çünkü kâğıttan kuşlar çocukların ruhsal gelişiminde rol oynar ve çocuk oyunu olarak önemi nedeniyle toplum bilimleri ile ilişkisi vardır. Ama her şeyden önce özellikle, ileride göreceğimiz gibi, matematik bilimiyle ilişkisi vardır, çünkü kâğıttan kuş belirli geometrik şekillere sahiptir ve analitik formüllere bağlı olabilir.

BÖLÜMLER

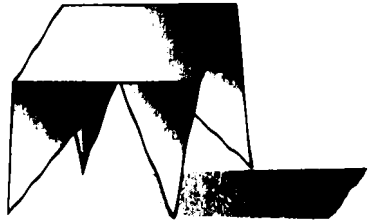
Burada kokotolojinin bölümlenmesinden bahsedeceğim, çünkü I, II, III, A, B, C, 1, 2, 3, a, b, c vs. diye bölümlere ayırmadan hiçbir bilimsel çalışma yapılamaz. Bilim bir su damarı gibi akıcı olamaz, bir tespih gibi sakın ve kesintilerle ilerlemesi yerinde olur.

EMBRİYOLOJİ

Kâğıtsı protoplazmadan oluşan kâğıttan kuşun embriyoloji çalışmasına başlamak zorundayım ki bu, kuşun içinden çıkmak durumunda olduğu ilk gelişim dönemindeki yumurtadır. Böyle bir yumurta, mecburen kare şeklinde, imkân dahilindeki en mükemmel kare olmalıdır, çünkü bir dörtkenar ya da paralelkenar, bizim başımıza geldiği gibi, araştırmacının deneyerek görebileceği üzere, bir işe yaramamakta, bunlardan kuş değil bir canavar çıkmaktadır.

Kâğıtsı yumurta-kare ilk olarak dört açısının uçlarının merkezde bir araya gelmesiyle bir dönme ya da katlanma hareketi deneyimler, daha sonra iki katmanlı ikinci dönem olan -blastotetragon-³⁰ başlar ve dört kenarın katlanmasıyla meydana gelen oluşum -endoderm- ya da endopapiro, ve yumurta-kare merkezindeki oluşum -ektoderm- ya da -ektopapirodur.

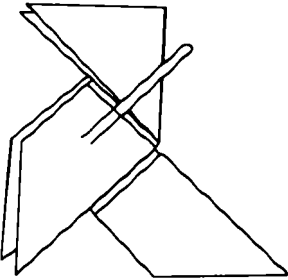
Bir kez bu ikinci dönemi yaşayan -blastotetragon-, üçüncü katlamayla, bunun uçlarının ters yöne doğru, yani endopapiro'ya doğru katlanmasıyla üçüncü bir

30 Tetragonal formdaki blastula manasında. Ç.N.

komplikasyon deneyimler ve böylece kâğıtsı gastrula meydana çıkar. Bundan da ilerleyen süreç yoluyla ki bunu esrimde ayrıntılı olarak tarif edeceğim -kesin şekiller içerecek biçimde-, kâğıttan kuşun ilk biçimi, temel ve primitif formu ortaya çıkar ve katlanan uçlar öncelikle kafa, ayaklar ve kuyruğa dönüşecektir. Buradan da başka bir süreci takip ederek bir masa oluşturabiliriz, -kâğıtsı trapez-, bilinen en basit dört ayak ya da tetrapod formu, tam bir dört ayak, saf bir tetrapod olduğundandır ki, bazı bilginler herhangi bir temele dayanarak, dört ayağın masanın yüzünü ya da tablasını desteklemeyip, tam tersine bu tablanın ayakları dik tuttuğunu düşünmektedir. Bu noktada da çok geniş değerlendirmelere yer vererek bu tür -kâğıtsı trapez- kalıbının nasıl daha üst düzey organizmalarda, hatta bu uç noktaların gövdeyi taşıması gerekirken, gövdenin onları taşıdığı insanoğlunda bile, yeniden oluşturulduğu konusunu açacağım ve insan türünde, insanların elleri ve ayakları olması hasebiyle, -trapez- kalıbı üzerinde çalışacağım.

Üçüncü periyottan sonra, detaylandıracağım süreç vasıtasıyla, dört primitif noktadan hasıl olan dört kaburga ve bilimsel bir isim verilmesi gereken kafasındaki iki üçgen biçimli ceple karakteristiği biçimlenen, normal kuşun geliştiği dördüncü periyot gelir.

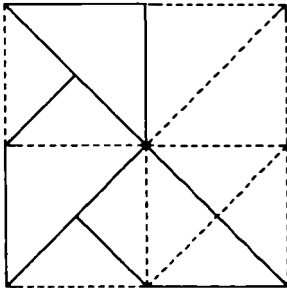
Daha sonra kuşa ceplerin belirdiği beşinci periyoda geçmek durumundayım ve burada, büyük ilerleme kaydedilen bu periyotta, keseli hayvan görüntüsündeki bu kuşları bilgece ele almak zorundayım. Çünkü bu ceplerin ortaya çıkışı, şüphesiz en temel fenomen-

lerden biri, organik sürecin en önemli sonucudur. Bu ceplerle beraber kuşumuzda bir çeşit alt çene kemiği doğmuştur ve ağız boşluğu şekillenmiştir. (Tüm bu anlatılanlardan sonra, okurun bir kare kâğıt parçası alıp dediklerimizi kendisi için tecrübe etmeye başlaması mutlak surette elzemdir, çünkü kotoloji kesin olduğu kadar deneysel bir bilimdir.)

Ceplerle eş zamanlı olarak ağızın ortaya çıkması, olabilecek en şaşırtıcı ve ilham verici fenomenlerden birisidir ve hak ettiği kadar üzerinde durmam uygun olacaktır.

Ağız ve ceplerle eş zamanlı biçimde, kuşun bu beşinci seviyesinde, göğüs kaburga kemikleri aynı zamanda sırt kaburga kemiklerini oluşturarak iki katına çıkar.

Altıncı, yedinci ve diğer periyotlar hakkında hiçbir şey söylemeyeceğiz, ama sonsuz sayıdaki bu periyotlar ya da seviyeler üzerine, nasıl sonu gelmez oldukları üzerine, aklı başında ve derin bir biçimde fikirler yürüteceğim kesinlikle. Bununla beraber, her yeni seviyede kâğıttan kuşun kalınlığı da artmakta ve malzeme geometrik mükemmelliğe ciddi bir direnç göstererek karşı gelmektedir, bu nedenle daha üst sıradaki bu seviyeler, geometrik mükemmelliğe uyum sağlamadıkları halde, görünüşe göre bir var olma mücadelesine mahkûm gibidirler. Bu durum bizi kuşun anatomisini incelemeye götürmektedir.

ANATOMİ

Gerçekte, kâğıttan kuşun var olma sebebi onun geometrik mükemmelliğidir, öyle bir mükemmellik ki her ne kadar hepsi ona ulaşmak için uzansa da asla ulaşmayı başaramazlar.

Mükemmel kuş, ilave edilen şekilde gördüğümüz gibi, mükemmel bir karede kayıtlı olabilmek durumundadır ve çıktığı yumurtanın kâğıttan bir kare olduğunu hatırlarsak, görürüz ki mükemmelliği kendi yumurta-karesine kayıtlı olabilmesine, kökenine sadık kalmayı başarmasına bağlıdır. Buradan çıkaracağımız sonuç ise, tüm varlıkların mükemmelliğinin, onu meydana getiren yumurtaya adının yazılmış olmasına ve onu koruyup, kökeninin sınırlarını muhafaza edebilmesine bağlı olduğudur.

Şurası açıktır ki, yeryüzündeki hayatımızın eğreti ve sefil şartları, diğer uygunsuzluklar arasında sunulan malzemenin -kâğıdın kalınlığı ve mükemmel olmayan diğer özellikleri gibi- sonucunda, tüm kesinliğiyle katı bir ideale, geometrik idealine ulaşan herhangi bir kuş yoktur; ideal kelimesi, Platonun saf düşünceler diyarından süzülüp gelir. Kâğıttan kuşun yüce arketipi, ezelden beri geometrinin bağrında yatmakta olan, geometrik bir imgedir. Bir kâğıttan kuş o arketipe ne kadar yakınlaşırsa, kayıtlı olduğu kare şekli ne kadar mükemmel olursa, kendisi de o kadar mükemmel olur ve erişilmez süper-kuşa o oranda yaklaşır.

Bu noktada karşımıza son derece ilgi çekici ve çok ufuk açıcı bir mesele çıkar ve bu da her kuşun onu diğerlerinden kesin biçimde ayıran bireysel özelliğinin, boyutları dışında, mükemmel olmayan, kusurlu ayrıntıları olduğudur. Çünkü bütün kuşlar mükemmel olsa, birini diğerinden ayırt etmek sadece niceliksel olarak, bu durum mükemmel karelere kaydedilemez, boyutu nedeniyle, ayrıca uzamda işgal ettikleri yerlerin farklı olmasıyla mümkün olacak ve niteliksel olarak mümkün olmayacaktır. Tamamen özdeş olmasalar da kenarları eşit uzunluktaki iki kare ya da iki üçgen kadar benzer ya da aynı olacakları kesindir.

İşte görünüz ki, mükemmellik kişiselliğin yitirilmesi paha-

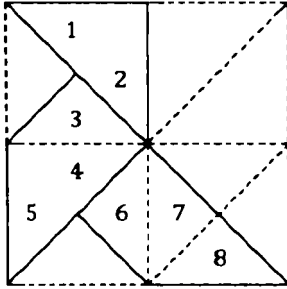
sına kazanılmaktadır ve bir varlık ne kadar mükemmel ya da arketipine yakın olursa, o kadar az kişiseldir ve bu noktada kâğıttan kuşlar aynaymış gibi onlara bakıp kendimizi görelim, mükemmel yumurtaya kaydedilebilecek bir insan, bir üstün-insan olmaya göz dikmenin uygun olup olmayacağını ve böylesi bir mükemmelliği elde etmek için her birimizin kendi kişisel yanından feragat edip etmeyeceğini düşünelim. Elbette bize Yüce Babamız gibi mükemmel olmamız söylendi, ama bu durum, erişilmesi imkânsız son noktaya uzanmaya çalışmamızı gerektirir.

Son tahlilde, evet, mükemmellik seviyesine geldiğimizde kişiselliğimizden feragat edelim ve aynı olmayı göze alalım; gerçek ve hakikaten aynı, mükemmel ve arketiple kaynaşmış. Çünkü eğer Tanrı, bazılarının savunduğu gibi, benim sonsuzluktaki izdüşümüm ise, tıpkı sonsuzlukta bulunan paralel hayatlarımız gibi ve ebediyette benim, senin ve diğerinin ve herkesin izdüşümleri birbirine denk geldiğinde, oradaki sadece tek bir yansımadır, bizim benlerimizin tanınıp, birleşip, mükemmelleştiği yer Tanrıdır. İşte bu kolektif ben'dir, evrensel ben, Ben-Herşey.

Şimdi bana, kokotolojinin çok çok önemli bir bilim olmadığını ve göz kamaştırıcı manzaralar sunarak insan zihninde öylesine geniş ufuklar açmadığını söyleyiniz.

Kokotolojinin bize sunduğu böylesine önemli sorunları gerektiği gibi ortaya koyduktan sonra, kuşun profilden yansıyan görüntüsünün bize sunduğu bölümlere dikkatimi veriyorum ve bunlar, şekilde görüldüğü gibi sekiz tane olup, ikisi kafa, üçü ayak, üçü de kuyrukta bulunmaktadır ki zaten kâğıttan kuşun dış tarafı kafa, ayak ve kuyruktan ibarettir. Kafada bulunan iki bölüm sırayla -protocefalo- ya da ön kafa (1) , -metacefalo- ya da art kafa (2); ayaktaki üç bölüm: -protopodo- (3), -mesopodo- (4) ve -metapodo- (5) ve kuyruktaki üç

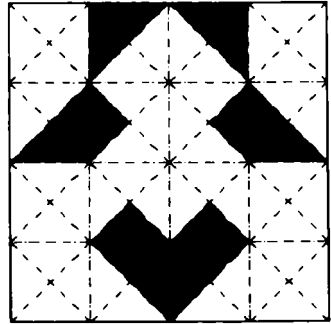
bölüm: -protocerco- (6), -mesocerco- (7) ve -metacerco- (8). Tüm bu sekiz bölüm üçgenlerden, birbirinin aynı olan dik açılı ikizkenar üçgenlerdendir ve sonuçta kâğıttan kuş aslında fevkalâde bir üçgenler bütünü olarak, dik açılı ikizkenar üçgen bir varlıktır.

Burada, kuşumuzun mükemmelliğinin özetini görünce, yeni, hayranlık uyandıran, ilahi ve teleolojik bir uyuma sahip oluruz ki bu uyum, eklenen şekilde görüldüğü gibi, işaretlenmiş olan on altı tanesi iyi katlanmış bir kuşun dış bölümünü oluşturan, toplam altmış dört temel unsur ya da

hücre diyebileceğimiz dik açılı ikizkenar üçgenden ibarettir.

Bu noktada elimizde olan şey, anatomik yapı histolojiden çıktığından, gözle görünenlerin gözle görünemeyenlerden oluştuğu ve tüm varlıklar gibi, onları oluşturan bu temel unsurların biçimi ve organizasyonuna bağlı oldukları bilgisidir.

Gerçekten de bitkisel hücre ve hayvansal hücre arasındaki fark çok iyi bilinmektedir ki, ilki sert duvarlar arasına kapatılmış ve o duvarlarla kaynaşmış aralarında esir kalmışken, hayvan hücresi daha serbesttir, amip gibi -kan yuvarları serbest hayvan hücrelerine dair bize fikir verir- eminim iyi bilinir, böylesi bir farklılık, mevcut bitkisel ve hayvansal yapılardaki farklılıkların başlıca belirleyicisidir. Temel unsur, bir varlığın tüm yapısını etkiler.

Bunu mimaride de görürüz, bütünün biçimi, kullanılan mimari hücrelerle, bu unsurlarla belirlenir ve böylece ahşap mimarisi daha sonra taş malzeme ile taklit edilmiş, taş mimarisi ya da yontulmuş taş mimarisi, tuğla mimarisi ve hatta demir mimarisi ortaya çıkmıştır. Bu konuyu geliştirmek için mimari ile ilgili özel eserlere başvuracağım ve eserimin bu bölümünde, başlıca Mısır, Asur, Akad, Frig, Yunan vs. abidelelerini göstereceğim bol miktarda gravüre yer vereceğim.

Böylece kâğıttan kuş, hiç şüphe yok ki, deyim yerindeyse kâğıdın talep ettiği ve gerektirdiği, doğal olarak kâğıttan türeyen mimari bir formdur, kâğıtta biçimin mükemmelliği, mükemmel bir kâğıtsı varlık.

Onun her tarafında bitmek tükenmek bilmeyen armonik diziler ve gizemli ilişkiler hayranlık vericidir. Kâğıt kuş, her şeyden önce üçgen bir varlıktır ya da daha doğru bir ifadeyle, dikaçısıal-ikizkenarsı-üçgensisi ve dik açılı ikizkenar üçgen bir karenin yarısı olduğundan, ölçütümüzde kâğıdın oynadığı rol kadar, kare ile olan çok özel ve derin ilişkisini de görürüz. Kuşun hatlarından bazıları, tepe noktasından gagasına ya da diz kısmından ayağına gidenler karenin kenarları ve diğer bazıları, merkezden çıkıp gagada ve ayak uçlarında sonlanan üç çizgi bu karenin köşegeni gibi durmaktadır, yani bunları olması gerektiği gibi, birimler şeklinde ele aldığımızda, $\sqrt{2}$ gibi tam ölçülemeyen bir sonuç çıkmaktadır. İşte bu nokta, kuşun özgül olarak ölçülemezlik ile ilişkisine nasıl gireceğini göstermektedir. Kuştaki bu ölçülemezlik, insandaki spirütüelliktir ve bu bize kâğıttan kuşun duyu ötesi bir hayatı olması gerektiğini söylemektedir, çünkü, tüm yaratılmışların Yüce Yaratıcısının, herhangi bir amaç gözetmeksizin buna benzer bir ölçülemezliği ona bahşetmesi ihtimal dahilinde midir, bu gizemli $\sqrt{2}$ ilişkisinin herhangi bir amacı olmadığını varsayabilir miyiz? Kâğıttan kuştaki her şey bize açıkça

önceden tasarlanmış bir planı göstermekte, gizli bir tasarımı ifşa etmektedir ve onu maddesel olarak inşa eden çocuğun ne ikizkenar üçgenlerden ne ölçülemezlikten, ne de $\sqrt{2}$ meselesinden anladığını bilemeyecek kadar salak olmadığımızdan, söz konusu çocuğun Yüce Güç için, bir kâğıttan kuşu ayağa kaldırmaktan çok daha önemli bir kadere hizmet eden, sadece her şeyden habersiz bir enstrüman olduğunu itiraf etmek mecburiyetindeyiz. Hatta, akla yatkın olduğu için yaratılışın kralının camdan kırılğanlığına zarar verebilme ihtimali olmasa, kâğıttan kuşun bu çocuk için değil, çocuğun kuş için yapıldığından şüphe etmeye cesaret edebiliriz. Ancak bu konuya daha ileride, kâğıttan kuşun kökeni ve amacı bölümünde değineceğim.

Bir diğer muhteşem armoni, iz düşün alanına bakıldığında, kuşun yapıldığı kâğıdın alanının yarısı kadar alanı kaplıyor olmasıdır ve sayfa 199'daki birinci şekilde gördüğümüz gibi, kareyi oluşturan on altı üçgenden sekizi kuşun alanına denk gelmektedir. Yani bu demektir ki, kuşun alanı, yapıldığı karenin alanının yarısıdır, tıpkı onu oluşturan o üçgenlerden her birinin, bir karenin alanının yarısına eşit olması gibi; hayranlık verici bir uyum! Ayrıca aynı sayfadaki ikinci şekle baktarsak, karalanmış üçgenlerin sayısının 16 olduğunu, kâğıtsı protoplazmadan çıkan ilkel yumurtayı oluşturan üçgenlerin toplam sayısının, kâğıtsı embriyonik morulanın üçgen biçimli hücrelerinin sayısının da 64 olduğunu, yani dış alanının, kâğıttan kuşun derisinin alanının bunun dörtte biri olduğunu, ne eksik ne fazla kare yumurtanın dörtte biri olduğunu görürüz, yeni ve gizemli armoni!

Bu şekilde, kuşta ortaya çıkan hayranlık verici yapının farklı ve harika metrik, ölçülebilir ve ölçülemez ilişkilerini analiz etmeye devam edeceğim ve statik ile ilişkilerinin analizinden sonra, dinamik ile ilişkisine yoğunlaşacağım. Evet, her

ne kadar kâğıttan kuşun dinamikle bağlantısı olamayacağını ve yanlışlıkla yazdığımı sananlar olsa da dinamik dedim.

Madem öyle, kâğıttan kuşun, kokotolojinin dinamiği nedir? Elbette işte ayakta duruyor olmasıdır, çünkü kâğıttan kuşun işlevi ayakta duruyor olmasıdır. Bu duruş onun fizyolojisidir.

Ayakta durmak dinamik ile değil statik ile ilgili bir durumdur demeyiniz bana; hayır, dinamiktir ve hem de oldukça dinamiktir. Pek çok durumda ayakta durmak ilerlemekten daha fazla efor gerektirir. Bir kadavra, canlı bir insan gibi ayakta durabilir mi? O halde ayakta duran bir kuş, canlı bir kuştur. Hayır, bu anlamda da dinamik ile değil, tamamen statik konusunu olduğunu ve dinamik ile statik arasındaki farkı iyi bilmediğimi, çünkü statik dengede bulunan güçler sistemi olduğunu söylemeyin; bana bunlarla gelmeyin çünkü kulak asmayacağım ve bildiğimi okuyacağım.

Kâğıttan kuşun dinamiği, kesinlikle, ayakta duruyor olmasında ve kararlı bir denge halinde üç nokta üzerinde -nokta diyorum, yüzey demiyorum, buna dikkat edelim- olmasındadır ki, bu noktalardan ikisi metapod'larının uç kısımları ve diğeri, protocerco, mesocerco ve metacerco'nun kesiştiği noktadır. Üç nokta tarafından desteklenir ki her daim bir planın belirleyicisi olarak bu üç nokta üzerinde, her ne kadar dik açılı olmasa da iki ayak uçları ile kuyruk ucunun dayanma noktası arasında eşit bir mesafe olduğundan, bir ikizkenar üçgenin üzerinde durmaktadır kuş, yeni, harika ve şaşırtıcı üçgensel uyum!

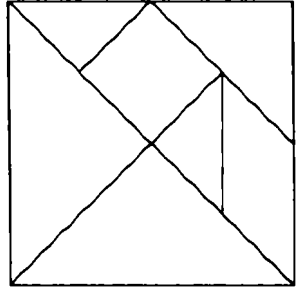
Yer yüzüne basması ve ayakta durmasında mükemmellik gözlenir, bakın görün ki sadece üç nokta dışında yere teması olmamakta, bu noktalar bir şekil çizmekte, kararlı denge konumunu koruyacak bir kesinlikte, yer ile olabilecek en kısıtlı teması kurmaktayken, onu, tabanları üzerinde yürürken

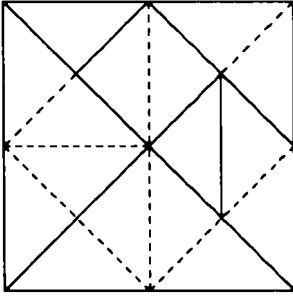
mümkün olan en geniş yüzeye temas etme ihtiyacı duyan insandan daha üst düzeye çıkaran bu var oluşun yeni ve harika bir mükemmelliği temsil edip etmediğini söyleyiniz. Kâğıttan kuş bir tripod varlıktır ve mükemmel kuş, arketipsel ya da ideal kuş, yerle sadece bu üç geometrik nokta ile temas edecektir, saf bir şekil çizen bu üç saf nokta ile.

Yere sadece tek bir nokta ile temas ederek destek alan, ancak kararlı dengesi olmayan, kararsız küre haricinde, yere daha az nokta ile temas ederek ayakta kalan başka bir şekil yoktur. Üçgenin daireden daha mükemmel bir şekil olduğundan kimin şüphesi vardır ki? Çünkü eğer dairenin harika ve şaşırtıcı ilişkileri varsa da üçgeninkiler de en az onunki kadar harika ve şaşırtıcıyken, daha çeşitli ve çok daha boldur.

Çünkü dairede birlikten başka neredeyse bir şey yokken, üçgende birlik, çeşitlilik ve armoni vardır, kapalı uzamın birliği, kenarların ve açılarının çeşitliliği, şeklin uyumu. Onurlu ve saygıdeğer üçgen hep böyle olmuştur ve onunla üç sayısı, üçten çıkan şeyler, gizemli sayı üç, bir tek ve bir çift sayıdan oluşan ilk sayı ve kesinlikle ilk tek ve ilk çift sayının toplamı. Bu noktada, bize üçlü ya da trio olarak verilen başlıca kategorileri ve değerleri sıralayarak, üç sayısına hararetli övgüler dizecek ve özellikle de Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik üçlemesine vurgu yapacağım; Tanrı, Vatan ve Kral; Tarım, Endüstri ve Ticaret; Hakikat, İyilik ve Güzellik; Doğu, Yunan ve Roma vs. vs.

Şimdi Çin'e, insan türünün çocukluğuna dair en kutsal emanetleri barındıran bu çok eski ülkeye gidelim. Çin'e varınca, ilginç Çin halkına hararetli övgüler dizip, bir tür çin işi yapboz olan, çocukları eğlendirmeye yarayan ve azımsanamayacak sayıdaki Avrupa okullarında çocukların geometrik

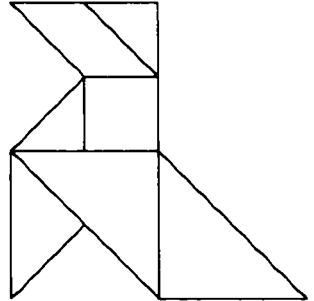
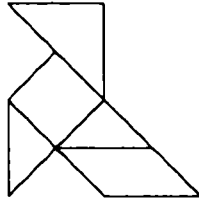
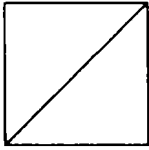

duygusunu geliştirmek için kullanılan -tangram- ya da -chinchuap-ın önemini yücelterek sonlandıracağım. Tangram, tahta veya diğerk malzemelerden yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi kesilen yedi parçadan oluşup, bu parçalarla her türlü kombinasyon yapılabilir.

Çok bilinen bir oyundur.

şimdi böyle bir oyunun kâğıttan kuştan kaynaklandığını savunuyorum ve ayağı dikilen kuş şeklini inşa eder etmez, içlerinden sadece ikisinin yerini değıştirerek, o yedi parçadan oluşan nihai unsurlarının, kuşu oluşturan karenin on altı dik açılı ikizkenar üçgeninden ne eksiki ne de fazlası olduğunu görüyorum.

Böylece Çin işi tangramın kâğıttan kuşu içermesine yönelik güzel bir kanıt olarak, şekillerde görüldüğü gibi, bir yanda yedi parçasıyla oluşturulan kâğıtsı yumurta, bitişğinde kâğıttan kuş şekli ve diğerk yanda üst üste koyulabilecek benzerlikte kâğıttan kuşun tamamı bulunmaktadır.

Kâğıttan kuşun geometrik anatomisini geliştirerek bu şekilde devam edeceğim.

KÂĞITTAN KUŞUN KÖKENİ VE AMACI

Bir kâğıt parçası alarak kendi ellerimizle yaptığımız her -cocotte- ya da kâğıttan kuş, ilk bakışta bize çok açık ve net gibi görünür. Ancak daha önce gördüğümüz gibi, onu inşa eder etmez, ellerimize rehberlik eden bir Üstün ve Zeki Gücün mütevazı enstrümanı olmaktan öteye geçmeyiz. Bu noktada onun filojenik kökeninden, bir tür olarak kökeninden bahsetmek istiyorum. Çünkü biz onları yapmayı yapılışını görerek öğreniyoruz ancak, onları ilk olarak kim akıl etti, herhangi biri mi düşündü, hiçlikten, tesadüften ya da yaratıcı ve düzenleyici zekâdan mı ortaya çıktılar? Ağır mesele!

Bu kadar harika, böylesi çok ve üstün mükemmellikleri barındıran, böylesi hayranlık verici ölçülebilir ve ölçülemez metrik, statik ve dinamik ilişkiler kadehi olan mükemmel kâğıtsı varlığın tesadüfün işi olduğuna budalaca bizi ikna etmeye çalışan bir kimse olabilir mi? Baskı klişesindeki harfleri rasgele atarak bir İlyada çıkamaya-çağını hatırlatmamız mı gerekecek? Demokritos ve Leukippos ve Holbach ve tüm materyalistler bizden uzak olsun! Ah bu insanların körlüğü, kalplerinin katılığı! Hayır, saçma olduğu kadar acımasız doktrinlere bizi ikna etme ihtimalleri yok.

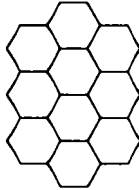
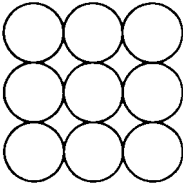
Modern çağlarda dönüşümcülük, Darwinizm ya da evrimcilik – bu ve bunun gibi çok görkemli isimlerle süslenmiş- adı verilen kötü ve acımasız bir mezhep türedi ve körlük içinde ve kibirle diyor ki bugün var olan türler, bu türlerin tamamı, en basit ve kusurlu olan- dan, en mükemmel ve karmaşık olanına kadar istisnasız hepsi, insanoğlu bile, bir diğerinden türedi. Bu kadar bedbaht bir hata az görülmüştür.

Peki çiçeği burnunda dönüşümcülük kâğıttan kuş hakkında bize ne diyor? Böylesi mükemmel bir varlığın bir kerede ve büyük yapılmış gibi bugüne kadar biriktirdiğimiz tüm mükemmelliklere sahip olarak değil de evrim geçirerek ortaya çıktığına bizi inandırabilir mi? Sanırım bize diyeceklerdir ki, mükemmel bir kare şeklinde su-

nulan kâğıt, özenli bir katlama ile düzgün şekiller dışında bir şey ortaya çıkarmaz ve eğer kareyi köşe noktalarını birleştirerek katlarsak, mecburen iki dik açılı ikizkenar üçgen ortaya çıkar; ama siz bahtsızlar, bu bana söylediğinizin, sonucun nedenini sonucu ispatlamak için kullandığınız ya da kısır döngüsel safsata olduğunu görmüyor musunuz?

Evet, onların görkemli safsatalarını biliyorum, boş bilimin abartan ve huzur vermeyen safsataları; biliyorum ki kendi doğal kibirleri yüzünden inatla, yuvarlak taşların en başından beri akıntıya daha iyi direnmek için o şekilde yaratıldığına değil de taşların akıntıyla, suyun ve nehir yatağına sürtünmesinin aşındırmasıyla yuvarlak hale geldiğini savunurlar. Daha ne olsun? Ortada son derece hayranlık uyandıran, tüm hakiki bilgiler için hayranlık kaynağı olan bir şey var ve bu sahtekârlar için, sadece en yapmacık safsataları üretmeye yarıyor.

Bal peteği hücrelerinin, altıgen prizma biçiminde harika bir şekilde yerleştirilmesi ve silindir şeklinden mevcut şekline yaklaştıkça daha az alan kaplaması meselesi. Kaplanan alandan tasarruf etmek için ne muazzam bir yöntem! Pek çok alçak gönüllü, derin

ve iman sahibi bilge kişi, bu harika tasarımda Tanrının işine hayranlık duydu çünkü, sekter bir ruhun etkisi altında olmadıkça, silindir biçimine yaklaştıkça aralarda oluşacak boşluklar nedeniyle, altıgen prizma

biçimli hücrelerin birbiriyle daha iyi bütünleşip daha az yer kaplayacağı gibi bir geometrik bilgiye arılar sahip olamayacağından, üstün Akılın onlara bu içgüdüğü bahsettiğini görmeye mecburuz. Ama işte bu noktada, bu modern bilgiler, bu görkemli safsatacılar, bu kibirli varsayımlarla doymuş olanlar geliyor ve bize diyorlar ki eşek arıları petek hücrelerini silindir şeklinde, aralarda boşluk bırakıp yer kaybederek yapıyor ve eğer arılar bu hücreleri altıgen yapmaya

-evrildilerse- bunun nedeni, silindirik kamışları sıkıştırarak, doğal yöntemle altıgen prizmayı elde ettiklerindendir ve bunu ispatlamak için, sigara paketindeki sigaralar gibi, bu silindirleri birleştirip bir demet yapıp sıkıştırarak sonucu görmeye davet ederler. Ah insan aklının körlüğü, bu ölümlüleri hangi tehlikeli uçlara götürüyorsun, ah kötü düşmanın kurnazlığı!

Hatırlayalım, Tanrı ilk anne babamızı yeryüzü cennetine koyup, o muhteşem bahçeyi sahiplenmeden faydalanmalarına izin verdiğinde, sadece iyilik ve kötülüğü öğreten bilgi ağacının meyvelerine dokunmalarını yasaklamıştı; ama şeytan geldi ve onlara tanrılar gibi olmayı önerdi, iyi ve kötünün bilgisine sahip olmayı ve böylece bilgi ağacının meyvesinden yediler ve ondan sonra tüm kötülükler başımıza üşüştü, bu kötülükler arasında ilki ve en ağır, bizim ilerleme dediğimiz şeydir.

Bu şeytani aldatma devam ediyor ve işte tamamen ikna olmuş durumdayım ki, tüm bu dönüşümcülük meselesi, yüce bir kurnazlıkla aklımıza konulan ve baştan çıkıp kendimize mi inanıyoruz, yoksa inanıp güvenmemiz gereken şeye mi yöneliyoruz görmek için bir tuzaktır.

Gerçekte, tüm organik varlıklara atfedilen, bizim sıksa aklımızın -doğal olarak- böyle görmesi için tasarlanıp ortaya konmuş her şey, elimizden kayarak dönüşümcülüğün hatalarına düşer. Embriyonun gelişimi ve zoolojik dizi arasındaki paralellikler, körelmiş organlar, soyaçekim vakaları, hepsi bizi hataya sürüklemek için düzenlenmiştir. Açıktır ki meseleye tek bir mantık çerçevesinde bakarak, dönüşümcülüğün ağına düşmekten başka yol yoktur ki bu bize sadece türlerin çeşitliliğini ve onların biçimlerinin çeşitliliğini açıklar. Bilim sınır tanımaz ve ona direnmeye çalışmak fayda etmez. Mantık düşer, eğer iman -doğüstü- bir şekilde onu desteklemezse, -doğal olarak dönüşümcülüğün eline düşmek zorundadır.

Ancak o son gün gelecektir, yargı günü, hepimizin gerçek yüzlerini göreceğimiz, cahillerin bilgilerle karışacağı ve modern çağın taze bilgelerine şöyle denileceği gün gelecek:

“Evet, doğrudur, her şey sizi bazı türlerin diğer türlerden dönüş-
tüğüne, hatta insanın bir maymun türünden geldiğine inandırmak
için düzenlenip tasarlandı; doğal olarak her şey sizin aklınızı, dire-
nilemez olduğundan böyle bir inanca taşıyordu, ama işte ah, bu si-
zin imanınızı denemek, kendi sefil, çelimsiz ve kibirli aklınıza daha
fazla güvenip, yanılmaz olma gerekliliğiyle kelama güvenmediğinizi
görmek içindi. Elbette yanlış yolun ve yalanın havarileri, sizlere bil-
mece gibi laflar etti ve dediler ki doğanın itirafı ve dediler ki Tanrı
eserleri aracılığıyla konuşuyor ve doğa onun kelamı, fiilidir ve O dö-
nüştürücülüğü öğretmektedir ve insana daha iyiye doğru ucu açık
bir yükselme vaat ettiğini gösterince, bu çok derin dindar bir dokt-
rindir dediler, ama, tüm bunlar sizin imanınızı denemek için kurul-
muş bir tuzaktı. Aynı biçimde Firavunun kalbi taşlaşmıştı ve kalbi
bir kez taşa döndükten sonra çağrıya cevap vermedi ve bu yüzden
cezalandırıldı ve şimdi sizler de önce kendi aklınıza güvenip o çok
eski muhterem kelama güvenmediğiniz için cezalandırılacaksınız.”
Böylece akıbeti bildiren davullar çalar.

Hiç şüpheye yer yoktur ki, bu dönüşümcülük denen modern ve
habis hatanın derin anlamı, aklın önüne bir tuzak olarak konulmuş
olmasıdır. Ancak -cocotte-nin ya da kâğıttan kuşun biriktirdiği hazi-
ne, mükemmelliklerini şevk içinde dikkatle seyretmek bizi bundan
uzaklaştırmalı...”

Şanlı Bay Fulgencio'nun “*Bir Kokotoloji Çalışması İçin Notlar*”ı
burada ani biçimde kesiliyor ve üzücüdür ki bu bizim ilk kokoto-
logumuz, zaman ve önem sıralamasında birinci olan şahıs, yeni
bilimin tam bir incelemesini yazma projesini kesinlikle nihayete
erdiremeyecek gibi görünüyor. Büyük eseri “Kombinasyonlu Ars
Magna”ya bu çalışmasını dahil etmeyi düşündüğünü söyledi ve hat-
ta bana öyle geliyor ki, bilgeliğin bu yüce abidesini ona ilk kez ilham
eden şey kokotoloji olmuştu.

SON

"Bir aforizma yazmak için ara verir ve sonra devam eder: 'Diyordum ki evladım, sağduyulu kişilerle fazla temas etme çünkü hiç saçmalamayan birisi, yemin olsun sana, aptalın önde gidenidir. Özel bir şırıngayla herkesin şakaklarından kanına dört paradoks, üç kaos ve bir ütopyaadan oluşan bir serum zerk edebilsek kurtulurduk. Cehalet mutluluğundan kaç. İhtiyarların tecrübe dedikleri şeye inanma, günde yüz kere dua eden bir mübarek, yıllarca dua etmeyenden, dua ettiği için daha iyi biliyor değildir. Ayrıca, sadece engeller olduğunda yürüdüğümüz yola dikkatimizi veririz. Diğer tecrübe türüne gelirsek, şu kitapların bahsettiği, ona da aşırı derecede güvenme.'"

